

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Jitka Vybíralová

**Rozvoj grafomotoriky u dětí předškolního věku v návaznosti
na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání**

Mgr. Janě Bartoňové děkuji za vedení bakalářské práce. Za cenné rady a připomínky, které mi byly přínosem a pomocí při vypracování bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci 2. dubna 2012

.....

Obsah

Úvod.....	5
TEORETICKÁ ČÁST	
1 Dítě předškolního věku - vymezení a charakteristika.....	6
1.1 Tělesný vývoj.....	6
1.2 Psychický vývoj.....	7
1.3 Hra.....	9
2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	10
3 Grafomotorika jako součást gramotnosti.....	13
3.1 Příprava ruky na grafomotorická cvičení.....	13
3.2 Grafomotorika	17
PRAKTICKÁ ČÁST	
4 Dotazník - Grafomotorická cvičení a pracovní listy.....	27
5 Grafomotorické pracovní listy.....	39
5.1 Grafomotorické pracovní listy v projektech.....	40
5.2 Grafomotorické pracovní listy s náměty k činnostem.....	56
Závěr.....	72
Seznam použité literatury a pramenů.....	74
Seznam příloh.....	77
Anotace	

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma Rozvoj grafomotoriky u dětí předškolního věku v návaznosti na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.

S dětmi v mateřské škole pracuji teprve krátce, přesto znám význam grafomotoriky pro jejich budoucí optimální vývoj, který je předpokladem školní zralosti a tedy i bezproblémového nástupu do školy.

Grafomotorika je součástí vývojového procesu, během kterého dochází u dětí ke zdokonalování koordinace motoriky ruky ve spolupráci se smyslovými orgány, a to zrakem a hmatem, což umožňuje dětem nejdříve začít kreslit a následně i psát. Zařazování grafomotorických činností a cvičení obohacuje život dítěte o nové grafomotorické dovednosti a zkušenosti. Později, ve školním věku, i o nové zkušenosti a zážitky se psaním.

Cílem a záměrem bakalářské práce je tvorba grafomotorických pracovních listů vhodných pro děti předškolního věku a doplnění těchto listů o nabídku činností, popřípadě zpracování těchto činností do projektů.

Bakalářská práce je tedy věnována problematice rozvoje grafomotoriky u dětí předškolního věku a je rozdělena do pěti kapitol. V prvních třech kapitolách zpracovávám teoretické poznatky čerpané z odborné literatury, která je uvedena v seznamu literatury a pramenů. První kapitola vymezuje a charakterizuje předškolní věk dítěte, jeho tělesný a psychický vývoj. Druhá kapitola zpracovává Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, podle kterého jsou děti v mateřských školách a předškolních zařízeních vzdělávány. Třetí kapitola se věnuje teoretickým poznatkům v oblasti grafomotoriky. Přibližuje vývoj kresby a grafomotoriky v předškolním věku, nastiňuje vývoj úchopu kresebného a psacího náčiní a správný úchop, uvádí také grafomotorické prvky a zásady uplatňované při jejich provádění.

Praktickou část tvoří dvě kapitoly. Čtvrtá kapitola zpracovává výsledky a údaje dotazníku týkajícího se zařazování pracovních listů do řízených činností. A poslední pátá kapitola obsahuje vlastní vytvořené grafomotorické pracovní listy.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Dítě předškolního věku - vymezení a charakteristika

Předškolní věk je jedním z vývojových období dětského věku. Za začátek považujeme zhruba dobu dovršení tří let dítěte. Pokračuje čtvrtým, pátým a šestým rokem jeho života, kdy dítě vstupuje do školy. Předškolák je většinou už schopen přijmout úkol, pracovat na něm soustředěně alespoň deset minut a dokončit jej. To je jedním z celé řady znaků školní zralosti, a to jak fyzické, tak i psychické. Je-li tedy dítě zralé, je možný nástup do školy a zahájení školní docházky. Jednotlivá vývojová období dětského věku od sebe ale nejsou striktně oddělena.

V sociální oblasti dochází k výrazným životním změnám. V sociálním začleňování přechází dítě do třetí fáze (3. - 6. rok), jejíž začátek charakterizuje určité zklidnění, vyrovnanost, ale i velká iniciativnost a zájem o vrstevníky. Závěr se vyznačuje intenzivním zájmem učit se, poznáváním psané podoby řeči, přijímáním pravidel a sounáležitostí k vrstevníkům. „Na začátku a na konci třetí fáze přicházejí dva významné mezníky spojené s přechodem z rodiny do mateřské školy a se vstupem do základní školy“ (Kotátková, 2008, s. 62).

1.1 Tělesný vývoj

Dítě předškolního věku váží průměrně kolem 15 kg a dosahuje vzrůstu přibližně 100 cm. V průběhu tohoto období vyroste do výšky o 5 - 6 cm a přibere na váze kolem 2 kg. Jeho mozek má asi 90% své koncové hmotnosti. Již v tomto věku se začínají projevovat dědičné vlivy pro jeho celkové tělesné utváření.

Přibližně kolem tří let se dítě stává jistějším při pohybu. Zvládá udržet rovnováhu, kopnout do míče, chůze vpřed i pozpátku. Ve třech letech zvládá ježdění na trojkolce, později koloběžce, v šesti už často zkouší jezdit na kole nebo už dokonce dobře jedí. Pouští se tedy do činností, které vyžadují zvládnutí rovnováhy (Matějček, Pokorná, 1998). Zdokonaluje se i jemná motorika, zvládá složitější pracovní úkony a je schopné používat nástroje (jíst celým

příborem, řezat nožem, stříhat nůžkami, zacházet s tužkami i štětcem či používat kartáček). To vše je možné tehdy, je-li ve vývoji dítěte dosaženo součinnosti pohybových a smyslových orgánů. Současně dojde u dítěte k pokroku ve vývoji vnímání.

Dítě předškolního věku je v pohybu po celý den, vyjma času, kdy spí. Jeho pohyb se vyznačuje přirozeným a instinktivním střídáním pohybu namáhavějšího, který vykonává celé tělo (běh, skákání, jízdu na trojkolce...), s pohybem málo namáhavým, s jemnou motorikou (kreslení, modelování, hra se stavebnicemi...).

1.2 Psychický vývoj

V psychickém vývoji dítěte dochází k postupným proměnám, které ale nejsou vždy plynulé a rovnoměrné. Během tohoto období dochází k výrazné individuální diferenciaci dítěte, a to ve vývoji kognitivním, řečovém, emocionálním, mravním i sociálním. Tato diferenciaci je důsledkem toho, že se dítě z prostředí rodiny zapojuje do širších společenských kruhů, zvláště pak do společnosti druhých dětí (Šulová, Zaouche - Gandron, 2003). Jeho vztah k ostatním dětem tvoří a v budoucnu bude tvořit významnou součást jeho života. Díky těmto vztahům se dítě učí mnoha důležitým vlastnostem jako je spolupráce, prosociální citění, tolerance, soucit, solidarita, družnost a obětavost. „Ze všeho nejvýznamnější však je, že v tomto věku na podkladě vývojových zisků v oblasti intelektové i citové se kladou základy pro vztah nad jiné vzácný, ušlechtilý a povznášející - totiž pro přátelství“ (Matějček, 2007, s. 49).

Už kolem druhého roku života získává dítě, na základě výsledků „zkoumání“ svého okolí, důležité základní zkušenosti a získává důvěru ve své schopnosti. To vše vede k vývoji jeho samostatnosti. V jeho vývoji tedy probíhá proces osamostatnění.

Období od tří let je charakteristické konformitou. Dítě se chce podobat ostatním, dělat co oni, vypadat stejně. Také více než v dalším průběhu života je ochotno dodržovat a dělat, co se má a co nemá. Dítě touží nejen po napodobeninách, ale i po „práci“ se skutečnými nástroji. Proto je na místě naše zvýšená opatrnost. Je vhodná doba pro vytváření hygienických návyků, učení dětí uklízet hračky a udržovat pořádek ve svých věcech.

Velice důležité je, aby se děti všem dovednostem, které je učíme naučily správně.

Myšlení

Myšlení dítěte předškolního je charakteristické zaměřením na svou osobu a své prožívání, tedy egocentrismem. Je spojeno se současností, ojedinele i s blízkou budoucností. Důsledkem egocentrismu je záměrné zkreslování toho, co se dítěti nelíbí. Dochází také k prolínání skutečnosti s fantazií. Dítě si často vymýšlí a je přesvědčeno o pravdivosti toho, co vyfantazírovalo. Fantazii také využívá pro objasnění skutečností, které nedokáže pochopit a vysvětlit (Pospíšilová, 2007).

Při vytváření a vývoji obrazu reality jsou uplatňovány v předškolním věku tři základní vlastnosti. A to „postoj vztahující se k vlastnímu já (egocentrismus), na jehož základě dítě prožívá prostředí jako jím ovládané (např. „Když zavřu oči, jsem neviditelný.“); antropomorfní myšlení - dítě přizpůsobuje své hodnocení vnějšího světa hodnocení lidského chování (např. „Ten zlý stůl, který mě praštil do hlavy.“); takzvané magické myšlení, na jehož základě dítě připisuje to, co si neumí vysvětlit, působení vyšší moci (např. „, když zahřmí, tak to se pánbůh zlobí““ (Kern a kol., 1999, s. 174 - 175).

J. Piaget rozdělil kognitivní vývoj, tedy vývoj myšlení a poznávání do několika stádií. Asi od 2 let je myšlení dětí na úrovni symbolické a předpojmové, tzn. že rozlišuje mezi symbolem a symbolizovaným předmětem, nemusí už předmět vnímat jen přímo. A asi od 4 do 7 let je uplatňováno myšlení názorné, intuitivní, tzn. že dítě ještě nedovede rozlišit různé pohledy týkající se jednoho problému. Vnímá jen to, co je v popředí a „utajené“ si neuvědomuje.

Řeč

Po dosažení třetího roku se děti pokoušejí komunikovat s dospělými ve svém okolí, navazovat a vést s nimi krátký rozhovor. Ve čtyřech letech komunikace odpovídá stále častěji dané situaci. Toto období na přelomu 3. a 4. roku označuje Lechta jako období intelektualizace řeči. Je charakteristické dostatečnou přesností ve vyjadřování vlastních myšlenek, obsahovou i formální. Dále osvojováním nových slov (kvantita) a rozšiřováním slovní zásoby, zpřesňováním a prohlubováním obsahu slov a gramatických forem. Toto období pokračuje až do dospělého věku.

Na přelomu tří až čtyř let je dítě schopno tvořit souvětí. Syntax a gramatické formy se učí samo pomocí transferu. Po 4. roce je jeho řečový projev v běžných situacích bez výraznějších gramatických odchylek.

„Vývoj výslovnosti začíná relativně brzy po narození, ukončen může být asi v 5 letech dítěte, ale může trvat také do 5. - 7. roku života dítěte“ (Klenková, 2006, s. 40).

Koncem předškolního věku dovede vést souvislý a spontánní rozhovor o dění kolem něj, správně provádí také delší příkazy. Začíná rozlišovat a uplatňovat prosbu, přání, rozkaz, radu atd.

Řeč má v tomto období regulační funkci. Je jí možné usměrňovat chování dítěte a dítě samo prostřednictvím řeči reguluje dění svého okolí.

1.3 Hra

Velice důležitou charakteristikou předškolního věku je hra. Hra je „bezúčelná“ aktivita, určité chování dětí, ve kterém se střídá napětí s uvolněním. Zároveň je pro dítě v předškolní věku nejdůležitější činností. Umožňuje dětem přetvářet realitu a zkusit si reálné situace v bezpečném prostředí. Je významným činitelem, který rozvíjí u dětí tvořivost a podporuje jejich fantazii. Nejčastější a nejpreferovanější jsou hry pohybové, konstrukční (symbolická nebo fiktivní), hry s pravidly, činnostní, funkční, skupinové a mnohé další. V momentě, kdy je schopné vnímat detaily, začíná věci rozkládat a skládat, dostávají se do popředí jeho zájmu stavebnice všech velikostí i druhů. Také sestavy kostek a puzzle.

Hra zůstává významnou i u starších předškoláků. Díky množství informací, které dítě už přijalo a dovednostem, dosahuje nejvyšší kvality. Dítě uspokojuje překonávání nezdarů souvisejících se hrou a jeho zvládnání a stále se zlepšující koordinace pohybů. Vyhledává hru společnou s ostatními dětmi, vytváří pravidla, ale také se je učí přijímat. Jeho hra se vyznačuje tvořivostí a je bohatá co se týká jejího obsahu.

Vhodně zvolená hra posiluje u dětí sebedůvěru, rozvíjí jeho vědomosti a dovednosti. Slouží i k formování správných návyků a chování. To vše je umocněno prožívá-li dítě pocit pohody.

2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) je státní kurikulární dokument, který vymezuje závazné rámce vzdělávání dětí předškolního věku.

RVP PV pracuje se čtyřmi cílovými kategoriemi:

- s rámcovými cíli, které představují univerzální záměry předškolního vzdělávání
- s klíčovými kompetencemi, ty představují výstupy (tedy obecnější způsobilosti), kterých lze v předškolním vzdělávání dosáhnout
- s dílčími cíli, které vyjadřují konkrétní záměry jednotlivých vzdělávacích oblastí
- s dílčími výstupy, tedy dílčími poznatky, dovednostmi, postoji a hodnotami, které dílčím cílům odpovídají.

Záměrem předškolního vzdělávání je, aby před vstupem do školy bylo dítě relativně samostatnou a jedinečnou osobností. Proto je důležité rozvíjet je po stránce psychické, fyzické a sociální.

Pedagogové mateřských škol by se tedy měly zaměřit na tyto rámcové cíle:

1. aby bylo dítě rozvíjeno, a to jak jeho učení, tak poznávání;
2. aby si dítě osvojovalo základy hodnot, které jsou stěžejní pro naši společnost;
3. aby dítě získalo osobní samostatnost a bylo schopné projevat se jako samostatná osobnost, která působí na své okolí (RVP PV, 2004).

Jsou-li rámcové cíle naplňovány, vede vzdělávání k utváření základů klíčových kompetencí. RVP PV definuje klíčové kompetence jako „soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince“ (RVP PV, 2004, s. 10). Jejich osvojování je složité a dlouhodobé.

V předškolním vzdělávání rozlišujeme pět oblastí klíčových kompetencí:

1. kompetence k učení
2. kompetence k řešení problémů
3. kompetence komunikativní
4. kompetence sociální a personální
5. kompetence činnostní a občanské

Klíčové kompetence slouží k vymezení odpovídajícího vzdělávacího obsahu, jehož pomocí kompetencí dosahujeme. K naplňování těchto kompetencí by mělo směřovat veškeré vzdělávání.

Vzdělávací obsah RVP PV představuje hlavní prostředek vzdělávání ve státních mateřských školách, které je organizováno pro děti ve věku přibližně od 3 do 6, případně do 7let při odkladu školní docházky.

Vzdělávací obsah RVP PV je členěn do pěti vzdělávacích oblastí:

1. biologická - Dítě a jeho tělo
2. psychologická - Dítě a jeho psychika
3. interpersonální - Dítě a ten druhý
4. sociálně-kulturní - Dítě a společnost
5. enviromentální - Dítě a svět

Tyto oblasti jsou odvozeny na základě vztahů, které si dítě postupně vytváří k sobě samému, k druhým lidem i okolnímu světu.

Jednotlivé vzdělávací oblasti se vzájemně prolínají, propojují, ovlivňují a podmiňují. Jejich obsah slouží pro další práci pedagogů, a to konkrétně pro tvorbu vzdělávací nabídky.

Všechny oblasti shrnují záměry neboli dílčí vzdělávací cíle, vzdělávací nabídku a předpokládané výsledky označované jako očekávané výstupy.

- To, co by mělo být pedagogy u dětí předškolního věku rozvíjeno, podporováno a sledováno, je označeno v RVP PV jako dílčí vzdělávací cíle.

- Jejich dosažení a naplňování se uskutečňuje prostřednictvím vzdělávací nabídky, tedy celkového souhrnu vhodných praktických a intelektových činností nebo příležitostí. Vzdělávací nabídka se má vyznačovat pestrostí a mnohostranností. Hlavně však má respektovat individualitu dětí, jejich potřeby a možnosti. Slouží k naplňování cílů a dosahování výstupů.

- Předpokládaným výsledkem vzdělávání jsou očekávané výstupy. Ty označují dosažitelné kompetence, tedy soubory schopností, poznatků, dovedností, postojů i hodnot, které může dítě v dalším životě využít.

- V každé oblasti jsou vymezena možná rizika. To znamená vše, čemu by se měl pedagog vyvarovat, co by mohlo ohrozit úspěch dílčích cílů (RVP PV, 2004).

RVP PV je tedy zaměřen na dítě, na osvojování základních klíčových kompetencí, které jsou předpokladem pro jeho celoživotní vzdělávání.

Z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání vychází také povinnost rozvíjet grafomotoriku. Konkrétní zmínku nacházíme v první vzdělávací oblasti, tedy v oblasti Dítě a jeho tělo.

3 Grafomotorika jako součást gramotnosti

Grafomotorika je důležitá pro rozvoj budoucího psaní. Je jednou z forem komunikace i výrazovým prostředkem.

Je součástí gramotnosti a je tedy nutné, aby byla rozvíjena současně s dalšími jejími složkami. Dosažená úroveň gramotnosti v předškolním období se následně odráží ve školní úspěšnosti a v kvalitě gramotnosti v dospělém věku.

Pro rozvoj gramotnosti i grafomotoriky je důležitá komplexnost, tzn. zabývat se všemi složkami i předpoklady pro složky rovnoměrně a vyváženě.

Doleželová (2010) uvádí, že při rozvoji gramotnosti, grafomotoriky a učení vůbec, se uplatňuje několik důležitých principů:

- pozitivní psychosociální klima;
- individuální přístup k dítěti;
- udržování zájmu o gramotnostní činnosti;
- pozitivní hodnocení a projevování důvěry v úspěšnost dítěte;
- umožnit dítěti volbu a dobrovolnost;
- materiální a hygienické podmínky;
- metodické postupy (činnosti dětí, které sledují výchovný cíl);
- spolupráce s rodinou.

3.1 Příprava ruky na grafomotorická cvičení

Pro rozvoj budoucího psaní je důležité dosáhnout určité úrovně rozvoje jak hrubé, tak i jemné motoriky pohybů a to vše zkoordinovat se smyslovým vnímáním. Stěžejní je hlavně koordinace ruky a oka. Pro úspěšnost budoucího psaní je významná také řeč a myšlení.

Kvalita grafomotoriky a budoucího psaní je ovlivňována nejen dosaženou úrovní v oblasti hrubé a jemné motoriky, ale i tím, nakolik je ruka rozcvičená a uvolněná a je-li úchop psacího náčiní správný. Důležitým faktorem je také vhodná poloha a správné sezení při psaní.

„Motorika je pojem označující celkovou pohybovou schopnost organismu. Hraje významnou roli ve vývoji dítěte. Je prvním prostředkem procesu poznávání okolního světa, podílí se na vývoji kognitivních funkcí. Rozlišujeme hrubou motoriku, která se uskutečňuje

prostřednictvím velkých svalových skupin (chůze, běh, lezení), a jemnou motoriku, kterou zajišťuje drobné svalstvo (pohyby rukou, prstů, artikulačních orgánů)“ (Zelinková, 2001, Šubová, 2006, s. 23).

Hrubá motorika

Zvládnutí a osvojení si základů hrubé motoriky (ovládání celkových pohybů a jejich koordinace) má zásadní význam pro život jedince a jeho rozvoj. Jestliže se u dítěte projevují v této oblasti nedostatky, jeví se jako neobratné a nešikovné. Jeho pohyby jsou nekoordinované, je narušena jejich souhra. U těchto dětí je tedy vhodné zaměřit se a podporovat nejdříve rozvíjení hrubé motoriky. Aktivity na její rozvoj by měly být zaměřeny na rozvoj koordinace pohybů celého těla. Podporujeme u dětí tělesné aktivity jako chůzi, běh, skákání, seskakování, lezení, přelézání, podlézání, kutálení míčem, házení, chytání, udržování rovnováhy při chůzi po nerovném terénu, přes lavičku, chůzi po schodech, stoj a skákání po jedné noze, chůzi po schodech, jízdu na tříkolce atd. Dítěti by měly být nabízeny spontánní aktivity venku doplňované o cvičení v tělocvičně.

Neméně významná při zvládnutí hrubé motoriky je také vizuomotorická koordinace, tedy sladění pohybů s kontrolou zraku i myšlení (vykonávat pohyb, sledovat změny, pamatovat si atp.)

Dítě v předškolním věku by mělo mít osvojeny základní pohybové dovednosti, jako např. koordinované pohyby celého těla; překonat určitou vzdálenost; překonat překážku přeskokem, výskokem, skokem; zvládnout jednoduchý rytmický pohyb (příprava na jednoduchou analýzu slov); zvládnout jednoduché cviky (Šubová, 2006). Už po třetím roku by mělo mít dítě při běhu zřetelnou odrazovou fázi.

Všechny už zmíněné činnosti slouží tedy k rozvíjení hrubé motoriky.

Před samotným grafomotorickým cvičením by mělo být prováděno uvolnění paží (pohyby paží jako kroužení, mávání, střídavé vzpažování a upažování atd.), uvolnění předloktí (kroužení předloktím) a uvolnění zápěstí (pohyby dlaní vlevo, vpravo, vpřed, vzad, kroužení, mávání, zavírání v pěst a následné otvírání atd.) (Zelinková, 2009).

Jemná motorika

Jemná motorika označuje schopnost manipulace s drobnými předměty. Jedná se tedy o zručnost prstů a ruky, kterou umožňují drobné svaly. Jejímu zvládnutí předchází zvládnutí hrubé motoriky a koordinace se smyslovými orgány. Rozvoj jemné motoriky probíhá postupně od velkých pohybů či manipulace s většími předměty k menším pohybům

a ovládání předmětů. K rozvíjení jemné motoriky, tedy drobných svalů ruky, přispívají běžné, každodenní činnosti a přirozené příležitosti, manipulační hry, nejrůznější činnosti rukodělné a tvořivé, také manipulace s drobnými materiály, hry se stavebnicemi, modelování, hry v přírodě, na zahradě, na pískovišti (Doležalová, 2010).

Doporučovány jsou činnosti, které systematicky posilují jemné záprstní a prstové svaly. Tedy cvičení dlaní, prstů a špetky. Cílem těchto cvičení je připravit ruku pro správný úchop nejdříve kresebného, později psacího náčiní. Všechna cvičení je třeba provádět hravou formou s dostatečnou motivací. Tyto činnosti provádíme rukou dominantní i rukou druhou, oběma rukama. Činnosti jsou prováděny se zapojením zraku nebo bez zrakové kontroly. Cvičení provádíme v určeném rytmu a po provedení každého cvičení vložíme krátkou relaxaci.

Cvičení zaměřené na procvičení dlaně, prstů a špetky uvádí Doležalová (2010).

Cvičení dlaní:

- modelování plastelínou, těstem, hlínou a to na podložce i v dlaních (mačkání, koulení, válení),
- malba celou dlaní a její obtiskování barvou nebo do sypkého materiálu jako např. písek,
- cvičení s drobným náčiním (drátěnka, míček),
- nabírání vody nebo sypkého materiálu do dlaní,
- šroubování,
- kutálení, házení a chytání míče,
- mačkání papíru,
- třepání rukama pro uvolnění dlaní i prstů,
- mávání,
- tření dlaní o sebe,
- tleskání, plácání, hra na tělo, vytleskávání rytmu říkadel, jména,
- mačkání prstů do dlaně atd.

Cvičení prstů:

- modelování (drobné ozdoby, zašpičatění, krychle),
- manipulace s drobnými předměty, materiály a kolíčkem,
- drobení a promíchávání nejrůznějších materiálů,
- stříhání nůžkami,
- malování prstovými barvami,

- hraní s prstovými loutkami,
- zavazování uzlů a smyček,
- zapínání knoflíků na oděvu, zapínání vypínačů a tlačítek,
- skládání a trhání papíru,
- napnutí prstů a sevření do dlaně,
- zvedání prstů jako při hře na hudební nástroj, hraní skutečné,
- uvolňování prstů třepáním,
- tůukání prstů o sebe,
- prsty jdou a běží po stole.

Kombinace dlaní a prstů:

- ukazování počtu předmětů prsty.

Cvičení špetky:

- trhání tvárného materiálu, tvoření špiček na tomto materiálu,
- solení, cukrování, setí semínek,
- sypání barevného písku,
- sypání krupice nebo písku na klovatinu,
- navlékání korálků,
- sbírání drobných předmětů, jejich třídění, vybírání a manipulování s nimi,
- uchopování stuh do špetky, předávání,
- protahování provázku, stuhy otvorem,
- mačkání a trhání papírů,
- odšroubování či zašroubování,
- pohybování hrací figurkou,
- hlazení nosu.
- tiskání houbičkou.

Toto je jen výčet cviků, kterými lze jemnou motoriku rozvíjet.

„Jednou z možností je cvičení ruky pomocí říkanek, kdy dítě spojuje slovo s pohybem:

Prstíky se potkaly,

na sebe se usmály.

Pojďte honem do práce,

potom bude legrace.

Deš'ové kapičky,

dostaly nožičky,
běhaly po plechu,
dělaly neplechu.

Prst a prst a prst,
když je dáme dohromady,
je jich plná hrst“ (Spáčilová, Šubová, 2004, s. 10 - 11).

3.2 Grafomotorika

Grafomotorika je „soubor psychomotorických činností, které jedinec vykonává při psaní. Psaní není jen záležitostí psacích pohybů ruky (u postižených osob též nohy, úst), ale je řízeno psychikou. Grafomotorika tedy může být nápomocna při diagnostice psychických stavů (únavy, strachu), procesů a vlastností, při diagnostice poruch a nemocí jedince“ (Průcha a kol., 2001, s. 69 - 70).

Velký psychologický slovník uvádí tuto definici: Grafomotorika je „soubor psychomotorických činností používaných při psaní; je ovlivňována i psychikou, proto se může použít jako jedno z vodítek při zjišťování psychických stavů, procesů a vlastností, případně poruch“ (Hartl a Hartlová, 2010, s. 169).

Grafomotorika je „soubor senzomotorických činností, které jedinec vykonává při kreslení a psaní“ (Doleželová, 2010, s. 21).

Z uvedených definic tedy vyplývá, že grafomotorika je složitá činnost, kdy ruka vykonává pohyby, které jsou ovlivňovány psychikou. Při této činnosti vzniká grafická stopa, která má nějaký význam.

Vývoj kresby a grafomotorický vývoj

Jedním z prostředků, kterými je grafomotorika rozvíjena, je i kresba. Kresba tedy pomáhá rozvíjet jemnou motoriku (grafomotorika, motorika mluvidel, oční pohyby), grafomotorické schopnosti a dovednosti i vizuomotoriku. Rozvojem kresby je podporován harmonický rozvoj osobnosti dítěte. Jestliže dítě lépe kreslí, pak také lépe píše, čímž zároveň posilují i jeho kompetence komunikační. Tedy kresba a také písmo jsou významnými komunikačními prostředky.

Počátky kresby jsou významné z hlediska vývoje pohybů při kreslení, vývoje kreslených forem a vývoje úchopů psacího náčiní.

Na počátku předškolního věku mívá dítě ještě někdy problémy se zkoordinováním zraku a pohybů ruky. V tomto věku rádo čmárá a kreslí, a to po čemkoli. Výsledkem prvních pokusů kreslení je shluk čmáranic. V průběhu třetího roku se z náhodných pokusů s tužkou stává cílené jednání. Dítě záměrně „kreslí“ obrazy, které nerozeznáme, brzy je pojmenovává a tím svému tvoření dává význam. Současně dochází k vývoji a zlepšování techniky kreslení. Nejdříve dítě vykonává pohyb celou paží, je tedy řízen z ramenního kloubu, následují pohyby vycházející z lokte a na závěr zapojuje zápěstí a klouby prstů. Zapojení kloubů prstů vede ke zlepšení v technice kreslení, což se stává východiskem pro budoucí psaní ve škole.

Na počátku dítě zvládá jen kreslení rovné čáry. Následuje napodobování kruhového tvaru, ze kterého je postupně odvozen ovál. Je dále odrazem pro zvládání zaokrouhlených, trojúhelníkových a čtyřúhelníkových tvarů. Základními formami každé kresby tedy jsou bod, čára a kruh.

„Dalším krokem ve směru vědomého vytváření formy a figury je snaha dětí uzavírat otevřené kontury“ (Kern, 1999, s. 147). Díky chybějící technice a zručnosti se to na počátku daří dítěti pouze pomocí velkého počtu malých tahů. Konkrétní figury ohraničuje nefigurální pozadí.

Kreslení začínáme považovat za „opravdové“ tehdy, kdy dítě od náhodného čmárání a nesouvislé změti čar dospěje k vědomému znázornění, tedy propojí jednotlivé části kresby. Dítě kreslí to, co prožívá. Kresba tedy vypovídá o významu viděného pro dítě, ne o tom, co skutečně vidí. Je tvůrčí činností, jejíž výsledek se blíží „umění“.

Ve čtvrtém roce kreslí děti lidi a jejich postavu převážně jen schematicky a nakreslí to, co je pro ně nejdůležitější. To bývá ve většině případů obličej. Hlava, která zastupuje celé tělo, na ní oči, pak pusa a nos. Postupně přibudou k tělu nohy, až později ruce. Pak přibudou prsty na ruce, uši na hlavě a nakonec oblečení. Do šesti let dítě zpravidla už vytvoří člověka se vším, co k němu patří (Matějček, Pokorná, 1998).

Protože zpočátku děti kreslí to, co vědí a ne co vidí, jsou jejich kresby průhledné. Postupem času ale průhlednost ubývá. Poměry velikosti při kreslení se přibližují realitě. V závěru tohoto období se dostává do popředí citové sdělení nakresleného.

Mlčáková (2009) uvádí následující vývoj.

Dítě začíná své první pokusy o kreslení náhodnými a spontánními tahy, tedy čmáráním a čáráním označovaným jako tzv. črtací experimentace. Ve třech letech napodobuje nejdříve čáry vertikální, pak horizontální i kruhové, nakreslí kruh. Začíná vytvářet obrysově tvary, prvním bývá kruhový. Kresba je odrazem zkušenosti. Když vyjádří to, co mělo dítě na mysli,

přechází v tzv. prvotní obrys. Okolo čtyřech let kreslí tzv. lineární náčrt. Kreslí, co je pro něj nejdůležitější. Člověka znázorňuje kruhová křivka s dvěma čarami vertikálními nebo paprskovitými, nesprávně pojmenována jako hlavonožec. Asi ve čtyřech letech zvládne nakreslit křížek. Období mezi pátým a šestým rokem je charakteristické kresbou realistickou. Dítě stále kreslí podle své představy. Lidská postava už má všechny končetiny a je oblečená. Kresba je doplněna detaily. Dítě v pěti zvládne napodobit čtverec a v šesti zvládne trojúhelník.

Grafomotorika se utváří etapovitě, individuálně, ale vývoji odpovídajícím způsobem. Přehled grafomotorického vývoje dítěte v předškolním věku na základě analýzy několika přístupů různých autorů sestavila Lipnická.

Grafomotorický vývoj (Lipnická, 2007, s. 7):

1 - 2 roky Experimentuje s uchopováním pastelky, pastelku drží v dlani, pastelku vede těžkopádně a křečovitě, čmárá bez záměru kdekoliv a na cokoliv, při kreslení pohybuje celou rukou.

2 - 3 roky K uchopení pastelky začíná správně používat tři prsty, pastelkou pohybuje spontánně, většinou už po papíru, v kreslení kruhu a přímky napodobuje dospělého, krouživě čmárá klubička a spirály, kreslí svislé a vodorovné čáry, nakreslené tvary pojmenovává, postupně si fixuje správné držení pastelky.

4 - 5 roků Kresba přechází do obrázkového stadia, kreslí postavu s trupem a končetinami, v kresbě začíná kombinovat různé tvary, nepřesně vybarvuje předkreslené tvary, v námětech kresby se obsahově zaměřuje na svět okolo sebe, rozvíjí se jeho vnímání tvarů a barev.

5 - 6 let kreslí hlavní části postavy s trupem, kresba je obsahově bohatá, body spojuje čarou, dokáže používat štětec, kreslí postavu se všemi jejími částmi, znázorňuje geometrické tvary, dům, sluníčko, plot, auto, stromy s větvemi a korunou, napodobuje velká tiskací písmena i jiné zjednodušené symboly - oblouky vlnovky, smyčky, kombinované čáry.

Lateralita

Pro rozvoj grafomotoriky a počátečního psaní je důležitá také lateralita, a to především lateralita ruky a oka.

Lateralita obecně vyjadřuje vztah pravé a levé poloviny organismu. Přednostně používaný orgán, který vede a vykonává pohyb, se stává vedoucím tedy dominantním, druhý orgán orgánem pomocným.

K utváření lateralizace dochází pozvolna. Dítě sahá po předmětu nejdříve jednou rukou, druhá je v klidu či vykonává pohyb bezděčný. Následují pohyby zrcadlově symetrické oběma rukama současně, pak střídání rukou v rytmickém sledu. Teprve až dovede dělat současně a cíleně různé pohyby oběma rukama, může vykonávat manuální činnosti. Zpočátku života dítěte až do čtyř let jeho věku, se střídají v užívání rukou období více symetrická s více asymetrickými. Přibližně od čtyř let začíná dítě upřednostňovat jednu ruku, která je obratnější a více aktivní. K zřetelnému projevení a vyhraňování laterality ruky dochází mezi pátým až sedmým rokem, k plnému ustálení pak v deseti až jedenácti letech (Bednářová, 2006; Bednářová, Šmardová, 2008).

Je-li dítě vrozeně levoruké při utváření laterality soustavně a důsledně ovlivňováno, může dojít ke zpomalení nebo i dočasnému zastavení jeho psychomotorického vývoje (Synek, 1991).

Zásady uplatňované při grafomotorických cvičeních

Aby se předešlo vzniku potíží nebo dokonce poruch při psaní, je třeba při rozvíjení grafomotoriky dodržovat několik zásad:

- Při výběru psacího náčiní je vhodné, především zpočátku, používat silnější tužky nebo pastelky, voskové pastely, kulaté křídly apod. Tedy vše, co neklade odpor a nejlépe, zanechává silnou stopu.
- Je důležité dbát na správné držení, správný úchop psacího náčiní a také postavení ruky při kreslení a psaní. Náčiní má dítě držet volně mezi palcem a ukazovákem a současně podkládat prostředníkem. Abychom toho dosáhli, můžeme používat tužky s trojúhelníkovým průřezem (tzv. trojhranný program), dostupné jsou také plastové násadky nebo je možné vyrobit násadky z moduritu. Looseová (2001) doporučuje neopravovat úchop v průběhu cvičení. Dítě má úkol dokončit a úchop zlepšovat v jinou dobu ve speciální činnosti.
- Grafomotorická cvičení začínáme na velkých plochách, jako jsou tabule, balící papír, či výkresy velkých formátů. Následně plochu zmenšujeme až k formátům A4, popř. A5.
- Prevencí problémů je i výběr vhodné polohy. Začínáme pracovat vestoje, postupně přecházíme do sedu bez opory ruky i s oporou o desku stolu. Dál jdeme do kleku i lehu na podlaze. Volíme polohu podle toho, jak dítěti vyhovuje nejvíce. Při práci vsedě je

důležité dbát na správné sezení a držení těla. Prvním krokem je volba vhodného nábytku, tak aby byla celá plocha chodidla opřena o podložku. Váha těla dítěte spočívá na sedáku židle a kolena jsou v pravém úhlu. Výška pracovní desky je taková, aby lokty s ní svíraly pravý úhel. Trup je v mírném předklonu a neopírá se, ramena držíme ve stejné výšce, hlava je prodloužením trupu a mírně skloněná. Vzdálenost očí od papíru je 25-30 cm (Bednářová, Šmardová, 2006).

- Před započítím grafomotorického cvičení vždy uvolníme ruku. Vhodné jsou motorické hry či vlastní procvičení rukou i prstů.
- Cvičení provádíme nejprve zkušebně ve vzduchu, pak prstem po pracovním listu (Žáčková, Jucovičová, 2007).
- Významným faktorem úspěšnosti grafomotorických cvičení je doba, po kterou dítě tyto činnosti vykonává. Účinnější je nácvik, který je krátkodobý, ale vícekrát opakovaný.
- Dbáme na správné natočení pracovního listu či papíru.
- Důležité je vhodné osvětlení pracovní plochy.
- Neméně významným faktorem, který má vliv na kvalitu těchto cvičení, je pracovní atmosféra, která by měla být uvolněná, vstřícná, přátelská a příjemná (Mlčáková, 2009).

Správný úchop psacího náčiní

Současně s vývojem kresby se vyvíjí také technika úchopu psacího náčiní.

Tento vývoj popisuje Mlčáková (2009), která vychází z knihy Looseové, Piekertové, Dienerové (2001):

Vývoj úchopů:

2 - 4 měsíce	náhodné uchopení
4 - 6 měsíců	radiálně-palmární (dlaňový) úchop
11 - 13 měsíců	jemný pinzetový úchop
18 - 24 měsíců	dovnitř otočený příčný úchop
2 - 3 roky	začíná intenzivní čmárání
4 - 5 roků	příčný úchop s nataženým ukazováčkem, tužku drží v prstech
4,5 - 5 let	dovede uchopit štětec
5 - 7 let	kreslí se správně uchopenou tužkou

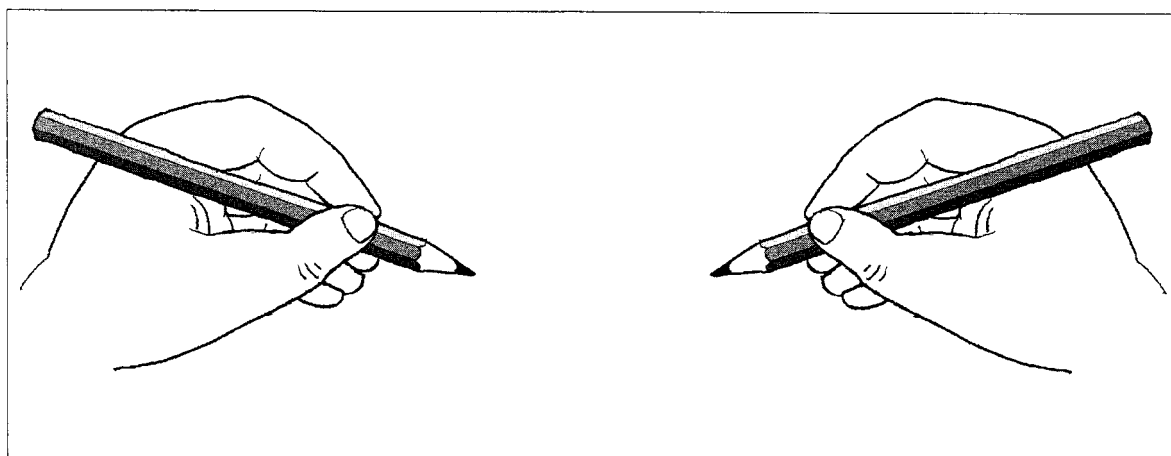
Správný úchop

Na správné držení kreslicího a psacího náčiní kladem důraz už od začátků kreslení dítěte. Výjimkou je období (batolecí), kdy ještě není dostatečně ovládána jemná koordinace svalových skupin prstů. Tehdy je pro dítě fyziologický úchop dlaňový.

Za správný úchop označují odborníci prstový úchop tzv. špetkový, který se u dětí vytváří okolo třetího roku a je stejný u praváků i leváků.

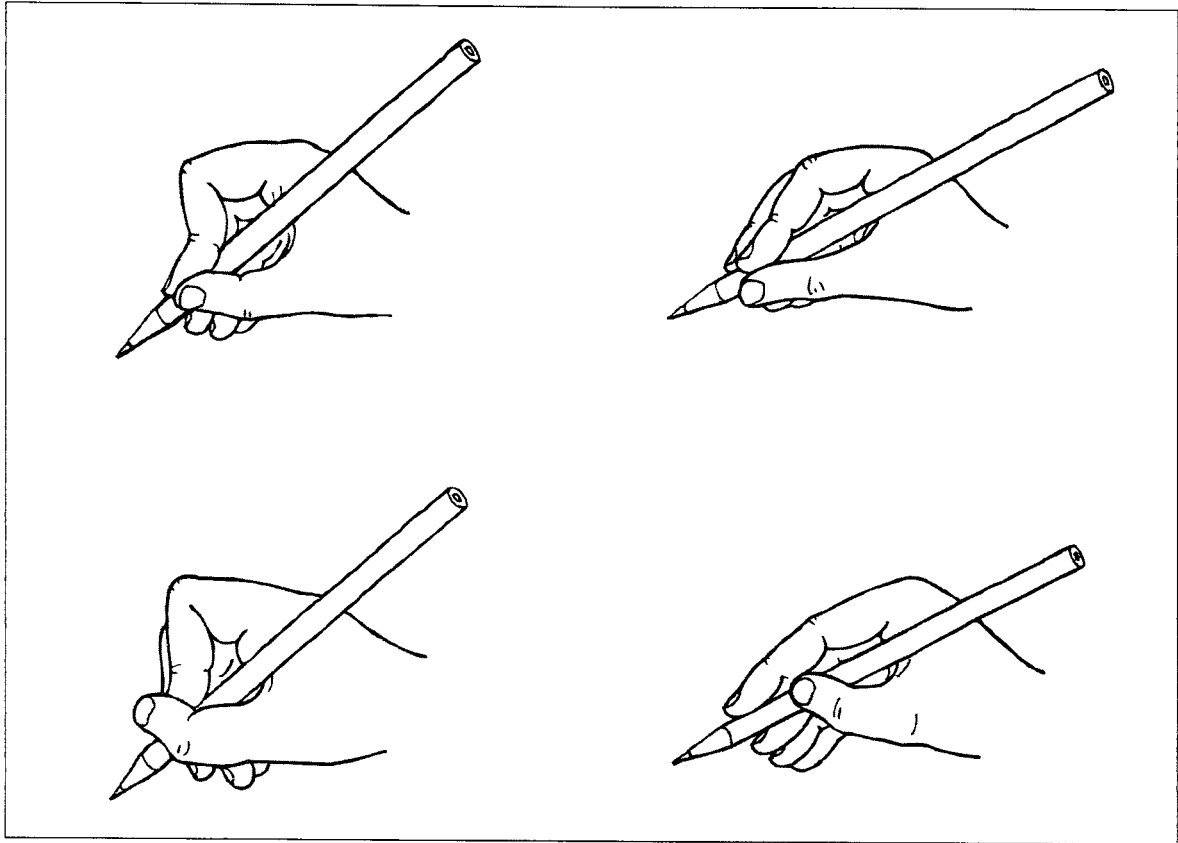
Tužku držíme třemi prsty - palcem, ukazovákem a prostředníkem. „Tužka leží na posledním článku prostředníku, seshora ji přidržuje bříško palce a ukazováku“ (Bednářová, Šmardová, 2006, s. 50).

„Palec je lehce skrčený, přidržuje tužku zleva a je od jejího hrotu výš než ukazováček. Prostředník přidržuje tužku zprava boční stranou posledního článku prstu. Ukazováček je lehce ohnutý (ne prohnutý), je umístěný asi 2 - 3 cm od konce hrotu tužky a přidržuje ji shora. Poslední dva prsty jsou ohnuté, nejsou přitisknuté k dlani, malíček se hranou lehce dotýká plochy papíru. (U držení štětce se ruka neopírá o podložku.) Ukazováček vede směr linie shora dolů, palec zleva doprava a prostředníček pohybuje kresebným a psacím náčiním všemi směry vzhůru. Děje se tak vždy za součinnosti s ostatními prsty“ (Doležalová, 2010, s. 41 - 42).

Obr. 1 Správné držení psacího náčiní u leváků a praváků (Bednářová, Šmardová, 2006, s. 50)

Všechny další úchopy odlišné od úchopu špetkového nejsou správné (drápopitý, pěstičkový, různé jejich varianty). Taktéž nesprávné je křečovitě držení tužky u špetkového držení.

Obr. 2 *Nesprávné úchopy psacího náčiní* (Bednářová, Šmardová, 2006, s. 52)

Pro nácvik správného špetkového úchopu je vhodné využívat říkanek nebo motivace. Nejdříve dětem úchop ukážeme s patřičným komentářem, děti ho po nás opakují a uchopí tužku podle instrukcí. Následně je správnost prověřena. Tužka nesmí vypadnout, zvedne-li dítě ukazováček.

Motivace:

„Uložíme miminko do postýlky (tužka na prostředníček),
zakryjeme peřinkou (tužku „přikryjeme“ ukazováčkem),
zavřeme ohrádku (přichytíme palcem)“ (Spáčilová, Šubová, 2004, s. 12).

„Utvoř z ruky letadélko - palec a ukazováček jsou od sebe široce rozevřené, zbývající prsty jsou ohnuté. Do dolíčku (do ohbí mezi palcem a ukazováčkem) polož tužku a zároveň ji opři o ohnutý prostředníček. Vzniklo letadélko. Nyní přilož na tužku palec ze strany a ukazováček shora. Můžeš začít kreslit“ (Doležalová, 2010, s. 42).

Neméně důležité je postavení ruky při kreslení a psaní. Správného postavení ruky dosáhneme, jestliže horní konec psacího náčiní směřuje vždy do oblasti mezi ramenem a loktem (tužka a rameno svírají úhel asi 45 stupňů). Ruka se tedy ohýbá méně v zápěstí a vytváří tak s předloktím téměř rovnou linii. Pohyb pak vychází z ramene a lokte, což předchází únavě a bolestem paže. Ve zvýšené míře dbáme na správné postavení ruky u leváků, kde je tendence k ohýbání ruky v zápěstí výraznější.

Grafomotorická cvičení

Mezi třetím a čtvrtým rokem není vhodné dítě do grafomotorických cvičení nutit. Pracovní listy mu nabízíme jen v případě zájmu, jinak mu necháváme prostor ke kreslení, ke spontánnímu pohybu, jímž se rozvíjí hrubá motorika, nabízíme dostatek činností rozvíjející jemnou motoriku. Pokud dítě neprojeví zájem o psací náčiní ani po čtvrtém roce, je čas pro nabízení grafomotorických činností ve zvýšené míře. Dítě motivujeme ke kreslení, podporujeme je a napomáháme mu. Nabízíme mu pracovní listy se základními grafomotorickými prvky, a to jejich nejjednodušší varianty. Pravidelně začínáme zařazovat soustavná grafomotorická cvičení okolo pěti let věku dítěte. V tomto věku už se dítě samo účastní záměrně vedených grafomotorických činností. Nezájem či vyhýbání se těmto činnostem může signalizovat opožděný vývoj v oblasti grafomotorických schopností a dovedností. Nedostane-li se dítěti potřebná pomoc, dochází k jejich prohlubování (Bednářová, 2008).

Aby bylo dítě uvolněné a připravené na grafomotorické činnosti je zapotřebí, aby byly uvolněné svaly a klouby v celém těle. Nejdříve tedy uvolníme celé tělo chůzí, která je vykonávána v rytmu dětských písniček a říkadél. Následuje uvolňování kloubů a svalů paží i rukou kroužením, střídáním jejich napětí a vytřepáváním. A to v pořadí od ramene, přes loket až k uvolnění zápěstí (Doležalová, 2010).

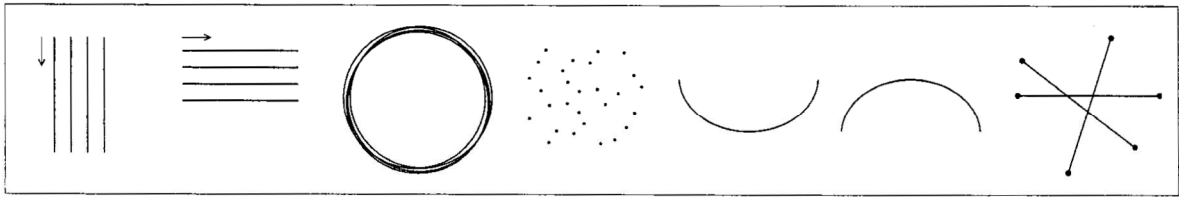
S vlastním grafomotorickým cvičením začínáme nejprve na velký formát, postupně velikost zmenšujeme. Prvky řadíme postupně podle jejich náročnosti. Další prvek, náročnější, zařazujeme teprve až po zvládnutí prvku předchozího, jednoduššího.

Žáčková - Jucovičová, (2007) uvádějí, že nejprve zařazujeme volné čmárání po ploše, pak už provádíme jednotlivé prvky jako činnosti řízené:

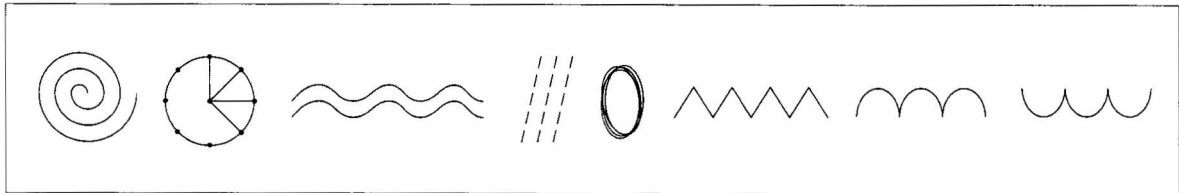
- motání klubíček
- kruhy jako točící se kola
- vlnovka
- tečky

- spojování bodů čarami
 - různým směrem
 - stejným směrem
 - zleva doprava
- dolní oblouk
 - zleva doprava
- kruhy
- smyčky
- hadovky
- osmičky
- šikmé čáry
- ovál
- trojúhelníky
- obtahování tečkované čáry
- spojování teček
- vybarvování daných tvarů danou barvou, vybarvením vznikne obrázek

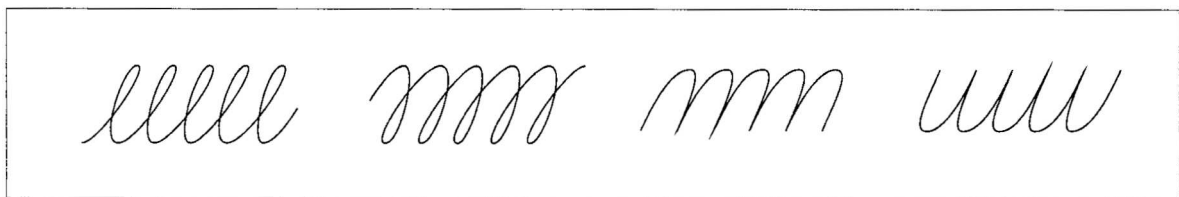
V knize Rozvoj grafomotoriky autorky rozdělují základní prvky do čtyř skupin. Obtížnost prvků v následující skupině se vždy zvyšuje. Při nácvičení je vhodné začít s jednoduššími prvky, zautomatizovat je a pak teprve pokračovat s nácvičením prvku následného. Obtížnost je dále zvyšována zmenšováním velikosti procvičovaných prvků, zvyšováním hustoty čar, snižováním podpůrných technik až jejich vynecháním, střídáním velikostí a tvarů prvků a zvyšováním nároků na přesnost provádění kresby.

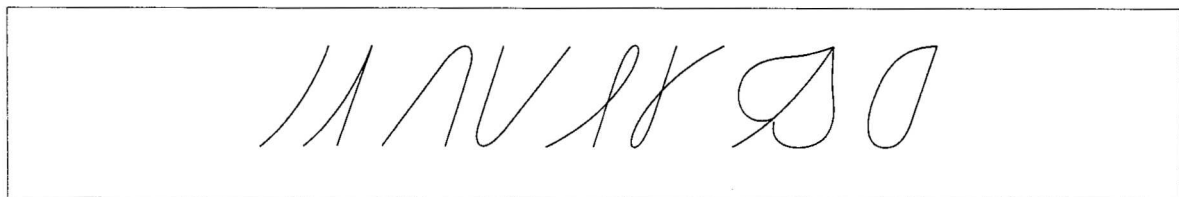
Základní prvky první skupiny

Základní prvky druhé skupiny

Základní prvky třetí skupiny

Základní prvky čtvrté skupiny

Obr. 3 Přehled grafomotorických prvků (Bednářová, Šmardová, 2006, s. 74)

Pro nácvik obtížnějších prvků můžeme využít podpůrné techniky jako je slovní instrukce, což znamená doprovázení cvičení rytmickými říkankami nebo radou odkud kam čáry vedeme. Další možnou technikou je zraková opora, pomocí naznačených linií nebo vyznačených bodů. Pomocí ke snazšímu zvládnutí grafomotorického cvičení může i vymodelování požadovaného tvaru, tedy opora hmatová (Bednářová, Šmardová, 2006).

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Dotazník - Grafomotorická cvičení a pracovní listy

Součástí praktické části této bakalářské práce bylo vytvoření dotazníku k tématu rozvoje grafomotoriky dětí předškolního věku v návaznosti na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (příloha č. 2).

Při tvorbě dotazníku jsem se zaměřila nejdříve na obecnější otázky, například dosažené vzdělání dotazovaných, na jejich pracovní pozici a celkovou délku praxe v mateřské škole. Dále jsem sledovala s jakou věkovou skupinou dotazované paní učitelky či paní ředitelky mateřských škol pracují.

V části týkající se přímo grafomotoriky mě zajímalo, jestli zařazují do svých činností také grafomotorická cvičení a kolikrát týdně. Využívají-li při své práci s dětmi i grafomotorické pracovní listy, a v kterém věku začínají s jejich zařazováním. Také jsem sledovala četnost zařazování grafomotorických cvičení a četnost práce s pracovními listy v průběhu týdne. Závěr dotazníku se týkal druhů pracovních listů, které dotazované při své práci využívají a jakou preferují organizační formu při práci s nimi.

Na dotazník odpovědělo 52 paní učitelek či ředitelek. Celkový počet rozdaných dotazníků činil 60 kusů.

Výsledky dotazníků jsem zpracovala a uvádím je v následujících tabulkách a grafech. Vyhodnocení výsledků každé otázky z dotazníku provází komentář. Tabulky zaznamenávají otázku a počet odpovědí na jednotlivé možnosti i jejich procentuální vyjádření. Grafy vyjadřují a znázorňují tyto možnosti procentuálně.

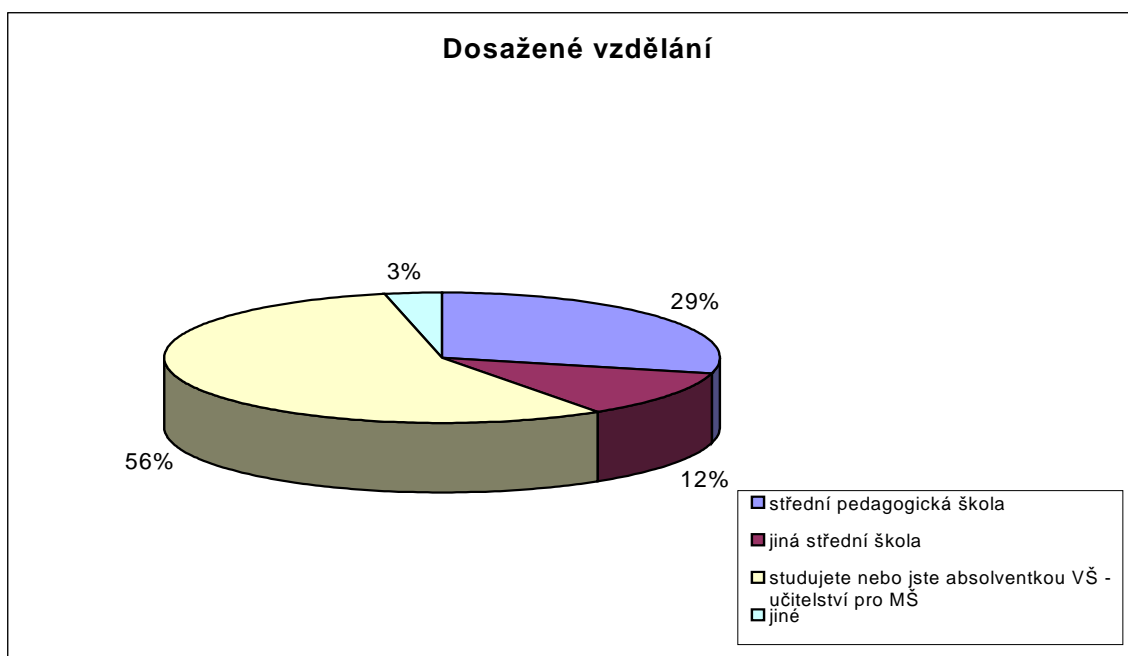
Otázka č. 1: *Jaké je Vaše vzdělání? (při volbě odpovědi d, doplňte vzdělání)*

V první otázce, která se týkala vzdělání paní učitelek a ředitelek, označilo 29% střední pedagogickou školu a 12% z nich jinou střední školu. Vysokou školu v oboru učitelství pro mateřské školy studuje či absolvovalo 55% a jiné vzdělání mají 3% dotazovaných. A to vysokou školu - obor speciální pedagogika a vysokou školu - obor speciální pedagogika a dramaterapie. Sedm dotazovaných označilo současně dva typy škol: 4 z nich střední pedagogickou školu a studují nebo absolvovaly vysokou školu - učitelství pro mateřské školy,

3 z nich jinou střední školu a studují nebo absolvovaly vysokou školu - učitelství pro mateřské školy.

1. Jaké je Vaše vzdělání? (při volbě odpovědi d, doplňte vzdělání)		
	počet	%
střední pedagogická škola	17	29
jiná střední škola	7	12
studujete nebo jste absolventkou VŠ - učitelství pro MŠ	33	55
jiné	2	3

Tab. 1 Dosažené vzdělání

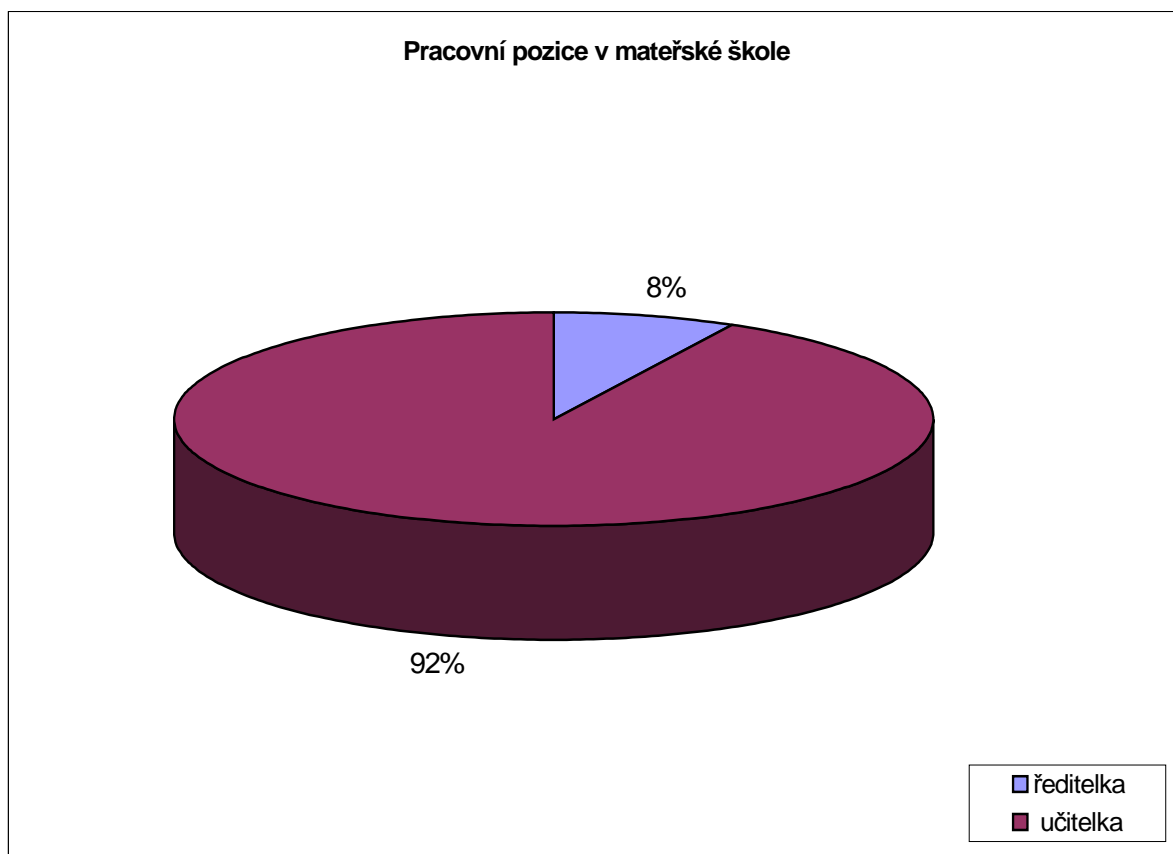
Graf 1 Dosažené vzdělání

Otázka č. 2: *Jakou pracovní pozici zastáváte v mateřské škole?*

Z odpovědí na druhou otázku týkající se pracovní pozice, kterou dotazované zastávají v mateřské škole je zřejmé, že 8% pracuje na pozici ředitelky mateřské školy a 92% je učitelek. Jedna dotazovaná uvedla, že pracuje v mateřské škole jako asistentka.

2. Jakou pracovní pozici zastáváte v mateřské škole?		
	počet	%
ředitelka	4	8
učitelka	47	92

Tab. 2 Pracovní pozice v mateřské škole

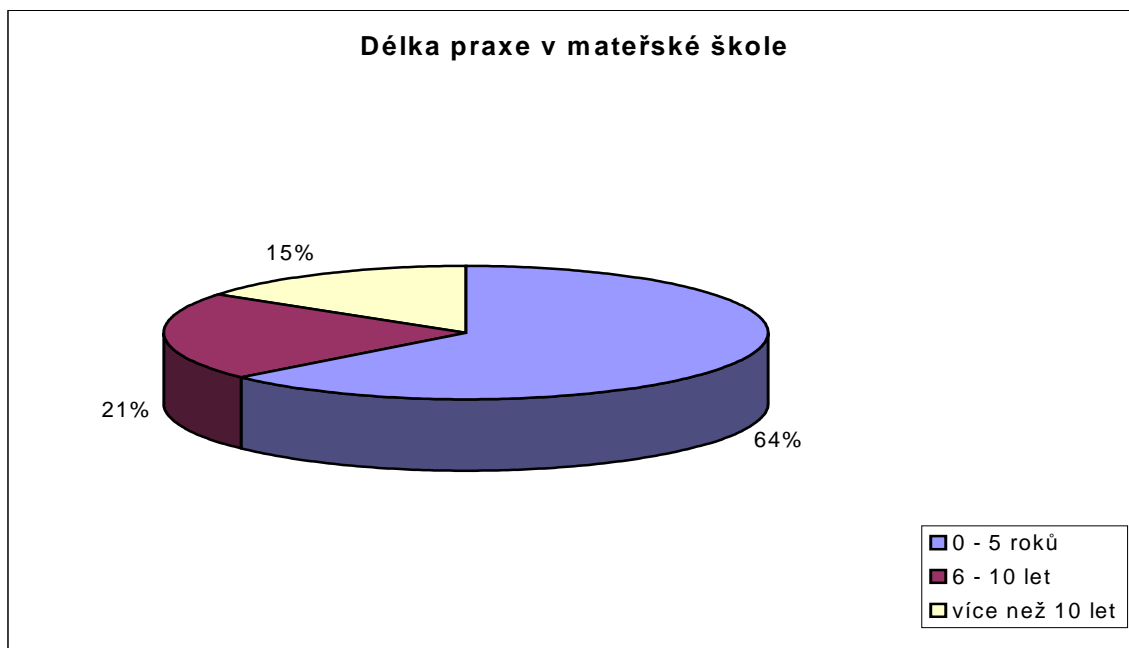
Graf 2 Pracovní pozice v mateřské škole

Otázka č. 3: *Jaká je délka Vaší praxe v mateřské škole?*

V odpovědi na tuto otázku týkající se délky praxe označilo 64 % dotazovaných první možnost, tedy délka trvání praxe v mateřské škole je nula až pět roků. 21% z celkového počtu dotazovaných pracuje v mateřské škole šest až deset roků. Nejmenší procentuelní zastoupení má odpověď poslední, tedy délka praxe více než deset roků, a to 15%.

3. Jaká je délka Vaší praxe v mateřské škole?		
	počet	%
0 - 5 roků	33	64
6 - 10 let	11	21
více než 10 let	8	15

Tab. 3 Délka praxe v mateřské škole

Graf 3 Délka praxe v mateřské škole

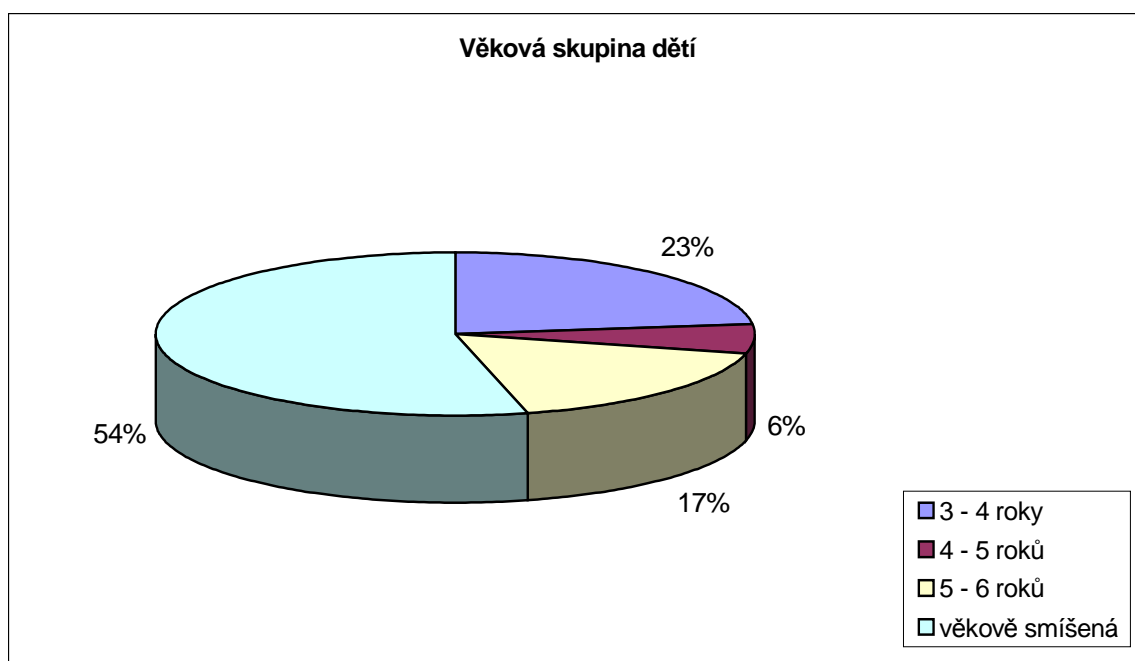
Otázka č. 4: *S jakou skupinou dětí pracujete? (při volbě odpovědi d, doplňte věkové rozpětí)*

U této čtvrté otázky, týkající se skupiny dětí, se kterou dotazované učitelky a ředitelky pracují, by bylo vhodnější a přesnější použití formulace *S jakou věkovou skupinou dětí pracujete?* Na položenou otázku odpovědělo 23% oslovených, že pracuje s dětmi ve věku 3 - 4 roky, 6% s dětmi ve věku 4 - 5 roků a 17% s dětmi ve věku 5 - 6 roků. Největší část dotazovaných, a to 54%, pracuje se skupinami věkově smíšenými. Věkové rozpětí skupin se pohybuje od 2 do 7 roků (2 - 7 roků uvedla 1 dotazovaná, 2 - 6 roků uvedly 2 dotazované, 2,5 - 7 roků uvedly 2 dotazované, 3 - 5 roků uvedly také 2 dotazované, 3 - 6 roků uvedlo nejvíce dotazovaných - a to 11 a s věkovou skupinou dětí 3 - 7 roků pracuje 5 dotazovaných). Toto zjištění pro mne bylo překvapivé, protože jsem předpokládala, že v současné době

převažuje dělení dětí do věkově homogenních skupin, tedy skupin dětí 3 - 4letých, 4 - 5letých a 5 - 6letých. Na druhou stranu toto zjištění potvrdilo současný trend, že vytváření věkově heterogenních skupin je vhodnější a výhodnější, a je tedy doporučováno.

4. S jakou skupinou dětí pracujete? (při volbě odpovědi d, doplňte věkové rozpětí)		
	počet	%
3 - 4 roky	12	23
4 - 5 roků	3	6
5 - 6 roků	9	17
věkově smíšená	28	54

Tab. 4 Věková skupina dětí

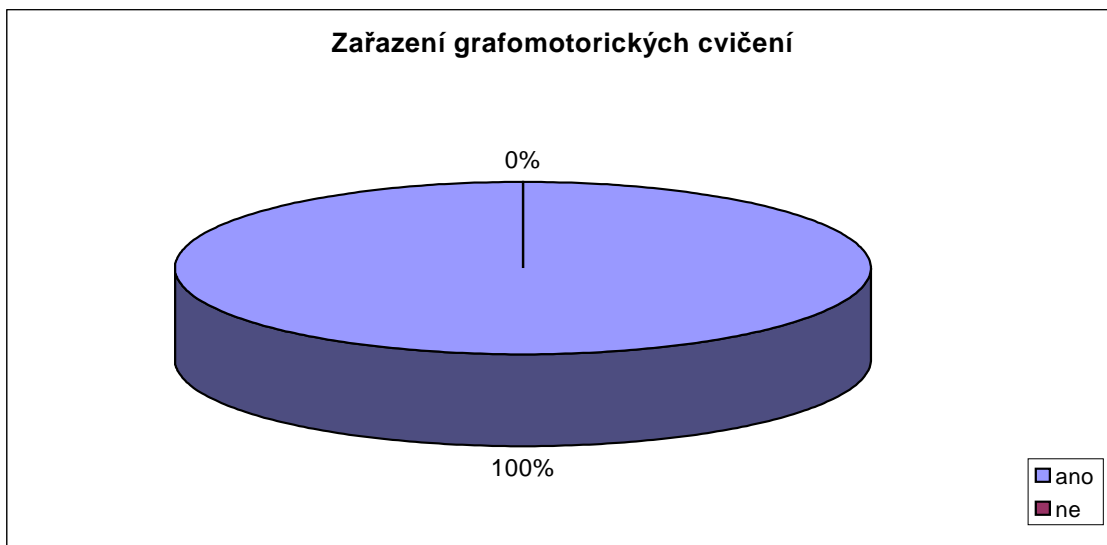
Graf 4 Věková skupina dětí

Otázka č. 5: *Zařazujete do svých činností grafomotorická cvičení? (pokud zvolíte odpověď b, v dotazníku dále nepokračujte)*

Odpověď na tuto otázku byla u všech dotazovaných jednoznačná. 100% jich uvedlo, že grafomotorická cvičení zařazuje.

5. Zařazujete do svých činností grafomotorická cvičení? (pokud zvolíte odpověď b, v dotazníku dále nepokračujte)		
	počet	%
ano	52	100
ne	0	0

Tab. 5 Zařazování grafomotorických cvičení

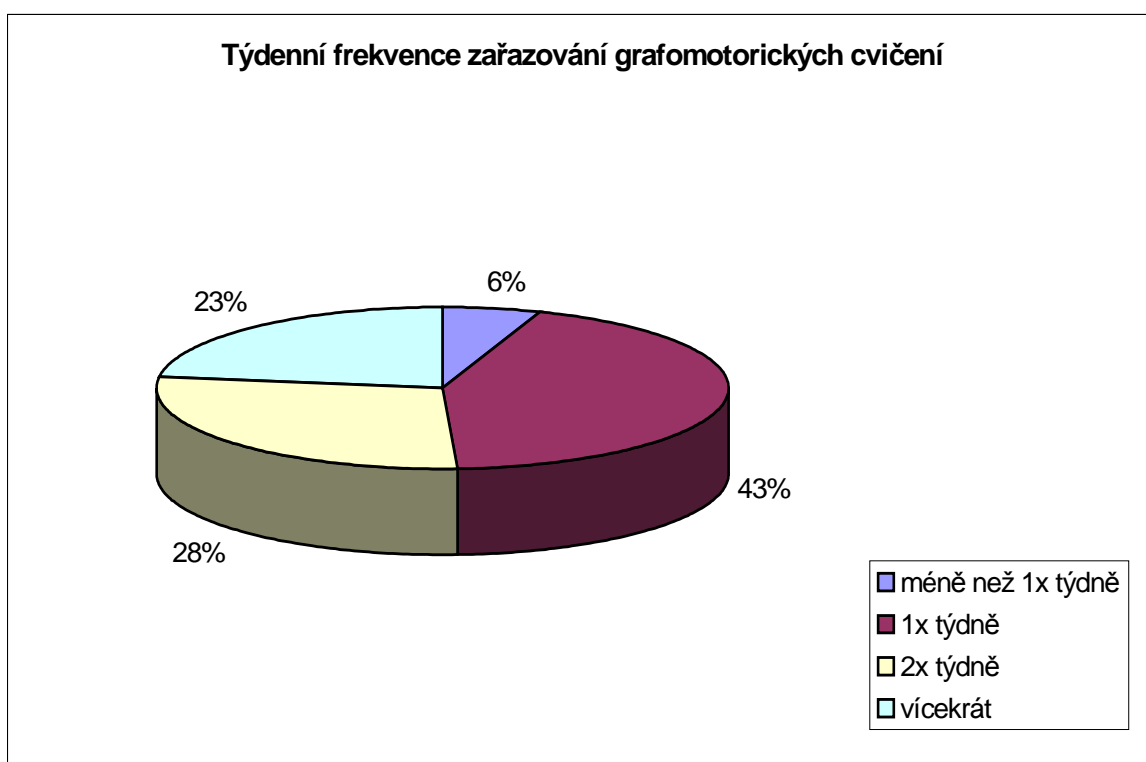
Graf 5 Zařazování grafomotorických cvičení

Otázka č. 6: *Jak často grafomotorická cvičení zařazujete? (při volbě odpovědi d, doplňte kolikrát)*

Grafomotorická cvičení zařazuje méně než 1x týdně 6% z celkového počtu dotazovaných. Nejvíce z nich tato cvičení zařazuje 1x týdně, a to 43%. 2x týdně pak 23% dotazovaných. Překvapivě vysoký je výsledek u možnosti vícekrát. Tuto možnost uvedlo 28% dotazovaných. Dvě dotazované neuvedly kolikrát týdně grafomotorická cvičení zařazují, dvě uvedly 3x týdně, jedna zařazuje tato cvičení podle Metody dobrého startu a šest 5x týdně. Jedna dotazovaná zvolila dvě varianty, a to 1x týdně a 2x týdně.

6. Jak často grafomotorická cvičení zařazujete? (při volbě odpovědi d, doplňte kolikrát)		
	počet	%
méně než 1x týdně	3	6
1x týdně	23	43
2x týdně	15	23
vícekrát	12	28

Tab. 6 Týdenní frekvence zařazování grafomotorických cvičení

Graf 6 Týdenní frekvence zařazování grafomotorických cvičení

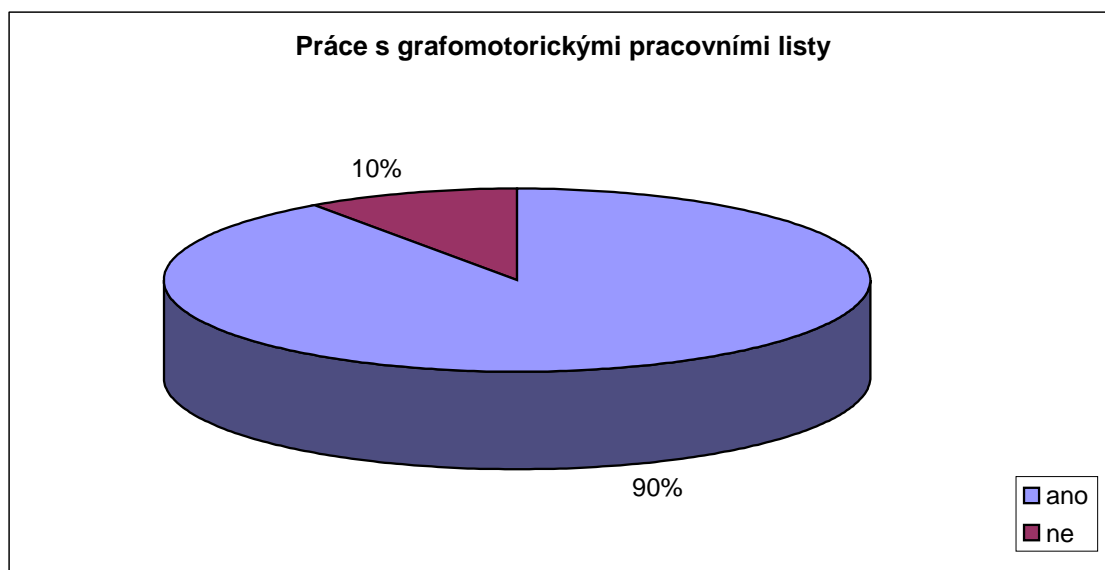
Otázka č.7: *Pracujete s grafomotorickými pracovními listy? (při volbě odpovědi b, v dotazníku dále nepokračujte)*

Na otázku, jestli dotazované pracují s pracovními listy, zněla odpověď převážně ano. S pracovními listy pracuje 90% z celkového počtu dotazovaných, které dotazník vrátily. 10% z nich práci s grafomotorickými pracovními listy nezařazuje. Jednalo se o dotazované, které pracují s věkovou skupinou dětí 3 - 4letých. Se zařazováním pracovních listů zřejmě tedy začínají u dětí starších. Další dvě pracují s věkovými skupinami smíšenými. Jedna z dotazovaných věk dětí této skupiny nevedla, druhá pracuje s dětmi ve věku 2 - 6 roků. Její práci s pracovními listy bude zřejmě limitovat věk dětí a počet dětí ve skupině.

Dotazované, které odpověděly, že pro grafomotorická cvičení pracovní listy nevyužívají, v dotazníku dále nepokračovaly.

7. Pracujete s grafomotorickými pracovními listy? (při volbě odpovědi b, v dotazníku dále nepokračujte)		
	počet	%
ano	47	90
ne	5	10

Tab. 7 Práce s grafomotorickými pracovními listy

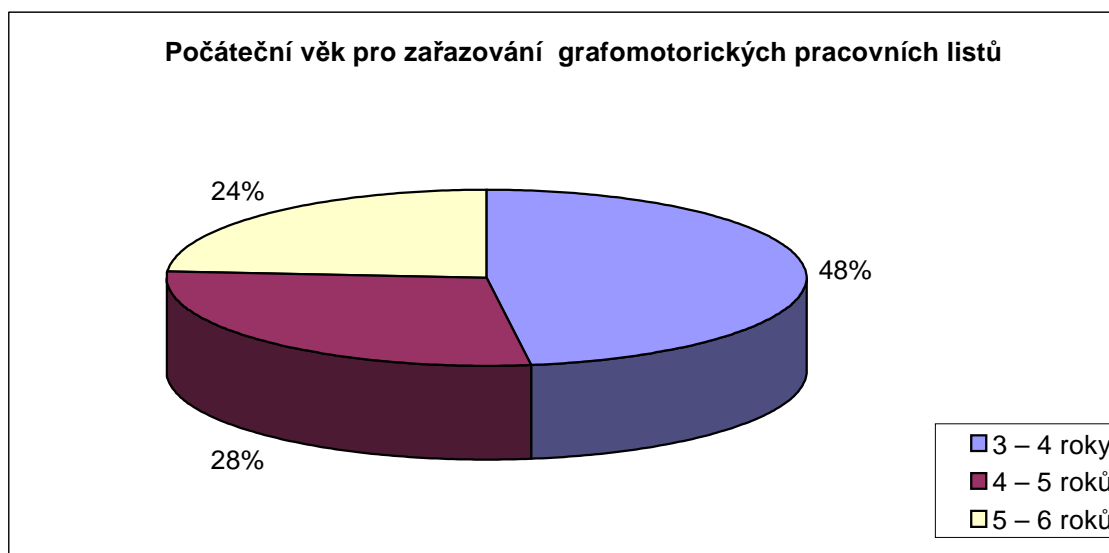
Graf 7 Práce s grafomotorickými pracovními listy

Otázka č. 8: *Grafomotorické pracovní listy zařazujete u dětí ve věku 3 - 4 roky, 4 - 5 roků nebo 5 - 6 roků?*

Na tuto otázku odpovědělo nejvíce dotazovaných, a to 48%, že se zařazováním pracovních listů začíná již ve věku 3 - 4 roky. 28 % začíná se zařazováním pracovních listů do grafomotorických cvičení ve 4 - 5 letech věku dítěte a zbylých 24% pak v 5 - 6 letech. Jedna z dotazovaných nevedla žádnou z věkových skupin. Toto poslední číslo je pro mě překvapivé. Já osobně bych začala nejpozději ve 4 - 5ti letech.

8. Grafomotorické pracovní listy zařazujete u dětí již ve věku:		
	počet	%
3 – 4 roky	22	48
4 – 5 roků	13	28
5 – 6 roků	11	24

Tab. 8 Počáteční věk pro zařazování grafomotorických pracovních listů

Graf 8 Počáteční věk pro zařazování grafomotorických pracovních listů

Otázka č. 9: *Jak často používáte pro rozvoj grafomotoriky pracovní listy? (při volbě odpovědi c, doplňte kolikrát)*

Z odpovědí je patrné, že grafomotorické pracovní listy pro grafomotorická cvičení využívá 13% dotázaných méně než 1x týdně. 51%, zařazuje činnosti s pracovními listy 1x týdně a zbylých 36% i vícekrát. Z této poslední skupiny, která uvedla, že využívá pracovní listy pro grafomotorická cvičení vícekrát, nebylo jednou uvedeno kolikrát. Další dotazované pak uvádějí: 1 - 2x týdně jedna, 2x týdně pět dotazovaných, 2 - 3x týdně dvě dotazované, 3x týdně pět dotazovaných a 5x týdně zařazují pracovní listy tři dotazované. Z tabulky a grafu tedy vyplývá, že nejvíce kolegyně využívá pracovní listy 1x týdně. Spíše překvapivé pro mě bylo, že některé využívají pracovní listy i pětkrát týdně.

9. Jak často používáte pro rozvoj grafomotoriky pracovní listy? (při volbě odpovědi c, doplňte kolikrát)		
	počet	%
méně než 1x týdně	6	13
1x týdně	24	51
vícekrát	17	36

Tab. 9 Týdenní četnost zařazování pracovních listů

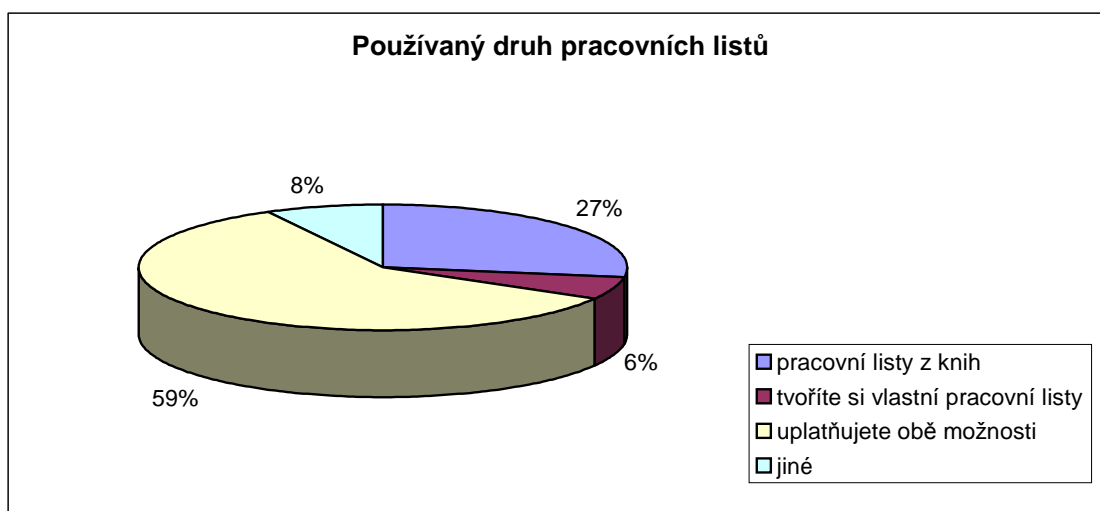
Graf 9 Týdenní četnost zařazování pracovních listů

Otázka č. 10: *Jaké používáte grafomotorické pracovní listy? (při volbě odpovědi d, uveďte jaké)*

Ze zjištěných údajů vyplývá, že 27% dotazovaných využívá pro svou práci pracovní listy z knih, 6% si je tvoří samo a obě předešlé možnosti uplatňuje nejvíce z nich, a to 59%. 8% z dotazovaných uvedlo využívání jiných možností, jako jsou pracovní listy z internetu, z časopisu Informatorium a jedna odpověď zněla, že děti využívají mimo pracovních listů z knih a vlastních tvořených pracovních listů také pracovní sešity pro každé dítě.

10. Jaké používáte grafomotorické pracovní listy? (při volbě odpovědi d, uveďte jaké)		
	počet	%
pracovní listy z knih	14	27
tvoříte si vlastní pracovní listy	3	6
uplatňujete obě možnosti	30	59
jiné	4	8

Tab. 10 Používaný druh pracovních listů

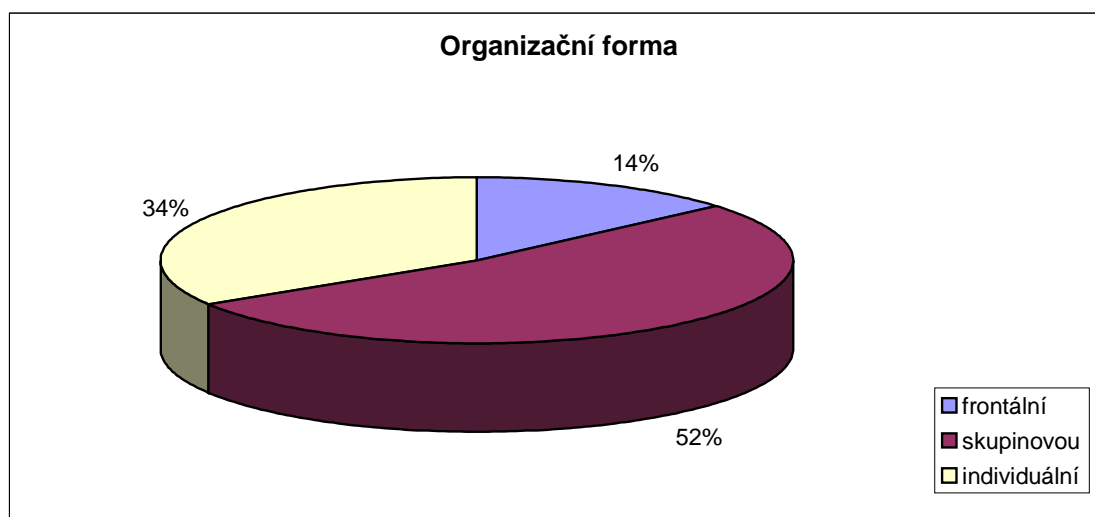
Graf 10 Používaný druh pracovních listů

Otázka č. 11: *Jakou organizační formu využíváte při práci s grafomotorickými pracovními listy nejčastěji?*

Ze zjištěných údajů vyplývá, že kolegyně nejvíce využívají práci skupinovou 52%, následně pak s dětmi pracují individuálně 34% a nejméně z nich zařazuje individuální organizační formu 14%. 38 z celkového počtu využívá jen jednu z možných organizačních forem, 6 dvě organizační formy (5 z nich skupinovou a individuální, jedna pak frontální a skupinovou organizační formu). 3 kolegyně využívají při práci s grafomotorickými pracovními listy všechny tři formy organizace.

11. Jakou organizační formu využíváte při práci s grafomotorickými pracovními listy nejčastěji?		
	počet	%
frontální	8	14
skupinovou	31	52
individuální	20	34

Tab. 11 Organizační forma při práci s grafomotorickými pracovními listy

Graf 11 Organizační forma při práci s grafomotorickými pracovními listy

Z uvedených výsledků, které jsem získala zpracováním dotazníků tedy vyplývá, že grafomotorická cvičení zařazují do svých činností všechny paní kolegyně nejméně jedenkrát týdně, v převážné většině však ještě častěji. Kromě několika výjimek, všechny využívají při své práci grafomotorické pracovní listy. Ty, které je nevyužívají, většinou pracují s nejmladší věkovou skupinou a je předpoklad, že s využíváním pracovních listů začnou v pozdějším věku. Další pracují se skupinou věkově smíšenou, jejíž součástí jsou i děti mladší tří let. Nejvíce dotazovaných kolegyň využívá práci s pracovními listy z knih a současně si tvoří i pracovní listy vlastní. Nejčastěji s nimi pracují 1x týdně a při práci preferují skupinovou organizační formu, následuje forma individuální.

5 Grafomotorické pracovní listy

Pracovní listy jsem si začala vytvářela sama, protože po nástupu do mateřské školy jsem neměla zpočátku dostatečný přehled o tom, kde vše potřebné mohu hledat. Vše bylo ještě o to obtížnější, že jsem nastoupila jako nekvalifikovaná učitelka. Později jsem je začala tvořit proto, že nebyl vždy po ruce pracovní list s požadovaným prvkem související s tématem.

Práci s pracovními listy vždy předchází činnosti, které vedou k uvolnění velkých svalových skupin celého těla, dále velkých kloubů. Navazují činnosti k procvičení svalů dlaní a prstů před samotnou prací s pracovními listy, což podporuje správné špetkové držení tužky při práci. Držení si s dětmi popíšeme a názorně ukážeme. Je-li potřebná korekce, poopravíme společně úchop tužky ještě před úkolem. V průběhu práce už nezasahujeme. Také nesmíme zapomenout upozornit dítě na správnou pozici při práci. Dostatečné procvičení, kterým uvolníme svaly a klouby celého těla, děti zbaví napětí a snadněji se vyrovnají se zvládnutím vlastního grafomotorického cvičení s pracovním listem.

Pro rozvíjení hrubé motoriky a uvolnění napětí využívám dobu ranního cvičení nebo řízených tělesných cvičení, kdy hrajeme s dětmi různé pohybové hry, honičky, hrajeme si na zvířátka, provádíme průpravná cvičení apod. Následuje buď jen rozcvičení drobných svalů ruky přímo s jedním dítětem nebo jen malou skupinkou dětí (nejvíce tři), které budou pracovat s pracovním listem. Zápěstí procvičujeme např. kroužením dlaněmi oběma směry, máváním celými dlaněmi i jedním prstem (postupně vystřídáme všechny), zavíráním a otvíráním pěstí jako při čarování, dotýkáním se palce prsty po jednom, postupně, solení atd. Procvičení provádíme vždy oběma rukama, jak zvlášť, tak i současně. Následuje provádění požadovaného prvku ve vzduchu, pak prstem po pracovním listě a teprve na závěr provádíme celý prvek na pracovním listě trojhrannou tužkou či pastelkou.

Jindy vkládám před procvičení dlaně a prstů ještě společný nácvik prvku ve stoji přímo na tabuli nebo na ni umístím balící papír velkého formátu. Na samotnou tabuli pracujeme přímo prstem, štětcem s vodou, křídou, na balící papír silnými trojhrannými voskovkami. Pro nácvik prvku na větší plochu využívám také plechu s nasypanou krupicí, zde děti mohou provádět procvičení prvku opakovaně.

Mimo tato speciálně grafomotorická cvičení nabízím dětem také činnosti, které grafomotoriku příznivě ovlivňují. Nabízím jim konstruktivní stavebnice (lego, seva, atd.), mozaiky, skládání puzzle.

Nyní zařazuji vytvořené pracovní listy a návrhy k činnostem, které jsem s dětmi během své krátké praxe v mateřské škole zatím realizovala nebo bych zrealizovat chtěla. Ke dvěma pracovním listům jsem rozpracovala týdenní projekt, další pracovní listy jsou s náměty k činnostem.

5.1 Grafomotorické pracovní listy v projektech

Grafomotorický pracovní list: LETĚ VČELIČKO! - KRUHY (viz. příloha č. 1 obr. 1)

Název projektu: **Louka (život na louce, rostliny, živočichové)**

Smyslem tohoto projektu je seznámit srozumitelnou, přístupnou a hravou formou děti s životem na louce. Seznámit je s rostlinami a živočichy, které mohou na louce najít. Také s potravními vztahy, které v těchto lučních společenstvech fungují. Přiblížit dětem, jak mohou lidé o některé živočichy pečovat, aby jim přinesli užitek.

Věková skupina: děti 4 - 5leté

Vzdělávací cíle:

1. Dítě a jeho tělo

- učit děti rytmizovanému a koordinovanému běhu s různými polohami paží
- rozvíjet u dětí prstové svaly a svaly ruky

2. Dítě a jeho psychika

- učit děti vybírat soubory všech předmětů na základě předem vymezené vlastnosti
- učit děti graficky zaznamenávat pohyb vycházející ze zápěstí - kruhy

3. Dítě a ten druhý

- seznamovat děti s péčí člověka o včely

4. Dítě a společnost

- učit děti roztírat temperové barvy a zaplnit plochu
- seznamovat děti s delším veršovaným textem

5. Dítě a svět

- seznamovat děti se životem na louce, pozorovat hmyz a rostliny v okolní přírodě

Vzdělávací nabídka:

1. - rytmizovaný a koordinovaný běh s různými polohami paží
- cvičení motivované životem na louce - Brouhádky
- cvičení Kytka a brouci
- výroba květiny (stříhání, nalepování)
2. - grafomotorické cvičení: Let' včeličko! - kruhy
- Najdi kytičky a živočichy - učít děti vybírat soubory všech předmětů na základě předem vymezené vlastnosti
- hádanky: Na louce (hmyz), Květiny na louce
3. - vyprávění o péči člověka o včely podle pracovního listu
4. - poslech motivační pohádky: Módní přehlídka na louce
- motýlek: malování a roztírání temperových barev a otiskování
- četba a pozorný poslech delšího veršovaného textu: Polámal se mraveneček
- pohybové vyjádření písně Let' motýlku - vlastní pohybová fantazie dětí
- Brouček - básnička s pohybem
5. - komunikační kruh: život na louce (rostliny, živočichové a hmyz)

Činnosti:

1. den

- **Společné přivítání dětí s paní učitelkou v novém týdnu**

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnost, děti stojí v kruhu

Metodika: Děti stojí volně v kruhu, recitují říkanku (příloha č. 3) a současně vyjadřují pohybem.

Rozvíjí: pocit sounáležitosti, děti se učí pravidlům slušného chování

- **Módní přehlídka na louce**

- motivační pohádka

- převzato: Hurdová, E. - Jurkovič, P.: Hrajeme a zpíváme si s pohádkou. Praha: Rotag. s. 10 - 11.

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnost, děti sedí v kruhu

Pomůcky: kniha Hrajeme a zpíváme si s pohádkou - text Módní přehlídka na louce

Metodika: Děti sedí na koberci v kruhu a poslouchají pohádku - četba učitelky.

Rozvíjí: soustředěný a pozorný poslech

- **Pohybové vyjádření písně Let' motýlku**

- píseň na CD

- píseň převzata z CD: Hurdová, E. - Jurkovič, P.: Hrajeme a zpíváme si s pohádkou. Praha: Rotag.

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnost, individuální volný pohyb v herně

Pomůcky: CD přehrávač, CD s písní Let' motýlku

Metodika: Podle názorné ukázky učitelky a následně podle vlastní fantazie děti vyjadřují pohybem píseň Let' motýlku pouštěnou z CD ke knize Hrajeme a zpíváme si s pohádkou.

Rozvíjí: pohybovou a hudební fantazii dětí, správné držení těla, rytmizovaný a koordinovaný běh s různými polohami paží

- **Komunikační kruh - živočichové na louce**

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnost, děti sedí v kruhu na koberci

Pomůcky: knihy s obrázky rostlin a živočichů žijících na louce, didaktické obrázky

Metodika: Děti a učitelka si vyprávějí o rostlinách a živočiších žijících na louce. Děti jsou seznamovány s novými rostlinami a živočichy a opakují si již známé. Společně si prohlížejí obrázky k tématu, popřípadě hledají obrázky k tématu v knihách a časopisech. Obrázky si vystaví na magnetické tabuli.

Rozvíjí: poznání a rozumové schopnosti, vyjadřovací a komunikační schopnosti

- **Malování motýlka**

Prostor: herna - u stolečků

Organizace činnosti: skupinová činnost, děti sedí u dvou spojených stolečků

Pomůcky: motýl vystřižený z tvrdého papíru, štětce, temperové barvy v kelímcích

Metodika: U dvou spojených stolečků sedí skupinka dětí, ty nanášejí štětcem temperové barvy na jednu polovinu motýlka vystřiženého z tvrdého papíru (motýl je předem přeložený uprostřed). Co nejrychleji po nanesení barev na jedno křídlo motýlka, dokud je barva ještě dostatečně vlhká, přehneme papír v místě přeložení a otiskneme na druhou polovinu papíru, na druhé křídlo.

Rozvíjí: fantazii dětí, estetické citění, učí děti roztírat temperové barvy a zaplnit plochu barvou

2. den

• **Brouhádka**

- cvičení s pohádkou

- převzato: Studenec, T. - Bednaříková, P.: Barevné kamínky: Cvičíme s pohádkou. Kroměříž: Nakladatelství Přikrylová Milada Plus s.r.o., 2008. s. 5 - 8.

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnost, děti cvičí na koberci

Pomůcky: malé míčky podle počtu dětí

Metodika: Děti se rozestoupí v herně na koberci, tak aby měly dostatek prostoru pro vykonávání pohybu. Cvičení je motivováno říkankou uvedenou před vlastní Brouhádkou s. 5. Děti cvičí podle vyprávění pohádky a názorné ukázky učitelky.

Rozvíjí: pohybové dovednosti

• **Hádanky Na louce (hmyz)**

- řešení hádanek

- převzato: Pospíšilová, Z.: Hádám, hádáš, hádáme. Praha: Portál, 2009. s. 12 - 13.

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnost, děti sedí v kruhu

Pomůcky: kniha

Metodika: Děti společně řeší hádanky, které učitelka předčítá z knihy. Neznají-li odpověď, učitelka dětem napoví ukázkou obrázku, kterým je hádanka doplněna.

Rozvíjí: myšlení a pohotovost při řešení hádanek

• **Polámal se mraveneček**

- poslech delšího veršovaného textu a snaha o zapamatování

- převzato z leporela: Kožíšek, J.: Polámal se mraveneček. Praha: Albatros, 13. vydání, 2003. s. 1 - 10.

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnost, děti sedí v kruhu

Pomůcky: leporelo Polámal se mraveneček

Metodika: Učitelka dětem přečte delší veršovaný text Polámal se mraveneček a společně si prohlédnou ilustrace O. Sekory. Následně si říkanku opakují a snaží se ji zapamatovat.

Rozvíjí: soustředěný poslech a pozornost, paměť

- **Kreslení berušky doprovázené říkankou**

- převzato: Jenčková, E.: Tóny jara - 1.díl. Hradec Králové: Tandem, 2007. s. 43.

Prostor: herna - u stolečku

Organizace činnosti: individuální popřípadě skupinová činnost (max. 2 děti), děti sedí u stolečku

Pomůcky: papír, pastelky

Metodika: Děti kreslí v rytmu přednesu říkanky a ukázky učitelky berušku.

Rozvíjí: jemnou motoriku, uvolňování ruky - příprava na psaní

- **Pozorování živočichů žijících na louce**

- během vycházky děti hledají živočichy žijící na louce

Prostor: louka nedaleko mateřské školy

Organizace činnosti: individuální a frontální činnosti na louce

Pomůcky: lupa, nádobky na odchyt živočichů

Metodika: Děti samostatně nebo ve skupinkách na louce hledají a sbírají živočichy, prohlížejí je, některé drobné živočichy pozorují lupou. Následně se všechny děti sejdou na jednom předem domluveném místě. Zde ukážou nalezené živočichy ostatním. Společně si povykládají, co o nich ví.

Rozvíjí: pozorovací schopnosti, poznání, spolupráci a kooperaci dětí

3. den

- **Komunikační kruh - rostliny na louce**

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnost, děti sedí v kruhu

Pomůcky: obrázky rostlin rostoucích na louce, knihy a časopisy k tématu

Metodika: Děti si společně vypráví, které rostliny viděly na vycházce na louce. Ukazují si společně s učitelkou obrázky a hledají rostliny v knihách a časopisech. Obrázky květin si vystaví na magnetickou tabuli.

Rozvíjí: poznání a rozumové schopnosti, vyjadřovací a komunikační schopnosti

- **Hádanky Květiny na louce**

- řešení hádanek

- převzato: Pospíšilová, Z.: Hádám, hádáš, hádáme. Praha: Portál, 2009. s. 90 - 91.

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnost, děti sedí v kruhu

Pomůcky: kniha

Metodika: Děti společně řeší hádanky, které učitelka předčítá z knihy. Neznají-li odpověď, učitelka dětem napoví ukázkou obrázku vedle hádanky.

Rozvíjí: myšlení a pohotovost při řešení hádanek

- **Pohybová hra s písní Uvívíme věneček**

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnost, děti se pohybují na koberci

Metodika: Učitelka za zpěvu písně Uvívíme věneček prochází mezi dětmi. Postupně se u nich zastaví a zeptá se „Jaké jméno máš?“ Dítě řekne jméno květiny, kterou si zapamatovalo a zařadí se do zástupu. Pohybová hra končí, když jsou zapojeny všechny děti. Hru můžeme opakovat. Místo učitelky zvolíme vedoucí dítě.

Rozvíjí: chůzi ve vázaném zástupu, správné držení těla, paměť

- **Výroba květiny**

- námět převzat (Nevěční A. a J., 2010, s. 84)

Prostor: herna - u stolečku

Organizace činnosti: skupinová činnost (max. 4 děti), u stolečku

Pomůcky: tvrdý papír, barevný papír, nůžky, lepidlo, špejle

Metodika: Děti si vystříhnou z tvrdého papíru jeden větší kruh a jeden menší kruh z barevného papíru. Z barevných papírů vystříhnou stejně široké pásky. Pásky slepíme oběma konci k sobě a jednotlivé slepené pásky přilepíme na větší kruh vystřižený z tvrdého papíru. Nalepíme špejli a doprostřed menší kruh z barevného papíru, tak aby částečně překryl slepené konce pásek.

Rozvíjí: jemnou motoriku, prstové svaly a svaly ruky, stříhání po čáře

4. den

- **Brouček - říkanka s pohybem**

Copak se to děje v trávě,
narodil se brouček právě.
A jak roste, umíní si,
do nebe, že zaletí si.
Letí vzhůru, ještě, ještě,
srazila ho kapka deště.

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnost, děti se pohybují volně po koberci

Metodika: Děti vyjadřují říkanku Brouček pohybem. Nejdříve recituje a předvádí pohyb učitelka sama, následně se přidají děti.

Rozvíjí: pohybové dovednosti a paměť

- **Cvičení Kytky a brouci**

- cvičení převzato: Volfová, H.: Hravé cvičení pro děti (cvičení s náčiním). Plzeň: Krajské centrum vzdělávání a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, 2006. s. 17 - 22.

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnost, děti cvičí na koberci

Pomůcky: CD Písničky z večerníčků (píseň Včelí medvídci), Pet-láhev 0,5l, míčky (nejlépe tenisové)

Metodika: Výběr činností z cvičení s Pet- láhvemi Kytky a brouci.

Rozvíjí: celkovou tělesnou zdatnost, pohybové a manipulační a dovednosti

- **Najdi kytičky a živočichy**

- děti se učí vybírat soubory všech předmětů na základě předem vymezené vlastnosti

Prostor: herna - u stolečku

Organizace činnosti: individuální činnost, děti pracují u stolečku

Pomůcky: zalamované květiny z barevných papírů různých barev a živočichové

Metodika: Děti pracují podle slovních pokynů učitelky. Snaží se vyhledávat předměty na základě vlastnosti, kterou vymezí učitelka. Např. najdi motýlky, kteří mají žlutou barvu, najdi červené květiny atd.

Rozvíjí: matematické představy

5. den

- **Uvíjíme věneček**

- opakování pohybové hry ze 3. den

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnost, děti se pohybují na koberci

- **Brouček**

- opakování říkanky s pohybem ze 4. dne

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnost, děti se pohybují na koberci

- **Komunikační kruh - Jak se dělá med.**

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnost, děti sedí v kruhu

Pomůcky: obrázky rostlin a živočichů na magnetické tabuli, obrázek - Jak se dělá med (příloha č. 4).

Metodika: Děti společně vzpomínají, co se během týdne doposud naučily o rostlinách a živočiších žijících na louce. Učitelka rozšíří jejich dosavadní poznatky o vyprávění o včelách, jak jsou užitečné pro člověka, jak se o včely staráme. Představu o tom, jak med vzniká si děti mohou snadněji vytvořit pomocí pracovního listu.

Rozvíjí: poznávací a rozumové schopnosti, vztah k životu a živým tvorům

- **Grafomotorické cvičení: Let' včeličko! - pracovní list**

- procvičení kruhu

Prostor: herna - u stolečku

Organizace činnosti: individuální činnost, děti sedí u stolečku

Pomůcky: pracovní list pro každé dítě (obr. 1), pastelky

Metodika: Učitelka s každým dítětem rozcvičí prsty (solení, otvírání a zavírání dlaně postupně po jednom prstu apod.). Následně si děti nejdříve vyzkouší vykonat kruhový pohyb po papíře prstem. Pak kruhový pohyb vycházející ze zápěstí provádějí pastelkou. Před započítím práce s pastelkou zkontroluje učitelka správný špetičkový úchop.

Rozvíjí: jemnou motoriku, pohyb vycházející ze zápěstí

Využité metody:

Slovní - rozhovor, vyprávění, vysvětlování, práce s textem; názorně demonstrační - ukázka, předvádění; dovednostně praktické - pozorování, napodobování, vyrábění; hra; malování; pohyb.

Organizace projektu:

Délka trvání projektu po dobu jednoho týdne v měsíci květnu. Většina činností bude zařazována během dopoledne. Hledání a pozorování živočichů a rostlin pak i během vycházky. Téma bude integrováno do všech aktivit během dopoledne.

Způsob prezentace projektu:

Práce dětí, které odrážejí jejich úsilí při plnění úkolů během tohoto týdne, budou vystaveny na nástěnce ve třídě a v šatně. Zde je mohou shlédnout děti i učitelky z ostatních tříd a také rodiče všech dětí. Práce dětí budou sloužit také ke zkrášlení prostředí naší třídy a společných prostor šatny.

Závěr projektu:

Projekt bude sloužit k tomu, aby si děti rozšířily obzor a dozvěděly se něco nového o světě kolem, jehož jsou samy součástí.

Poslední den bude zakončeno toto téma malým společným shrnutím a zopakováním toho, co se děti během tohoto týdne dozvěděly a naučily.

Grafomotorický pracovní list: LET DUCHA - VLNOVKA (viz. příloha č. 1 obr. 2)

Tento pracovní list byl součástí krátkodobého projektu, který trval jeden týden. Při realizaci projektu byly propojovány společné aktivity s aktivitami individuálními. Uskutečnila jsem jej v rámci programu realizovaného v celé mateřské škole. Jeho vyvrcholením se stala společná slavnost dětí s rodiči.

Název projektu: **V naší školce straší aneb strašidel se nebojíme**

Smyslem tohoto projektu bylo seznámit děti s tradicemi naší společnosti a také jejich srovnání s tradicemi společností jiných, podat a přiblížit dětem období dušičkového času hravou, přístupnou a srozumitelnou formou.

Dušičkový čas

Dušičky jsou vzpomínkou na ty, kdo už mezi námi nejsou. Slaví se v rodinném kruhu. Lidé navštěvují hroby svých předků, zdobí je věnečky, květinami a svíčkami, účastní se mší. Kořeny tohoto svátku sahají až k prastarým keltským rituálům, na ně navázali Řekové, Římané. Později křesťané, kteří dnes slaví dva svátky: 1. listopadu - Svátek všech svatých a 2. listopadu - Památku všech zesnulých, lidově označovaný jako Dušičky.

V současnosti v Evropě stále více zdomácňuje i americké podoba tohoto svátku - Halloween, který se slaví v předvečer svátku Všech svatých, 31. října. (Nádvorníková, 2007)

Věková skupina: děti 4 – 5leté

Vzdělávací cíle:

1. Dítě a jeho tělo

- uvolňovat ruku v zápěstí, příprava na psaní
- procvičovat pohybové dovednosti

2. Dítě a jeho psychika

- rozvíjet rozlišovací schopnosti - zrakové vnímání
- vybírat soubory všech předmětů na základě předem vymezené vlastnosti

3. Dítě a ten druhý

- naslouchat druhým a snažit se jim porozumět

4. Dítě a společnost

- rozvíjet praktické dovednosti a tvořivost
- pohotově reagovat na charakteristický zvuk hudebního nástroje

5. Dítě a svět

- seznamovat děti s tradicemi společnosti naší i jiných

Vzdělávací nabídka:

1. - cvičení podle CD - písně z filmu Ať žijí duchové
- cvičení motivované hrou na ducha, cvičení se židličkami
- překážková dráha - Strašidelná cesta
- grafomotorický pracovní list: Let ducha - vlnovka

- dechové cvičení - procvičení dlouhého výdechu (duch houká hůůů)
- 2. - zrakové vnímání, pozornost a orientace v prostoru - hledání duchů, pracovní list
Strašidelný hrad
 - počítání v rozsahu 1 - 5 a vykreslení pracovního listu Strašidelný hrad
- 3. - čtení podle obrázků z časopisu Méd'a Pusík
- 4. - pohybová hra Na ducha
 - zapamatovat si krátkou říkanku
 - soustředěný poslech textu Dušičky, seznamování dětí s náladou textu
 - výroba lucerničky
 - společná výroba a pečení strašidýlek, zdobení
- 5. - komunikační kruh: dušičkový čas, Halloween

Činnosti:

1. den

- **Komunikační kruh a četba příběhu**

- společné přivítání dětí s paní učitelkou v novém týdnu, vyprávění všech dětí, jak víkend doma prožily

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnost, děti sedí v kruhu na koberci

Pomůcky: text Dušičky z knihy Beranová, E. - Rychetská, J. - Dolejší, P.: Čtvero ročních období. 2. vyd. Praha: Raabe, 2004. s. 67 - 68

Metodika: Děti pozorně vyslechnou četbu příběhu Dušičky, seznamují se s náladou textu, následuje rozhovor o dušičkovém čase, navázání na zážitky z domova. Vysvětlení, co je duch.

Rozvíjí: řečové, vyjadřovací a komunikační schopnosti, schopnost vyslechnout kamarády a nechat je domluvit

- **Ranní cvičení**

- motivace: říkanka: Modrý duch (Méd'a Pusík, č.10, říjen 2009. s. 32)

Malý modrý duch
brázdí noční vzduch.
S kamarády letí
strašit malé děti.
Teď ti modří duši
polechtají uši.

Je jich celá banda
a je s nimi sranda.

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnosti na koberci, upozornit děti na dostatek prostoru okolo sebe

Pohybová hra Na ducha

Pomůcky: maňásek ducha pro označení honiče

Metodika: Dítě duch (označen maňáskem) honí děti. Ten, koho chytne, zkamení strachy ve stoji rozkročném a zachránit ho může kamarád prolezením pod nohama. Vyhrává duch, když všichni zkamení v daném časovém limitu, jinak vyhraji děti.

Rozvíjí: herní myšlení, tělesnou zdatnost, spolupráci

Dechové cvičení

Metodika: Jak dělá duch? - nádech s následným dlouhým výdechem (hůůů).

Rozvíjí: správné dýchání

• Výroba lucerničky

Prostor: herna - u stolečku

Organizace činnosti: skupinová činnost, na výrobě jedné lucerničky spolupracují dvě děti

Pomůcky: sklenice od zavařeniny, připravené ornamenty - z hedvábného papíru (strašidylko, měsíc, hvězda,...), průklepový papír, štětec, lepidlo, voda, kelímek, ubrousky na otření

Metodika: Děti nalepí na sklenici nejdříve tvary z barevného hedvábného papíru, nanášejí lepidlo pomocí štětce a tvary na ni přikládají. Pak pokrčí vícekrát průklepový papír, trhají jej na proužky a opět jej pomocí lepidla a štětce přilepují místo vedle místa na sklenici. Jednotlivé proužky je nutné důkladně přilepit.

Rozvíjí: jemnou motoriku, vytrvalost a spolupráci

Vycházka: sledování výzdoby a dušičkové atmosféry místního hřbitova

2. den

• Tělesné činnosti:

Prostor: herna - na koberci

Organizace činnosti: frontální činnosti na koberci, upozornit děti na dostatek prostoru okolo sebe

- ***Pohybová hra Na ducha*** z předešlého dne

- rozehřátí organismu

Pomůcky: duch

- Průpravná cvičení se židličkami

Pomůcky: židli pro každé dítě

Metodika: Děti vykonávají cviky podle pokynů a názorné ukázky učitelky.

Rozvíjí: tělesnou zdatnost, obratnost

- Strašidelná cesta - překážková dráha

Pomůcky: lavička a žíněnka, 2 židličky a guma, 6 kuželů a 3 tyče

Metodika: Děti překonávají překážky uspořádané do překážkové dráhy, a to:

- lavičku se žíněnkou - seskok z nízké překážky s dopomocí;
- 2 židličky a gumu - plazení v lehu na břicho vpřed daným směrem;
- 3 x 2 kužely spojené tyčí ve výši 5 - 10cm - přeskoky nízkých překážek v chůzi a v běhu střídnonož.

Rozvíjí: celkovou tělesnou zdatnost

- Závěr - strachový pytel

Metodika: Děti prolézají strachovým pytlek postupně za sebou. Udrží bezpečné rozestupy.

Pomůcky: strachový pytel

Rozvíjí: překonávání strachových zábran

• Výroba perníkových strašidýlek

Prostor: herna - u stolečku

Organizace činnosti: práce u stolečku po malých skupinkách (max. 5 dětí)

Pomůcky: vál, předem připravené těsto, dětské příborové nože, na vykrajování, plech s papírem na pečení, mouka, váleček

Metodika: Z předem připraveného těsta děti vyválí placku, následně pak tvořítka vykrojí malá strašidýlka a každý svůj výtvar opatrně přemístí na plech. Postupně se u práce vystřídají všechny děti.

Rozvíjí: jemnou motoriku, trpělivost, spolupráci, praktické dovednosti

3. den

• Ranní cvičení motivované hrou na ducha

Prostor: herna - koberec

Organizace činnosti: frontální činnosti na koberci, upozornit děti na dostatek prostoru okolo sebe

Metodika: Děti vykonávají cviky podle pokynů a názorné ukázky učitelky.

Rozvíjí: tělesnou zdatnost

- **Strašidelný hrad - pracovní list**

Prostor: herna - u stolečku

Organizace činnosti: skupinová práce u stolečku, 1 - 2 děti

Pomůcky: pracovní list Strašidelný hrad (příloha č. 5), podle námětu z Metodického portálu

Metodika: Děti vyhledají všechny duchy ukryté na hradě, ty vybarví žlutou barvou. Nakreslí stejný počet hvězdiček a spočítají je. Na závěr si obrázek děti vykreslí podle své fantazie.

Rozvíjí: zrakové vnímání - rozlišovací schopnosti, matematické představy číslo 1 - 5

- **Stavba hradu z kostek**

Prostor: herna - koberec

Organizace činnosti: jednotlivé děti či skupinky

Pomůcky: dřevěné a molitanové kostky

Metodika: Děti skládají hrady z molitanových i dřevěných kostek samostatně nebo s kamarády.

Rozvíjí: konstruktivní schopnosti, fantazii, spolupráci

4. den

- **Ranní cvičení s písni Ať žijí duchové**

Prostor: herna - koberec

Organizace činnosti: frontální činnosti na koberci

Pomůcky: CD Ať žijí duchové, bubínek

Metodika: Cvičení s CD Ať žijí duchové - chůze a běh se změnou směru v prostoru samostatně i za vedoucím dítětem; změna při reakci na zvukový signál - charakteristický zvuk hudebního nástroje (bubínek).

Rozvíjí: běh v rytmu hudby, reakci na zvukový signál

- **„Čtení podle obrázků“**

Prostor: herna - koberec

Pomůcky: časopis Méd'a Pusík, č.10, říjen 2009. s. 2

Organizace činnosti: frontální činnost, děti sedí na koberci

Metodika: Děti podle obrázků vyprávějí příběh médi Pusíka a jeho kamaráda. Nejdříve vyprávějí příběh společně, následně zkusí děti vyprávět příběh samostatně.

Rozvíjí: vyjadřovací schopnosti, schopnost spolupracovat a naslouchat kamarádům.

- **Grafomotorické cvičení: Let ducha - pracovní list**

- procvičení vlnovky

Prostor: herna - u stolečku

Organizace činnosti: individuální činnost, děti pracují u stolečku jednotlivě, nutné upravit správné držení tužky a sezení při práci

Pomůcky: pracovní list pro každé dítě (obr. 2), tužky

Metodika: Učitelka s každým dítětem rozcvičí prsty (solení, otvírání a zavírání dlaně postupně po jednom prstu apod.). Následně si děti vyzkouší vlnovku provádět prstem ve vzduchu, pak po papíře a po procvičení provádějí pohyb tužkou na pracovní list. Před započatím práce s tužkou zkontroluje učitelka správný špetičkový úchop.

Rozvíjí: grafomotoriku, uvolňuje ruku a připravuje na psaní

V pozdních odpoledních hodinách se uskutečnila slavnost s názvem Den strašidel aneb strašidel se nebojíme, kterou vyvrcholilo snažení dětí a paní učitelek ze všech tří oddělení. Děti se pochlubily rodičům, co vytvořily a co se naučily.

V úvodu zahrály krátkou pohádku děti nejstarší. Následovalo plnění nejrůznějších úkolů (hod na ducha, hledání překvapení z hrnce) a probíhaly soutěže, které se střídaly s malou diskotékou. Souběžně mohly děti tvořit v sousední herně strašidýlko z brambory, přírodnin a látky, ducha na špejli nebo malou pavučinku ze špejlí a vlny. Malé občerstvení děti vyrobily ve školce nebo připravily doma s rodiči. Slavnost ukončilo odbití „půlnoci“.

Organizace činností: herny II. a III. oddělení; účastnili se děti společně s rodiči; na přípravách a zdárném chodu slavnosti se podílely děti a paní učitelky všech oddělení, paní ředitelka, paní školnice i uklízečka, také několik obětavých rodičů.

5. den

- **Ranní cvičení:** cvičení s CD At' žijí duchové

Prostor: herna - koberec

Organizace činnosti: frontální činnost, upozornit děti na bezpečný pohyb

Pomůcky: CD At' žijí duchové

Metodika: Děti vykonávají cviky podle pokynů a názorné ukázky učitelky.

Rozvíjí: tělesnou zdatnost, obratnost, spojení pohybu s hudbou

- **Sluchová hra**

Prostor: herna - koberec

Organizace činnosti: frontální činnost, zvuky hádaly všechny děti společně

Pomůcky: CD s tajemnými zvuky

Metodika: Děti hádaly tajemné zvuky pouštěné z CD, např. vrzání dveří, startování auta, splachování WC atd.

Rozvíjí: smyslové vnímání - sluch

- **Kreslení**

Prostor: herna - u stolečků

Organizace činnosti: individuálně podle zájmu

Metodika: Děti si nakreslily zážitky ze slavnosti z předešlého dne.

Pomůcky: pastelky, papír

Rozvíjí: jemnou motoriku, výtvarné vyjádření vlastních zážitků

- **Pobyt na zahrádce:** děti, motivované slavností, stavěly hrady z písku

Prostor: zahrádka - pískoviště

Pomůcky: písek, lopatičky, kyblíky

Využité metody:

Slovní - rozhovor, vyprávění, vysvětlování, práce s textem; názorně demonstrační - předvádění, ukázka; dovednostně praktické - pozorování, napodobování, vyrábění; hra; kresba; pohyb.

Organizace projektu:

Projekt probíhal po dobu jednoho týdne. Činnosti byly zařazeny během dopoledne a téma bylo integrováno do všech aktivit.

Způsob prezentace projektu:

- Vyvrcholením tohoto projektu byla společná slavnost dětí a rodičů pod názvem Den strašidel aneb strašidel se nebojíme, která se uskutečnila v prostorách naší mateřské školy.

Zde rodiče mohli vidět vše, co děti během tohoto období vyrobily, namalovaly, co se naučily. Domů si odnesli maličkosti, které si společnými silami s rodiči vytvořili nebo získali jako cenu za účast v malé soutěži.

- Fotky vyvěšeny na internetových stránkách naší mateřské školy a na nástěnce.

Závěr k projektu:

Projekt se zdařil. Podařilo se zajímavou a hlavně pro děti přístupnou formou přiblížit atmosféru, zvyklosti a tradice tohoto období. Vyzkoušely si nové věci, v tom, co už uměly, se zase o něco zdokonalily. Naučily se říkanky, slyšely nové písničky, známé si připomněly. Vyvrcholením byla společná slavnost dětí s rodiči, která měla veliký úspěch a ohlas. Jak ze strany rodičů, tak samotných dětí, pro které byla určena především.

5.2 Grafomotorické pracovní listy s náměty k činnostem

Grafomotorický pracovní list: Krtek a jeho kamarádi - volné čmárání

(viz. příloha č. 1 obr. 3)

Pracovní list umožňuje volné čmárání s využitím celé jeho plochy.

Pracovní list zařadíme na začátku školního roku v době, kdy si vyprávíme na téma kamarádi.

Pohádka Krtek a potopa

Jako motivaci k tomuto pracovnímu listu využijí známou pohádku Krtek a potopa nakreslenou Zdeňkem Milerem, kde kamarádi pomohou myšce postavit nový dům. Vyprávíme si jaký má být kamarád u dětí, které se již znají. Děti nové si představujeme a učíme se zapamatovat si jejich jméno. Rozvíjí paměť, pozornost, řečové schopnosti.

Řekni jméno

Děti si sednou do kruhu na zem. Paní učitelka začne a posílá míč prvnímu dítěti, současně řekne jeho jméno. Oslovené dítě přijímá míč, jmenuje další dítě, kterému míč posílá. Opakujeme znova, aby se vystřídal všechny děti.

Rozvíjí řečové schopnosti, paměť, pomáhá překonávat ostych.

Který je to kamarád?

Při hře vybereme jedno dítě, které odchází na chodbu. Ostatní děti sedí v kruhu na zemi. Zvolíme jedno dítě, které ve středu kruhu schováme pod deku. Pak přivoláme dítě, které je za dveřmi a to hádá, kdo je pod dekou ukrytý. Rozvíjí zrakové vnímání, postřeh.

Lodě v mlze

K této hře v herně vytvoříme trasu z toho, co máme po ruce. Molitanové kostky, židličky apod. Trasa musí být bezpečná. Děti vytvoří dvojice, kdy jeden se stane lodí ztracenou v mlze a druhý jejím kapitánem. Úkolem kapitána je bezpečně dovést loď do přístavu. Kapitán drží dítě za paži nebo složitější variantou je ovládní lodi jen hlasem. Hra je určena spíše starším dětem, které se už znají. Rozvíjí spolupráci s kamarádem, víru v kamaráda, že se na něj mohou spolehnout a důvěřovat mu.

Grafomotorický pracovní list: Běžel ježek kolem plotu - vertikální čáry shora dolů

(viz. příloha č. 1 obr. 4)

Pracovní list je zaměřen na procvičení vertikálních čar ve směru shora dolů. Vzhledem k velikosti požadovaných čar je obtížnější variantou pro procvičení tohoto prvku. Zařadíme ho na podzim k tématu dary podzimu. Pro rytmizaci využíváme říkanku o ježkovi.

Běžel ježek kolem plotu,
roztrh sobě novou botu.

Píseň Měla babka

Píseň Měla babka většinou už děti znají, ty které ne se přidávají ke zpěvu kamarádů. Píseň využijeme pro nácvik zpěvu nejdříve v malých skupinkách, potom sólovému. Nacvičit můžeme také tanec mazurky. Děti si vytvoří dvojice, nejlépe chlapec vzadu a dívka před ním, mohou být i dvojice libovolné. Dítě ve předu má ruce v úrovni ramen a dítě vzadu ho za ně uchopí. Na slova „měla babka, čtyři jabka,“ dělají děti dva přísunné kroky stranou, na slova „a dědoušek jen dvě“ dva přísunné kroky zpět. „Dej mi babko“ dítě vpředu natáčí hlavu dozadu na jednu stranu, „jedno jabko“ natáčí hlavu na druhou stranu. Na slova „budeme mít stejně“ se pření dítě otáčí o 360° a vrací se do výchozího postavení. Rozvíjí spolupráci, vztah k hudbě, rytmus.

Ježek

Děti dostanou připravené slané těsto (mouka, voda, sůl), ze kterého si vyválejí kouli na tělíčko ježka. Na jednom místě těsto vytahují prsty a vytvoří čumáček. Na ten připevní korálek nebo kuličku nového koření pomocí špendlíku. Pomůže jim paní učitelka. Očka jsou z hřebíčku a napíchnají bodlinky, které mohou být z barevného lýka na pedik, špejlí nebo páráték. Ježka pak musíme nechat několik dní vysychat. Rozvíjí tvořivost, fantazii, jemnou motoriku.

Na ježka

Pro tuto pohybovou hru vybereme jedno dítě, které dostane čepičku ježečka. Leží schoulené v klubíčku uprostřed. Ostatní děti chodí v kruhu kolem něj a říkají básničku o ježkovi.

Tiše děti ježek spí,
ať ho nikdo nevzbudí.
Já mám doma berana,
můžu dupat nohama.
Já mám doma ovci,
můžu dupat jak chci.

Při prvních dvou verších našlapují děti tiše na špičky, při dalších čtyřech verších silně dupou. Po ukončení básničky se ježek probouzí a honí. Koho chytne, stává se místo něj ježkem. Rozvíjí řečové schopnosti, tělesnou stránku, reakci.

Grafomotorický pracovní list: Vlaštovičko leť! - vodorovné čáry zleva doprava

(viz. příloha č. 1 obr. 5)

Pracovní list má procvičit vodorovné čáry vedené ve směru zleva doprava. Nacvičovaný prvek je méně náročný než prvek na následující pracovním listě díky velikosti procvičovaného prvku.

Říkanka

Vlaštovičko leť,
už je na tě čas.
Listí žloutne poletuje,
po strništích vítr duje,
bude brzy mráz.

Říkanku děti nejdříve vyslechnou a pak si ji osvojí. Využijeme ji nejdříve pro motivaci a následně pro rytmizaci pohybu při práci na pracovním listě. Využijeme ji při práci na obou formátech.

Pohádka O poslední vlaštovce

Pohádku z knihy E. Petišky Pohádkový dědeček (Petiška, 2006, s. 84 - 86) použijeme jako motivaci nebo s ní můžeme dále pracovat. Procvičujeme u dětí pozorný poslech a soustředění. Pohádka je delší, proto je vhodnější číst ji po částech (zejména mladším dětem). Po vyslechnutí četby si povyprávíme děj pohádky. Vyprávěním procvičujeme schopnost reprodukování textu v souvislých větách. Ptáme se dětí, proč musejí vlaštovky odlétat do teplých krajín a jací další ptáci na zimu odlétají. Rozvíjí pozornost, komunikaci, poznání.

Vlaštovka

Dětem předkreslíme vlaštovku na tvrdý bílý papír a vystříhneme. Děti ji mohou vykreslovat pastelkami či voskovkami, malovat vodovými barvami nebo vytvořit nalepováním kousků

barevných papíru. Ty si buď nastříhají nebo natrhají. Záleží na nás, jakou techniku budeme chtít upřednostnit. Vyjdeme z cíle, který chceme tímto úkolem splnit. Při kreslení rozvíjíme jemnou motoriku a správný úchop. Při malování děti rozvíjí techniku práce s vodovými barvami a tvořivost. Při práci s nůžkami a trhání rozvíjíme jemnou motoriku. Všechny varianty pak rozvíjejí u dětí tvořivost.

Vlaštovky na drátech

Před prací na vlastní pracovním listě, můžeme zařadit práci na papíru velkého formátu nebo na tabuli. Dětem předkreslíme vlaštovičku nebo připevní vlaštovičku, kterou si vyrobily a nakreslí ji dráty - vodorovné čáry, na kterých sedí (příloha č. 6). Na papíře pracujeme širšími pastelkami nebo voskovkami. Na tabuli můžeme použít prst, silné křídly nebo větší štětec namočený do vody. Rozvíjí grafomotorické dovednosti.

Grafomotorický pracovní list: Čáp na komíně - vodorovné čáry zleva doprava

(viz. příloha č. 1 obr. 6)

Tento pracovní list je zaměřen na procvičení stejného prvku jako list předchozí. Procvičuje vodorovné čáry zleva doprava. Jeho vyšší obtížnost spočívá v požadované velikosti procvičovaného prvku. Můžeme ho využít na jaře nebo v létě, když si vyprávíme o životě okolo vody a ve vodě. Pohyb můžeme doprovázet a rytmitizovat následujícími slovy:

Klapy, klap,
já jsem čáp.

Pohádka

Pro motivaci můžeme zvolit pohádku z knihy J. Kincla (ilustroval B. Smetana) Rákosníček a rybník nebo pohádku z knihy V. Čtvrťka O víle Amálce a žabce Márince. Povyprávíme si jací živočichové ve vodě a okolo ní žijí.

Básničky

Děti se rády učí básničky a říkanky. Můžeme zařadit básničky o žábách, čápech, rybách a dalších živočiších, které najdeme ve vodě a okolo ní. Rozvíjí paměť, estetické cítění.

Josef Kainar

Labutě, krásné labutě,

Kam jdete večer na kutě?

Labutě, já mám o vás strach!

Je to zlé spinkat na vlnách?

Jistě to studí na té vodě.

Zato však spíte na svobodě.

(Posmíval se konipásek)

Čáp ztratil čepičku

Hru Čáp ztratil čepičku využijeme k procvičení barev. Děti chodí po herně, říkají básničku a současně ji doprovázejí pohybem. Pažemi klapou jako zobákem a zvedají vysoko kolena jako čáp. Po ukončení básničky hledají barvu, kterou jim zadala paní učitelka, na předmětech a hračkách v herně. U starších dětí můžeme hru spojit i se soutěžením. Ten, kdo je při hledání předmětu dané barvy poslední, vypadá ze hry. Rozvíjí rychlou reakci a postřeh, poznávání barev, pohybové dovednosti.

Píseň Hop a skok přes potok (Jenčková, 2007, s. 38)

Píseň Hop a skok nejdříve pro seznámení pustíme z CD, které patří ke knize. Děti se snaží skákat snožmo v rytmu jako žabky. Můžeme využít i jiné varianty pohybu, které jsou v knize. Pak se děti naučí text a melodii písně. Po osvojení doprovodí zpěv hrou na tělo následně na rytmické hudební nástroje. Rozvíjí pohybové dovednosti, rytmus, estetické cítění.

Modelování

Děti živočichy, o kterých si vyprávěly a prohlédly si je, vymodelují - šneky, ptáky, ryby, perly. Zvolíme buď modelování z plastelíny nebo ze slaneého těsta či samotvrdnoucí hmoty. Při modelování perel nezapomeneme na otvor na provléknutí provázku jestliže modelujeme z těsta nebo samotvrdnoucí hmoty. Necháme výtvořky zaschnout a namalujeme temperovými barvami. Po uschnutí barev můžeme povrch postříkat bezbarvým lakem nebo potřít lepidlem Herkules. Perly si mohou děti navléct. Při modelování procvičujeme modelování koule, válečku, vytahování a vtlačování prsty. Rozvíjí jemnou motoriku, tvořivost, fantazii, trpělivost.

Grafomotorický pracovní list: O koblížkovi - kruhy vlevo i vpravo

(viz. příloha č. 1 obr. 7)

Můžeme zvolit různé varianty práce s tímto listem. Buď kroužíme vlevo nebo vpravo opakovaně, nedbáme na přesnost nebo kruhy obtáhneme jen jednou se zaměřením na přesnost. Tím zvýšíme obtížnost tohoto cvičení. Obtížnější variantu prvku můžeme procvičit také na pracovním listě Kruhy na vodě (viz. příloha č. 1 obr. 8), kde obtahujeme kruhy různých velikostí. Ještě náročnější je tento prvek obtahujeme-li kruhy jen jednou a

zaměříme se na přesnost. Obtížnost volíme podle zvládnutí předešlého, jednoduššího grafomotorického prvku.

Tento pracovní list zařadíme do období masopustního.

Pohádka O koblížkovi

Dětem přečteme pohádku O koblížkovi. Využijeme ji jako motivaci a zároveň z ní vycházejí i další činnosti. Pohádku se učí děti vyprávět. Učí se udržovat dějovou posloupnost. K tomu jim mohou dopomáhat dějové obrázky. Pohádku můžeme s dětmi také zdramatizovat. Rozvíjí jazykové a komunikační schopnosti a dovednosti, vyprávění podle dějové posloupnosti.

Obrázky k pohádce

Obrázky lze i rozstříhat na části a ty opět poskládat v celek. Rozvíjí se schopnost vytvářet celek z částí, zrakové vnímání.

Prostorová orientace

Dramatizaci pohádky využijeme k procvičení prostorových vztahů, předložek. Děti dostanou roli z pohádky, jestliže role nevystačí, dostanou čepičku jiného zvířátka. Postaví se do prostoru a názorně si ukážeme a samy si vyzkouší pochopit a vyjádřit prostorové vztahy pomocí předložek jako jsou před, za, vedle, mezi a dalších. Jsou-li děti úspěšné v prostoru pokročíme k práci na ploše, tedy pracovním listu. Rozvíjí prostorovou orientaci, představivost.

Malování temperovými barvami

Děti malují, co si z děje pohádky zapamatovaly, co je zaujalo. Pracují štětcem a temperovými barvami na papír formátu A3. Rozvíjí estetické cítění, fantazii, představivost.

Hra s padákem

Hry s padákem jsou u dětí velice oblíbené. Děti stojí a padák drží v ruce. Nejdříve si vyzkouší manipulaci jen se samotným padákem, pak přidáme koblížek - malý míček. Ten se děti koulením snaží udržet na ploše padáku, pak se jej snaží vyházet pomocí pohybu padáku. Koulení a odrážení střídáme podle vyprávěného děje pohádky, koblížek se koulí, poskakuje. Rozvíjí postřeh, obratnost, spolupráci.

Grafomotorický pracovní list: Kuřátko a obilí - tečky

(viz. příloha č. 1 obr. 9)

Tento pracovní list procvičuje tečky a tím procvičuje a učí vynakládat rovnoměrný tlak na tužku. Můžeme zařadit na začátku podzimu, kdy si vykládáme o sklizni na poli. Použít ho můžeme na jaře, kdy si vyprávíme o mláďátkách či o Velikonocích.

Kuřátko a obilí

Dětem můžeme přečíst delší veršovanou pohádku od Františka Hrubína Kuřátko a obilí (Doskočilová, Miler, 2004, s. 13 - 15). Pohádku můžeme využít jen jako motivaci nebo s ní dále pracovat. Děti se mohou tento delší veršovaný text postupně naučit nazpaměť.

Na kvočnu a jestřába

Děti starší si zvládnou zahrát pohybovou hru Na kvočnu a jestřába. Například rozpočítadlem vybereme jedno dítě, které bude jestřáb a druhé, které představuje kvočnu. Za kvočnu se chytanou do pasu postupně všechny děti kuřata a máma kvočna má úkol ochránit je před jestřábem, který se snaží ulovit poslední kuřátko. Rozvíjí spolupráci a fyzickou zdatnost.

Modelování misky

Děti si z plastelíny vytvoří mísečku se zobáním pro kuřátko. Nejdříve vymodelují kouli, buď s pomocí podložky nebo mezi dlaněmi a následně palci vymačkávají doprostřed koule důlek. Postupným vymačkáváním se vytvoří miska. A aby kuřátko nemělo hlad, dostane zobání. Děti mohou uždibovat malé kousky a v prstech z nich utvořit zrníčka, třeba kulatá nebo podlouhlá. Jaká kdo bude chtít nebo jak bude šikovný. Prsty je vloží do misky. Může použít i zrnka obilí. Rozvíjí jemnou motoriku, zručnost, trpělivost.

Hra Kvočna hledá kuřátko

Hru motivujeme veršovanou pohádkou Kuřátko a obilí. Vybereme jedno dítě, kvočnu, kterému zavážeme oči šátkem. Určíme druhé dítě, kuřátko, které v prostoru pípá. Úkolem kvočny je najít kuřátko podle pípání. Hru můžeme obměnit. Kvočna hádá podle pípání, komu hlas patří. Rozvíjí sluchové vnímání.

Kuřátko

Menší děti dostanou vystřižené kuřátko z tvrdého papíru, větší je zvládnou vystříhnout samy. Dále potřebují proužky barevného krepového papíru. Ty trhají na malé kousky a v prstech z nich vytváří drobné kuličky, které na kuřátko nalepují. Nakonec kuřátku dokreslí zobáček a očko. Kuřátko můžeme izolepou přilepit na špejli a vytvořit tak zápich. Rozvíjí jemnou motoriku, učí práci s lepidlem.

Grafomotorický pracovní list: Krtek a autíčko - horní oblouk

(viz. příloha č. 1 obr. 10)

Pracovní list procvičuje horní oblouk. Horní oblouk provádíme oběma směry. Pracovní list zařadíme na jaře při vyprávění na téma doprava, dopravní prostředky, bezpečně na silnici. Po zvládnutí grafomotorického cvičení (opakovaného horního oblouku) mohou děti

krtečkovi na kopeček dolepit kamínky (čtverečky), které jim učitelka připraví z hnědého a černého barevného papíru. Rozvíjí jemnou motoriku, tvořivost.

Pohádka

Pro motivaci využijeme pohádku Krtek a autíčko (Doskočilová, Miler, 2004, s. 48 - 55). Můžeme povyprávět o přečtené pohádce. Děti si prohlédnou ilustrace Z. Milera.

Říkaneky

Děti seznámíme se říkankami a ony si je snaží osvojit. Rozvíjí paměť. Říkaneky můžeme následně využít při pohybových hrách či při námětových hrách.

Semafor

Na červenou pozor dej,
do cesty se nestavěj.
A když svítí zelená?
Však víš, co to znamená.

Semafor

Červená je kytička,
žlutá barva sluníčka.
Zelená je, milé děti,
jako hrášku kulička.

Píseň Auto

Píseň učitelka dětem nejdříve zazpívá a seznámí je s ní. Vysvětlí si s dětmi text, hlavně slova, která děti neznají. Následně zpěv opakuje a děti se postupně přidávají. Po osvojení textu i melodie, vyzkoušejí děti hru na tělo. Podle domluvy tleskají dlaněmi, pleskají rukama do stehů, dupou nohama apod. Záleží na fantazii a domluvě učitelky i dětí. Píseň můžeme využít i při různých pohybových hrách. Rozvíjí hudební dovednosti, estetické cítění, rytmus.

Tů, tů, tů, auto už je tu.

Pojed', mámo, pojed' s námi,
za chvíli jsme za horami.

Tů, tů, tů, auto už je tu.

Tů, tů, tů, auto už je tu.

Abys měla radost v líčku,
zavezu tě ke sluníčku.

Tů, tů, tů, auto už je tu.

Dopravní značky

S dětmi si na vycházce prohlédneme značku, které se v okolí naší mateřské školy nachází. Povíme si, jak se jednotlivé značky jmenují a co znamenají. Další den si tyto značky vyrobíme. Potřebné tvary si děti vystříhnou z tvrdého papíru podle nákresu, který učitelka dětem připraví. Značky vykreslí podle předlohy nebo slovní pomoci učitelky. Ze zadní strany

přilepí izolepou špejli a na dolní konec špejle vytvoříme stojánek z plastelíny. Děti mohou značky využít ke hram s autíčky. Rozvíjí poznání, pracovní zručnost, jemnou motoriku.

Hra Na semafor

Dětem rozdáme obruče nebo kroužky jako volanty. Děti se stávají řidiči aut, traktorů a dalších dopravních prostředků. Učitelka představuje semafor. Střídá červenou a zelenou barvu (kostka, papír, podle toho, co je po ruce). Děti reagují na zrakový signál. Na zelenou se rozjedou, na červenou zastaví. Mohou běhat a jezdit volně v prostoru nebo jim můžeme vyznačit trasu. Rozvíjí reakci na zrakový signál, dodržování dohodnutých pravidel.

Grafomotorický pracovní list: Krasobruslařka - vinutí

(viz. příloha č. 1 obr. 11)

Pracovní list zařadíme v zimním období. Můžeme si s dětmi vyprávět o zimních sportech, které v zimě provozujeme.

Zimní sporty v herně

S dětmi jsme si v podmínkách herny vyzkoušeli bruslení, lyžování na běžkách či slalom. Bruslemi, či lyžemi se nám staly papíry formátu A4. Jako slalomové tyče posloužily kužely s tyčemi. Rozvíjí tělesnou stránku.

Píseň Padá sníh s pohybem

I: Padá sníh, padá sníh,

pojedeme na saních.:I

Pojedeme z kopce dolů,

pojedeme za stodolu.

Padá sníh, padá sníh,

Pojedeme na saních.

Při prvních dvou verších sedí děti v tureckém sedu. V prvním verši jdou ze vzpažení rukama dolů na koberec a prsty naznačují sněžení. V druhém verši si drží rukama kolena a houpají se do stran. V dalších dvou verších si obejmou pažemi kolena a opakovaně se zhoupnou vzad. V posledních dvou verších se opakuje pohyb jako u prvních dvou.

Malovaná brusle

Děti dostanou vystřiženou brusli z tvrdého bílého papíru formátu A4. Nejdříve na ni bílou voskovkou jen volně čmárají nebo ji zdobí cílenými ornamenty. Pak na ni nanášejí vodové barvy. Mohou zvolit více barev nebo jen jednu. Po zaschnutí ještě nalepí nože na brusle vyrobené z alobalu. Procvičujeme-li tento grafomotorický prvek nejdříve na větší formát

papíru, můžeme na něj vyrobené brusle připevnit (příloha č. 7). S touto částí úkolu potřebují děti pomoc učitelky. Je rozvíjena tvořivost dětí, fantazie i jejich zručnost.

Hledání vloček

Děti dostanou pracovní list s vločkami různých tvarů a velikostí. Pracovní list můžeme vyhledat v literatuře nebo si jej také vytvořit samy. Záleží na nás. Děti mají vyhledat vločky stejného tvaru a velikosti. Nejdříve vše spojí bez pastelky, jen prstem po papíře, pak je spojí pastelkou. Při kreslení čar dávají pozor, aby nepřekreslili vločky jiné. Rozvíjí zrakové vnímání, rozlišování detailů, grafomotoriku.

Grafomotorický pracovní list: Na hradě prší - šikmé svíslé čáry

(viz. příloha č. 1 obr. 12)

U starších dětí (5 - 6letých) radíme během týdne více pracovních listů. K dušičkovému tématu a tématu o strašidlech můžeme přidat také tento pracovní list. Děti si na něm procvičí šikmé čáry.

Na slepou bábu

Toto téma můžeme rozšířit ještě o další aktivity jako je oblíbená hra Na slepou bábu. Tou se stává ten, kdo zůstane nerozpočítaný při rozpočítávání. Využijeme rozpočítadel, která jsme se s dětmi naučili už dříve. Vybereme stejným způsobem také vodiče. Slepé bábě zavážeme oči šátkem, vodič ji chytne za ruku, vodí dokola a ptá se:

„Slepá bábo, kam tě vedu?

- Do kouta.

Co tam máš?

- Kohouta.

Co v tom kohoutu?

- Zlaté klubko.

Co v tom klubku?

- Zlatou jehlu.

Co v té jehle?

- Zlatou nit.

Teď si mě, slepá bábo, chyt'!

Při posledních slovech plácne vodič slepou bábu lehce do zad. Ta tápe kolem sebe a snaží se někoho chytit. Ostatní děti ji upozorňují. Volají „Samá voda!“, je-li daleko, „ Přihořívá!“,

když se přibližuje. Koho slepá bába chytne a pozná po hmatu a po hlase, ten se stává další slepou bábou. Hra rozvíjí spolupráci, schopnost orientace, ale i tělesnou stránku.

Pohádkové strašidlo

Při této výtvarné činnosti se s dětmi naučíme vytvořit strašidlo z tuše. Připravený list papíru nejdříve přehneme ve svislém směru na půl a opět jej rozložíme. Do středu ukápneme nepatrné množství tuše (kapku, dvě), opět list přeložíme a tuš vytlačujeme od středu do všech stran. Po dokončení vytlačování papír rozložíme. V práci pokračujeme po zaschnutí skvrny, kdy děti pastelkami dokreslují podle vlastní fantazie oči, ruce, nohy a na závěr strašidýlko pojmenují. Tato činnost u dětí rozvíjí fantazii, tvořivost a také je učí novým technikám práce s výtvarným materiálem a zručnosti.

Grafomotorický pracovní list: O kůzlátkách - vázaný horní oblouk

(viz. příloha č. 1 obr. 13)

Pracovní list zařazujeme na jaře v době, kdy si vyprávíme o mládětkách nebo na podzim, kdy hovoříme o zelenině a její sklizni. K pracovnímu listu lze využít následující říkanka. Tu se děti nejdříve naučí, teprve potom ji použijeme.

Naše koza strakatá
měla pěkná kůzlata.
Sousedova vedlejší
měla ještě pěknější.

Dětem přečteme známou pohádku O kůzlátkách. Podle potřeby vybereme tu o poslušných nebo neposlušných kůzlátkách. Text je motivační nebo ho využijeme pro další práci. Vyprávíme si o tom, kdo v pohádce vystupoval a jaký byl. Upozorníme děti na rozdíl mezi dobrem a zlem. Pohádku můžeme reprodukovat, zaměřit se na dějovou posloupnost nebo ji zdramatizovat. Rozvíjí komunikační a jazykové schopnosti a dovednosti.

Matematické představy

Na pohádku navážeme při vytváření matematických představ. Spočítáme s dětmi všechna kůzlátka na obrázku, určíme jejich počet a s tím dále pracujeme. Přiřazujeme kůzlátkům stejný počet, určíme větší počet nebo naopak počet menší.

Rozvíjí utváření představ pojmů více, stejně, méně prvků.

Seskok z nářadí

Stejně jako kůzlátka, tak i děti skotačí a procvičují seskok z různě vysokého nářadí sestaveného plynule za sebou. Můžeme využít lavičku, díly švédské bedny, kameny a další vhodné nářadí, které máme v mateřské škole. Rozvíjí obratnost.

Hlasy zvířat

Zařadit můžeme také sluchové hry. Jednou z nich je poznávání hlasů zvířat. Může je vydávat paní učitelka, ale vhodnější je, máme-li zvukovou nahrávku. Děti hlasy zvířat poznávají a správně přiřazují zvířeti. Samy je potom opakují. Můžeme zařadit také malou obměnu. Děti vydávají hlasy zvířat silně nebo slabě, tence nebo hrubě. Záleží na nás, jaké další možnosti vymyslíme. Rozvíjí smyslové - sluchové vnímání, sluchovou paměť.

Grafomotorický pracovní list: Vrána letí - vázaný dolní oblouk zleva doprava

(viz. příloha č. 1 obr. 15)

Tento pracovní list nabízíme dětem v rámci tématu Ptáčci v zimě. Procvičujeme vázaný dolní oblouk ve směru zleva doprava, provádíme v rytmu následující říkanky.

Vrána letí,
nemá děti.
My je máme,
neprodáme.

Tomuto pracovnímu listu může předcházet, v rámci jiného tématu, pracovní list Kolíbám miminko (viz. příloha č. 1 obr. 14). Tento pracovní list procvičuje jeden dolní oblouk vedený oběma směry, tedy tam a zpět.

Pohádka O nejbohatším vrabci

Tuto pohádku E. Petišky použijeme pro motivaci. Najdeme ji v knize Pohádkový dědeček nebo Dětem Zdeněk Miler a Krtek (Doskočilová, Miler, 2004, s. 61 - 65).

Ptáček

Po tom, co si s dětmi povyprávíme, jaké ptáčky u nás můžeme vidět v zimě a jména některých se naučíme, si děti mohou ptáčka, který je nejvíce zaujal vyrobit. Mladší děti dostanou ptáčka už vystřiženého, starší si ho vystříhnou samy. Podle toho, jakého ptáčka si vybraly dostanou proužky barevných papírů, které si stříhají na čtverečky. Ty pak nalepují. Musí ale vynechat otvor na tělíčku, do kterého budou prostrkovat křídla. Mladší děti mají otvor pro křídla už připravený, starším pomůže paní učitelka. Do otvoru se prostrčí křídla z barevného papíru, který si děti poskládaly jako harmoniku. Ptáček je hotov a kdo by ho chtěl pověsit, tomu

provleče paní učitelka jehlou provázek. Rozvíjí jemnou motoriku, tvořivost, učí nanášet lepidlo, udržování pořádku na místě.

Modelování ptáčka

Děti si vymodelují ptáčka třeba z plastelíny. Hlavičku vytvoří z koule, kterou uválely v dlaních nebo mezi dlaní a podložkou. Tělíčko vytvoří vymodelováním válečku. Vytahováním z plastelíny vytvoří na hlavě zobáček a na těle ocásek popřípadě i křídélka. Křídélka a oči děti mohou vyrýt špejlí nebo vytvořit z těstovin (oči malé mušličky, křídla mašličky). Rozvíjí jemnou motoriku, fantazii a tvořivost.

Krmítko pro ptáčky

Pro ptáčka, kterého si děti vyrobily předchozím způsobem nebo kreslením či zapouštěním vodových barev teď vyrobí budku. Na modrý barevný papír dělí lepí proužky vlnkovaného papíru, který si samy připravily - naměřily potřebnou délku proužků a ustříhly. Z hnědého barevného papíru ještě vystříhnou budku a mohou vše nalepit. Nejdelší proužek jako dno budky, dva kratší jako boční sloupky, na ně střechu a nakonec do krmítka vlepí ptáčka. Rozvíjí tvořivost, učí se porovnávat délky, správně pracovat s lepidlem.

Krmení pro ptáčky

Mladším dětem krmítko vystříhneme nebo si je mohou namalovat temperovými barvami. Opět vlepí již vyrobeného ptáčka. Nalepí vatu, která představuje sních na střechu a aby ptáček neměl hlad, nalepí do krmítka různá semínka. Třeba slunečnice, hrachu apod. O krmení ptáčků si napřed vypravujeme, některá semínka se učíme poznat a pojmenovat. Rozvíjí jemnou motoriku, trpělivost a vytrvalost.

Grafomotorický pracovní list: Pleteme čepici - horní a dolní klička

(viz. příloha č. 1 obr. 16)

Tento pracovní list zařadíme do zimního bloku. Můžeme jej využít při vyprávění o zimě a zimním počasí.

Pohádka

K tomuto tématu můžeme využít klasickou pohádku H. Ch. Andersena Sněhová královna. Můžeme ji využít jako motivaci, lépe je ale s ní dále pracovat. Vyprávět o textu, charakterizovat postavy, jejich vlastnosti.

Nebo zařadíme četbu pohádky z knihy o Kátě a Škubánkovi Krásně je na horááááách (Lamková, Lamka, Koutná, 2005, s. 41 - 50). Pohádka je delší, proto je vhodné rozdělit ji při čtení na několik kratších částí. Já jsem ji rozdělila na tři části. Po první části jsme si řekli

o zimních sportech a vyzkoušeli si je v podmínkách herny. Do další jsem zařadila grafomotoriku ve stoje na velkém formátu balícího papíru připevněném na stěně herny. Děti si rozvíjí soustředěný poslech, ale hlavně komunikační a jazykové schopnosti.

Zrcadlo

Pro tuto činnost byla využita jako motivace pohádka Sněhová královna. Každé dítě dostane připravené zrcadlo vystřižené z barevného tvrdého papíru formátu A4. Dostane také „střepy“ rozbitého zrcadla z bílého měkkého papíru. Má za úkol zrcadlo správně složit. Střepy pak přilepí na své místo a zrcadlo si dokreslí. U dětí je rozvíjena schopnost skládat celek z částí, zručnost, jemná motorika, přesnost a fantazie.

Cvičení s míči - overbally

Míče využijeme jako sněhové koule, které můžeme jen tak koulet, válet nebo z nich postavit sněhuláka. S míči cvičí děti individuálně, ve dvojicích nebo je využijeme při soutěžích. Těmito cvičeními jsou rozvíjeny tělesné schopnosti a dovednosti.

Malované zimní okno

Děti dostaly okno vystřižené z tvrdého papíru formátu A4. Na papír nanesly z lahvičky klovatinu, kterou nejdříve rozetřely širokým štětcem, a pak přímo uzávěrem z modré tuše malovaly na okno jako mráz v zimě. Dělalý tečky, čáry či hvězdičky. Aby se tuš krásně zapouštěla, je nutné pracovat rychle, než klovatina zaschne. Proto jsme klovatinu na nesly vždy jen na část okna. Rozvíjí u dětí rozhled v oblasti technik práce s výtvarným materiálem, zručnost a fantazii.

Grafomotorický pracovní list: Let motýlka - vertikální smyčka

(viz. příloha č. 1 obr. 17)

Pracovní list využijeme na začátku jara, při práci využijeme k rytmizaci pohybu krátký verš. Prvek je pro děti náročný. Mělo by předcházet důkladné procvičení velkých kloubů a svalových skupin, drobných svalů vykonávajících jemnou motoriku a provést nácvik po dostatečném vysvětlení a názorné ukázce nejdříve prstem ve vzduchu, pak po papíře. Teprve pak přistoupíme k vlastní práci na pracovním listě, kreslíme tužkou. Tento prvek lze procvičit také na pracovním listu s názvem Horký čaj (viz. příloha č. 1 obr. 18) nebo Lektvar (viz. příloha č. 1 obr. 19).

Leť motýlku, leť,
oblet' celý svět.

Pohádka

Pohádka Sedmikráska, z knihy Hany Doskočilové Pohádky na dobrý den (Doskočilová, 1984, s. 6 - 7), poslouží pro motivaci a navození jarní atmosféry. S textem můžeme také pracovat. Děti se dozví o důležitosti věcí na světě. Každá věc má svoje místo a svůj význam. Rozvíjí pozornost a postřeh, morální hodnoty a samozřejmě podporuje rozvoj komunikace.

Kalendář počasí

Nejprve si s dětmi povíme něco o jarním počasí, jak vypadá. Paní učitelka připraví tabulku s okýnky na každý den v týdnu. Děti, podle toho, co o počasí ví, nakreslí společně na výkresy formátu A4 nebo A3, obrázky charakterizující počasí na jaře. Tabulku a obrázky přilepíme třeba na dveře nebo na jiné vhodné místo. Každý den ráno, po celý týden, děti pozorují společně počasí a vkreslují je do okýnka pro daný den. Rozvíjí spolupráci, učí se všimnout změny v přírodě.

Kytička

Na výrobu kytičky potřebujeme tvrdý papír, ze kterého si děti vystříhnou předkreslené kolečko, větší, mladší děti je dostanou už hotové. Dále papíry barevné na střed a okvětní lístky. Děti starší si vystříhnou menší kolečko, mladší je opět dostanou, ty stříhají jen proužky papíru po čáře, které poslouží jako okvětní lístky. Proužky přehneme, konce k sobě přilepíme lepidlem a nalepíme na bílý kroužek dokola. Nakonec nalepíme na střed bílého papíru barevný papír, který překryje přilepené okraje proužků a vytvoří střed květu. Chtějí-li děti můžeme více květů nalepit na proužek krepového papíru a zavěsit je do prostoru. Rozvíjí jemnou motoriku, trpělivost, fantazii, tvořivost.

Píseň o jaru

Jaro, jaro, jaro už je tu.
Sníh se mění na sněženky,
slunce syje z peněženky
na zem tisíc zlatých dukátů.

Jaro, jaro, zima už je pryč.
včela ťuká na poupata,
vlaštovička od hor chvátá,
v zobáčku nám nese petrklíč.

Dětem si nejdříve vyslechnou zpěv písně a společně si text vysvětlí. Potom následuje osvojování textu i melodie. V závěru dostanou děti rytmické hudební nástroje jako dřívka,

triangl, činelky, a podle vzoru paní učitelky hrají do rytmu. Rozvíjí sluchové vnímání, vnímání rytmu, estetický vkus.

Dokreslení motýla

Papír formátu A4 přeložíme na poloviny. Na levou část předkreslíme dětem jednu polovinu motýla. Zvolíme motýla, který není příliš náročný. Děti mají za úkol překreslit podle předlohy druhou část motýla, aby obě strany byly stejné. Na závěr motýla mohou vykreslit. Rozvíjí zrakové vnímání a představivost.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se orientovala na děti v předškolním věku. Práce s nimi bývá zajímavá, někdy zábavná, ale velice často, věnuje-li se jí člověk s nasazením, naplno a poctivě, také náročná. Každé dítě je individualitou a každá jeho byt' jen sebemenší zvláštnost, odlišující ho od průměru, vytváří mnohem složitější podmínky nejen pro rodiče, ale i pro pedagogické pracovníky.

Předškolní věk je obdobím velkých dynamických změn. Toto období je skvělou příležitostí, abychom přispěli a podíleli se na rozvoji osobnosti a individuality dětí. Ovlivnit dítě mohou všichni, jenž se podílejí na výchově a vzdělávání. Tedy rodiče a příbuzní i učitelé v mateřských školách, nezřídka i pedagogičtí pracovníci v zařízeních, kde děti tráví volný čas. Abychom dětem zajistili optimální vývoj, ale zároveň ho připravovali na nástup do školy, kde na ně budou kladeny požadavky, které často znamenají pro děti značnou zátěž, měli bychom k nim přistupovat s porozuměním a láskou, být vstřícní a respektovat jejich individualitu a osobnost.

Pro svoji bakalářskou práci jsem si zvolila téma týkající se rozvoje grafomotoriky a grafomotorických dovedností prostřednictvím grafomotorických pracovních listů. Děti předškolního věku by měly mít už bohaté zkušenosti s grafomotorickými činnostmi, které budou získávat a doplňovat o další nové zkušenosti. Nejdříve si je osvojují ve skutečnosti, v reálu, potom zprostředkovaně, pomocí obrázků. Velký význam mají drobné příběhy, pohádky, básničky a kreslená vyprávění. Děti v předškolním věku věnují mnoho času kreslení, dokreslování a obkreslování, které je také jednou s činností, která rozvíjí jejich grafomotoriku a je pro ně typická. Grafomotorická cvičení směřující k rozvoji dovedností souvisejících s budoucí výukou psaní i kresebné činnosti spolu vzájemně souvisejí, doplňují se a prolínají se.

V teoretické části zpracovávám poznatky týkající se vymezení a charakteristiky předškolního věku, Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a zejména poznatky z grafomotoriky, které jsem získala studiem dostupné odborné literatury a pramenů.

Praktická část bakalářské práce zpracovává výsledky šetření získané z dotazníku zaměřeného na grafomotoriku, který jsem sestavila. A to výsledky šetření týkající se zjišťování frekvence zařazování grafomotorických cvičení a zařazování grafomotorických pracovních listů v průběhu týdne.

Na dotazník odpovědělo 52 paní učitelek či ředitelek. Celkový počet rozdaných dotazníků činil 60 kusů. Výsledky dotazníků jsem zpracovala a uvedla v tabulkách a grafech. Každá otázka z dotazníku je doplněna komentářem.

Cílem bakalářské práce bylo vytvoření grafomotorických pracovních listů, jejich doplnění o náměty k činnostem či zpracování činností do projektů.

Vlastní tvorba grafomotorických pracovních listů pro děti předškolního věku je zařazena v druhé praktické části. Vytvořila jsem dva grafomotorické pracovní listy, které jsou součástí týdenního projektu. Další grafomotorické pracovní listy jsem doplnila o konkrétní náměty k činnostem. Některé grafomotorické pracovní listy i s uvedenými činnostmi jsem už do své praxe zařadila, další budu zařazovat v budoucnu.

Čas a úsilí věnované dětem není nikdy zbytečné. Vše, co do dítěte vkládáme a co mu předáme, je vkladem do jeho budoucnosti, ze kterého se začíná čerpat už při vstupu do školy a vlastně po celý zbytek jejich života. Práce s dětmi a čas jim věnovaný se pak vrací v podobě radosti při společném prožívání úspěchu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

- BACUS, A. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-563-9.
- BEDNÁŘOVÁ, J. *Mezi námi pastelkami*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 80-251-0809-0.
- BEDNÁŘOVÁ, J. - ŠMARDOVÁ, V. *Rozvoj grafomotoriky*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 80-251-09-771.
- BEDNÁŘOVÁ, J. - ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1829-0.
- BERANOVÁ, E. - RYCHETSKÁ, J. - DOLEJŠÍ, P. *Čtvero ročních období*. 2. vyd. Praha: Raabe, 2004. ISBN 80-86480-46-1
- DOLEŽALOVÁ, J. *Rozvoj grafomotoriky v projektech*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-693-3.
- DOSKOČILOVÁ, H. *Pohádky na dobrý den*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1984.
- DOSKOČILOVÁ, H. - MILER, Z. *Dětem Zdeněk Miler a Krtek*. 3. vyd. Praha: Albatros, 2004. ISBN 80-00-01262-6.
- HARTL, P. - HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.
- HURDOVÁ, E. - JURKOVIČ, P. *Hrajeme a zpíváme si s pohádkou*. Praha: Rotag. ISBN 80-903175-4-5
- JENČKOVÁ, E. *Tóny jara - 1.díl*. 3. vyd. Hradec Králové: Tandem, 2007. ISBN 80-903115-2-0
- KERN, H. a kol. *Přehled psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-240-8.
- KLENKOVÁ, J. *Logopedie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1110-9.
- KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.
- KOŽÍŠEK, J. *Polámal se mraveneček*. 13. vyd. Praha: Albatros, 2003. ISBN 80-00-01582-X
- LAMKOVÁ, H. - LAMKA, J. - KOUTNÁ, L. *Káťa a Škubánek*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-02123-2.
- LIPNICKÁ, M. *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-807-367-2447.
- LOOSEOVÁ, A. C. - PIEKERTOVÁ, N. - DIENEROVÁ, G. *Grafomotorika pro děti předškolního věku*. 1. vyd. Portál: Praha, 2001. ISBN 80-7178-540-7.

- LOOSEOVÁ, A. C. - PIEKERTO VÁ, N. - DIENEROVÁ, G. *Grafomotorika pro děti předškolního věku: Pracovní listy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-54-15.
- MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 4. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-325-3.
- MATĚJČEK, Z. - POKORNÁ, M. *Radosti a starosti: Předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. 1. vyd. Jinočany: H +H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.
- MLČÁKOVÁ, R. *Grafomotorika a počítačnické psaní*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2630-4.
- NÁDVORNÍKOVÁ, H. a kol. *Svátky a významné dny v programu MŠ*. Praha: Raabe, 2007. ISBN 80-86307-32-8
- NEVĚČNÁ, A. - NEVĚČNÝ, J. *Hrajeme si a cvičíme s dětmi*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2010. ISBN 978-80-7346-111-9
- PETIŠKA, E. *Pohádkový dědeček*. 12. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2006. ISBN 80-7360-412-4.
- PILAŘOVÁ, M. *Šimonovy pracovní listy 5: Grafomotorická cvičení: Než začnu psát, budu si pastelkou hrát*. 5. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-738-1.
- POSPÍŠILOVÁ, Z. *Hádám, hádáš, hádáme*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-232-4
- POSPÍŠILOVÁ, Z. *Hrajeme si s básničkou*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1709-8.
- PRŮCHA, J. - WALTEROVÁ, E. - MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. rozš. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-71-785-792.
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004.
- SPÁČILOVÁ, H. - ŠUBOVÁ, L. *Příprava žáka na psaní: Rozvíjení grafomotoriky a zrakového vnímání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0761-2.
- STUDENEC, T. - BEDNAŘÍKOVÁ, P. *Barevné kamínky: Cvičíme s pohádkou*. Kroměříž: Přikrylová Milada Plus s.r.o., 2008. ISBN 978-80-87165-06-5
- SVOBODA, P. *Cvičení pro rozvoj jemné motoriky a psaní*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 56 s. : il. ISBN 978-80-7367-545-5.
- SYNEK, F. *Záhady levorukosti: Asymetrie u člověka*. 1. vyd. Praha: Horizont, 1991. ISBN 80-7012-054-1.
- ŠUBOVÁ, L. *Předpoklady pro čtení a psaní příprava dětí pro vstup do základní školy*. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 2006. ISBN 80-7220-278-2.

ŠULOVÁ, L. - ZAOUCHE-GANDRON, CH. *Předškolní dítě a jeho svět*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0752-2.

VOLFOVÁ, H. *Hravé cvičení pro děti (cvičení s náčiním)*. 1. vyd. Plzeň: Krajské centrum vzdělávání a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, 2006. ISBN 978-80-7020-000-1

ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X.

ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení: Dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-514-1.

ŽÁČKOVÁ, H. - JUCOVIČOVÁ, D. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole*. 5. vyd. Praha: Nakladatelství D + H, 2007. ISBN 978-80-903869-3-8.

Méďa Pusík. č.10 - říjen 2009

Internetový zdroj: Metodický portál www.rvp.cz (24. 10. 2011)

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Grafomotorické pracovní listy

- Obr. č. 1 Let včeličko! - kruhy
- Obr. č. 2 Let ducha - vlnovka
- Obr. č. 3 Krtek a jeho kamarádi - volné čmárání
- Obr. č. 4 Běžel ježek kolem plotu - vertikální čáry shora dolů
- Obr. č. 5 Vlaštovičko leť! - vodorovné čáry zleva doprava
- Obr. č. 6 Čáp na komíně - vodorovné čáry zleva doprava
- Obr. č. 7 O koblížkovi - kruhy vlevo i vpravo
- Obr. č. 8 Kruhy na vodě - kruhy různých velikostí
- Obr. č. 9 Kuřátko a obilí - tečky
- Obr. č. 10 Krtek a autíčko - horní oblouk
- Obr. č. 11 Krasobruslačka - vinutí
- Obr. č. 12 Na hradě prší - šikmé svislé čáry
- Obr. č. 13 O kůzlátkách - vázaný horní oblouk
- Obr. č. 14 Kolíbám miminko - dolní oblouk
- Obr. č. 15 Vrána letí - vázaný dolní oblouk zleva doprava
- Obr. č. 16 Pleteme čepici - horní a dolní klička
- Obr. č. 17 Let motýlka - vertikální smyčka
- Obr. č. 18 Horký čaj - vertikální smyčka
- Obr. č. 19 Lektvar - vertikální smyčka

Příloha č. 2 Dotazník

Příloha č. 3 Přivítání

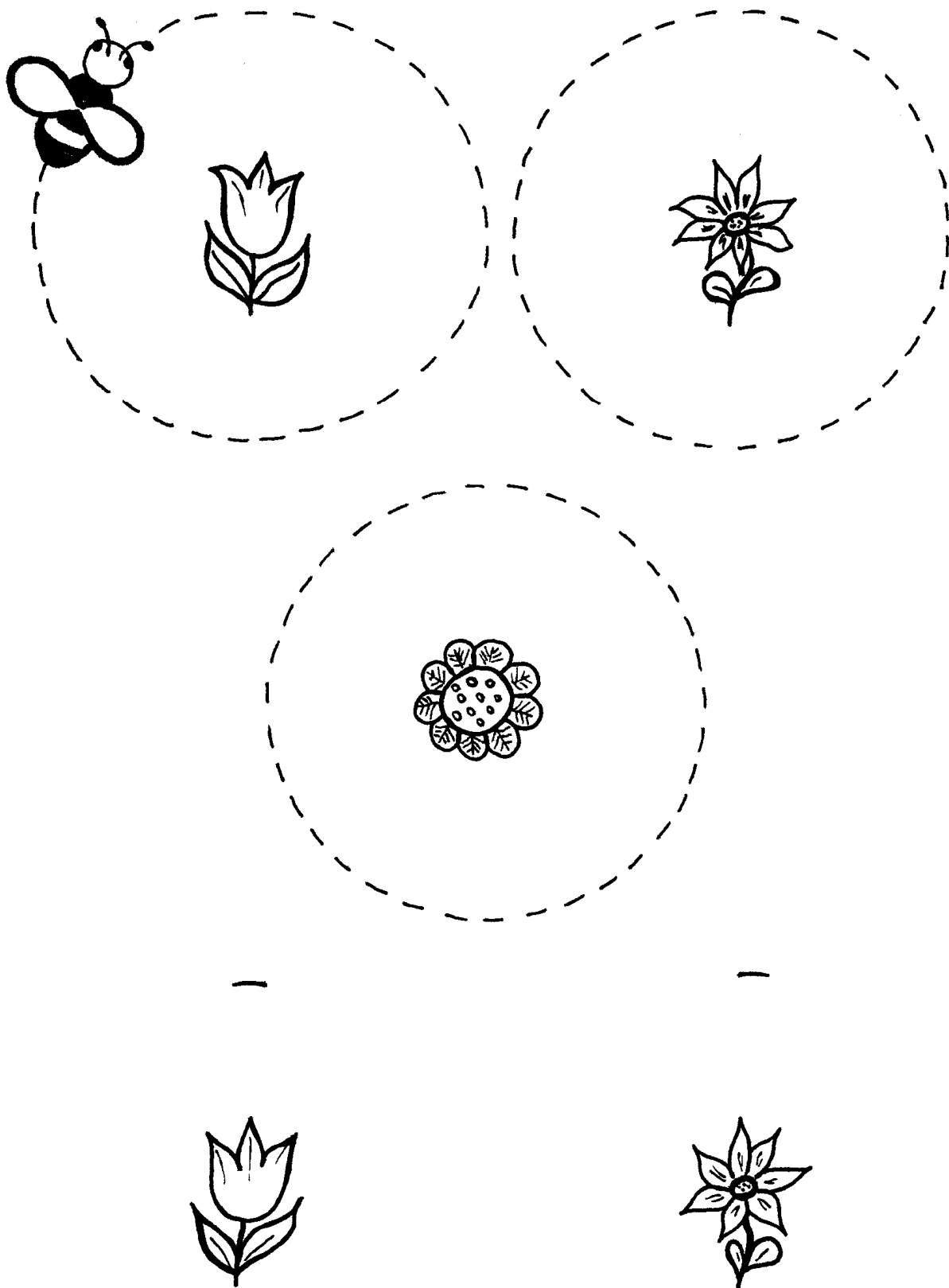
Příloha č. 4 Jak se dělá med

Příloha č. 5 Pracovní list - Strašidelný hrad

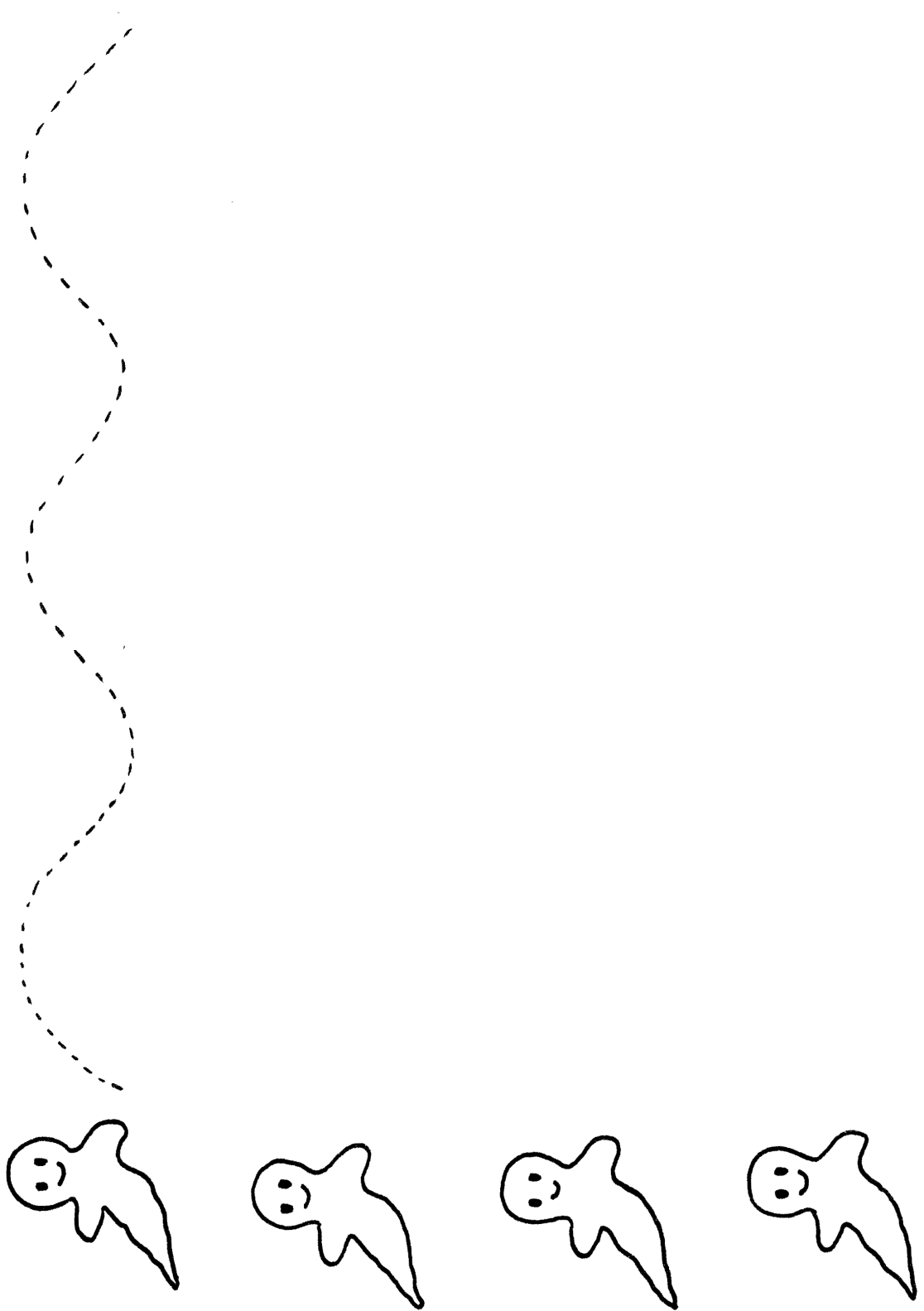
Příloha č. 6 Vlaštovičky na drátech

Příloha č. 7 Brusle

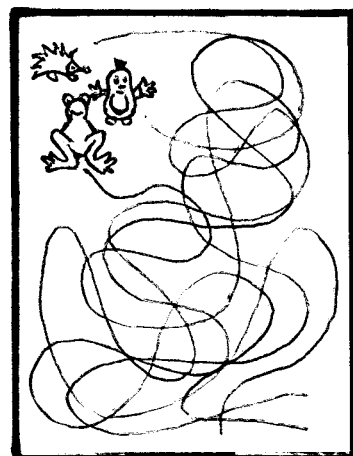
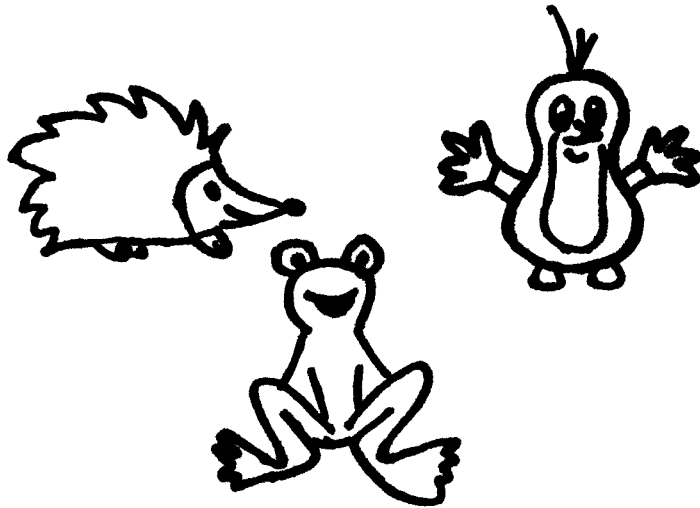
PŘÍLOHY

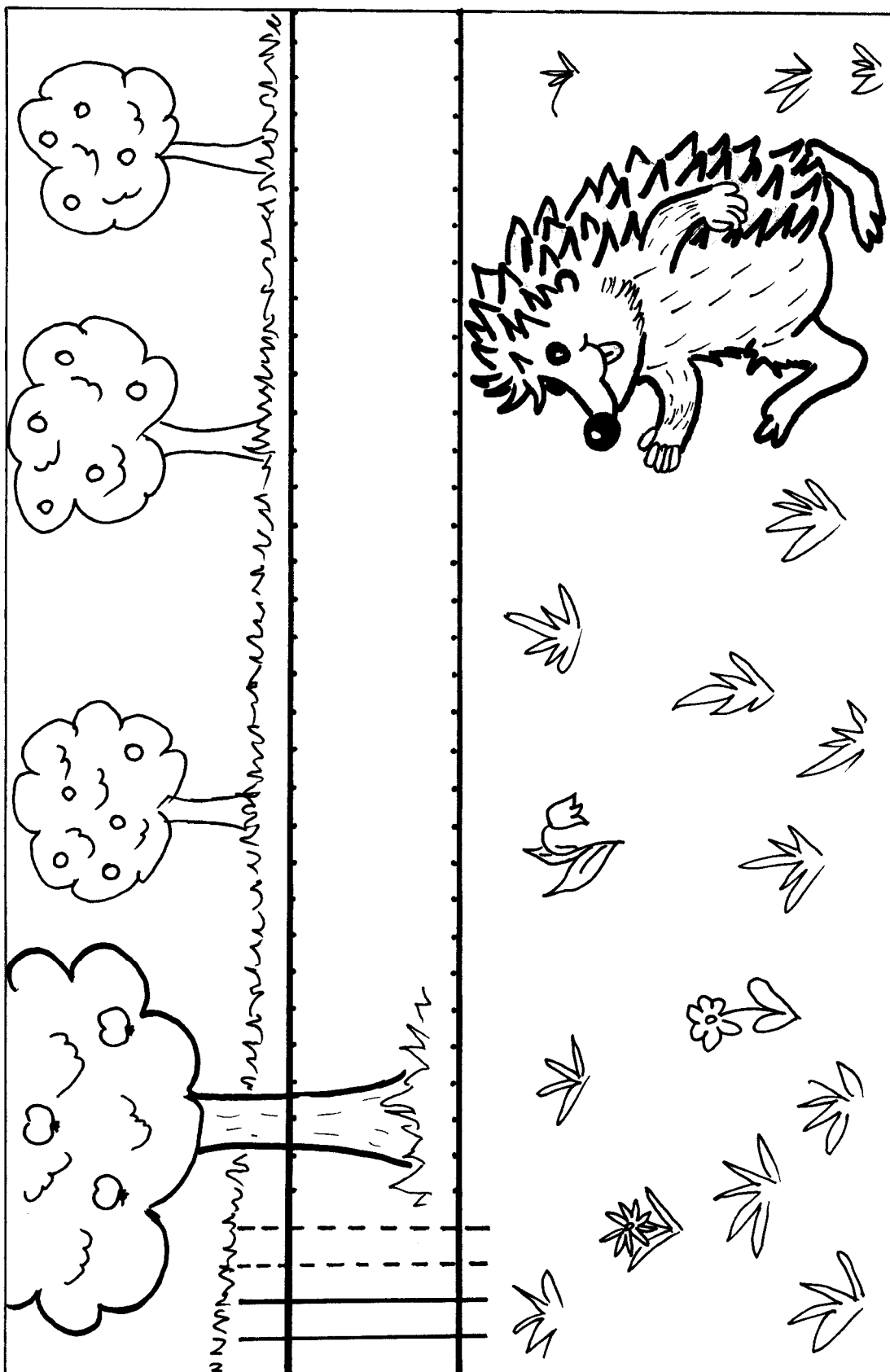
Obr. 1 Grafomotorický pracovní list : Let' včeličko! - kruhy

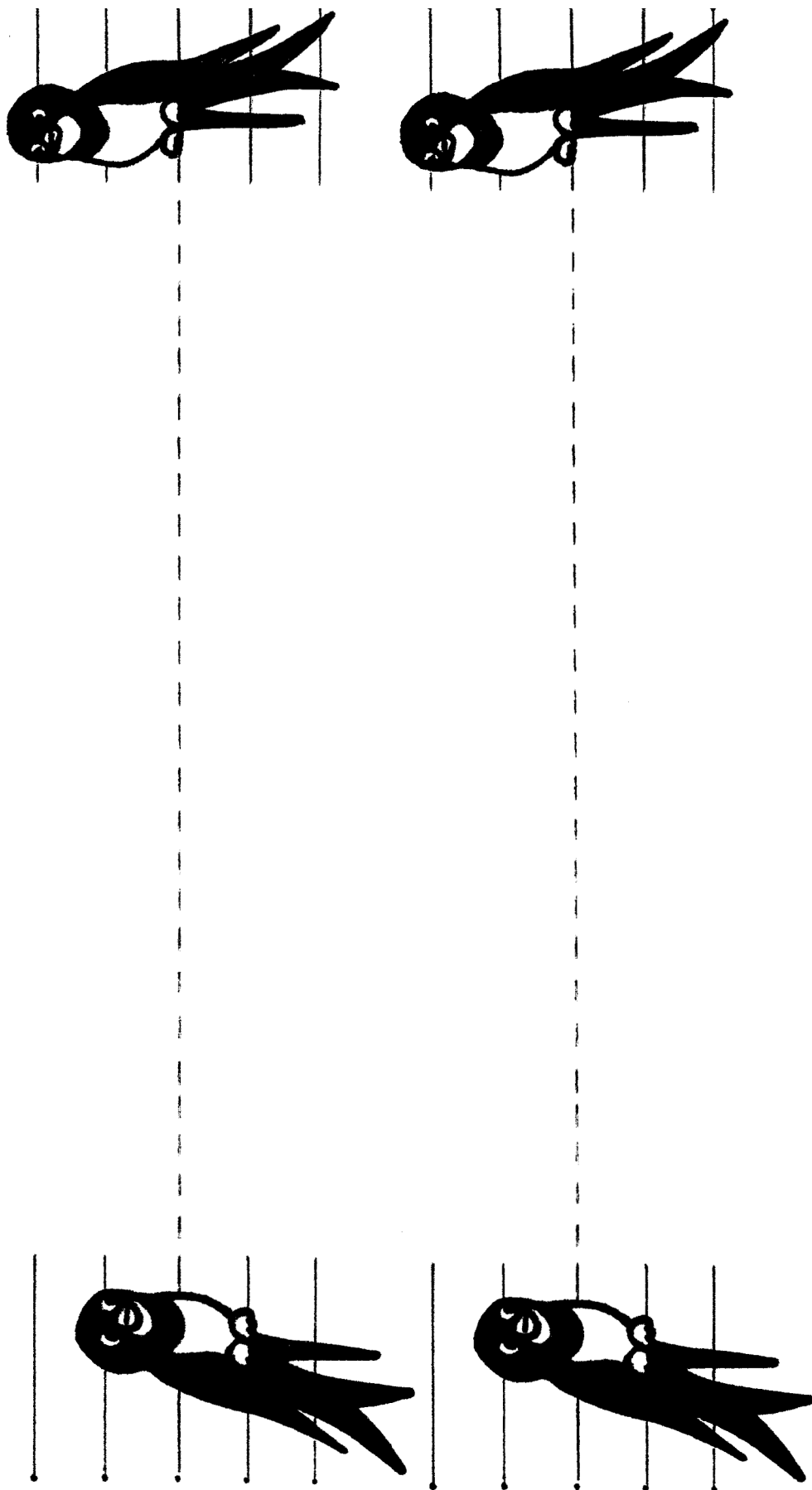
Obr. 2 Grafomotorický pracovní list : Let ducha - vlnovka

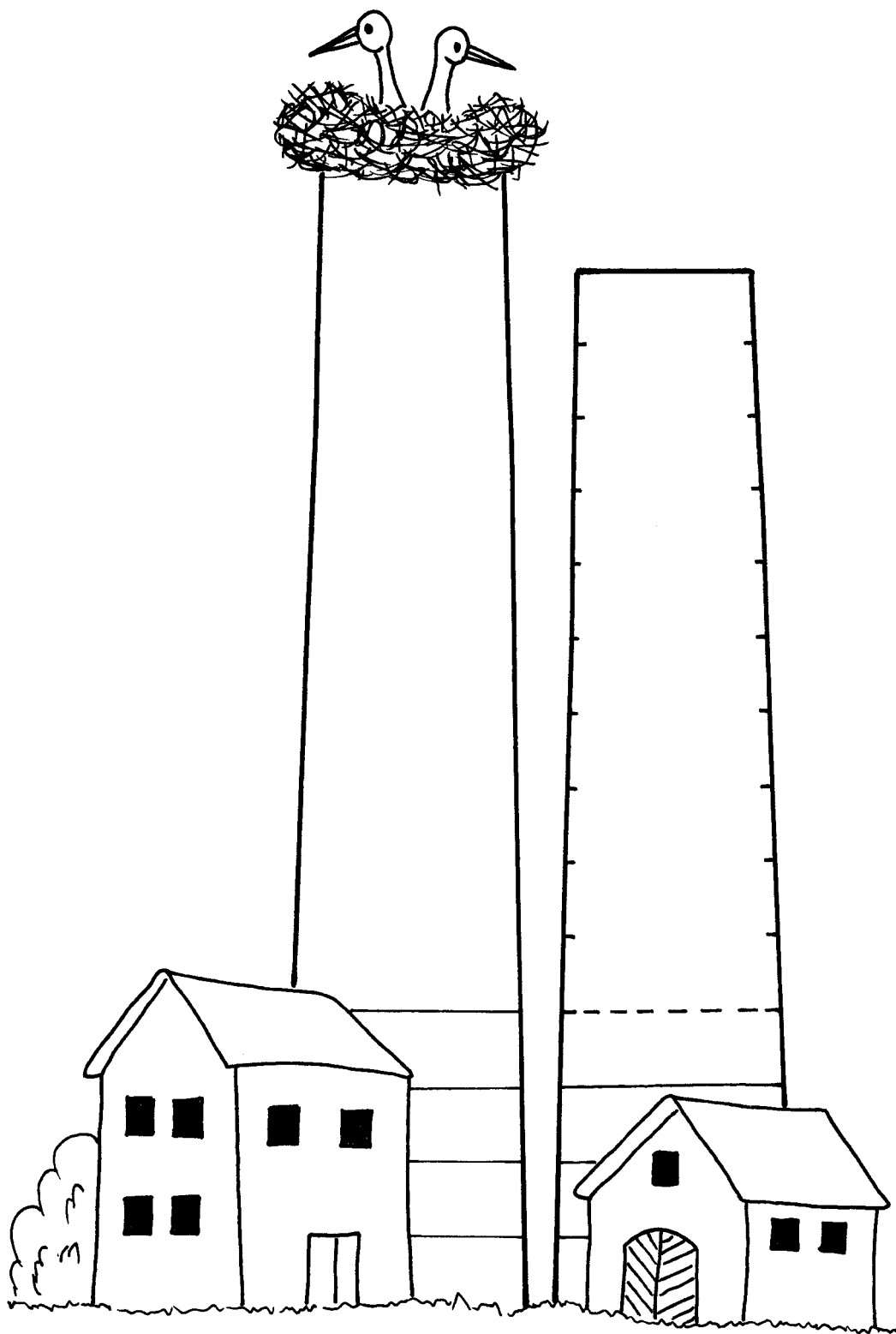
Obr. 3 Grafomotorický pracovní list: Krtek a jeho kamarádi - volné čmárání

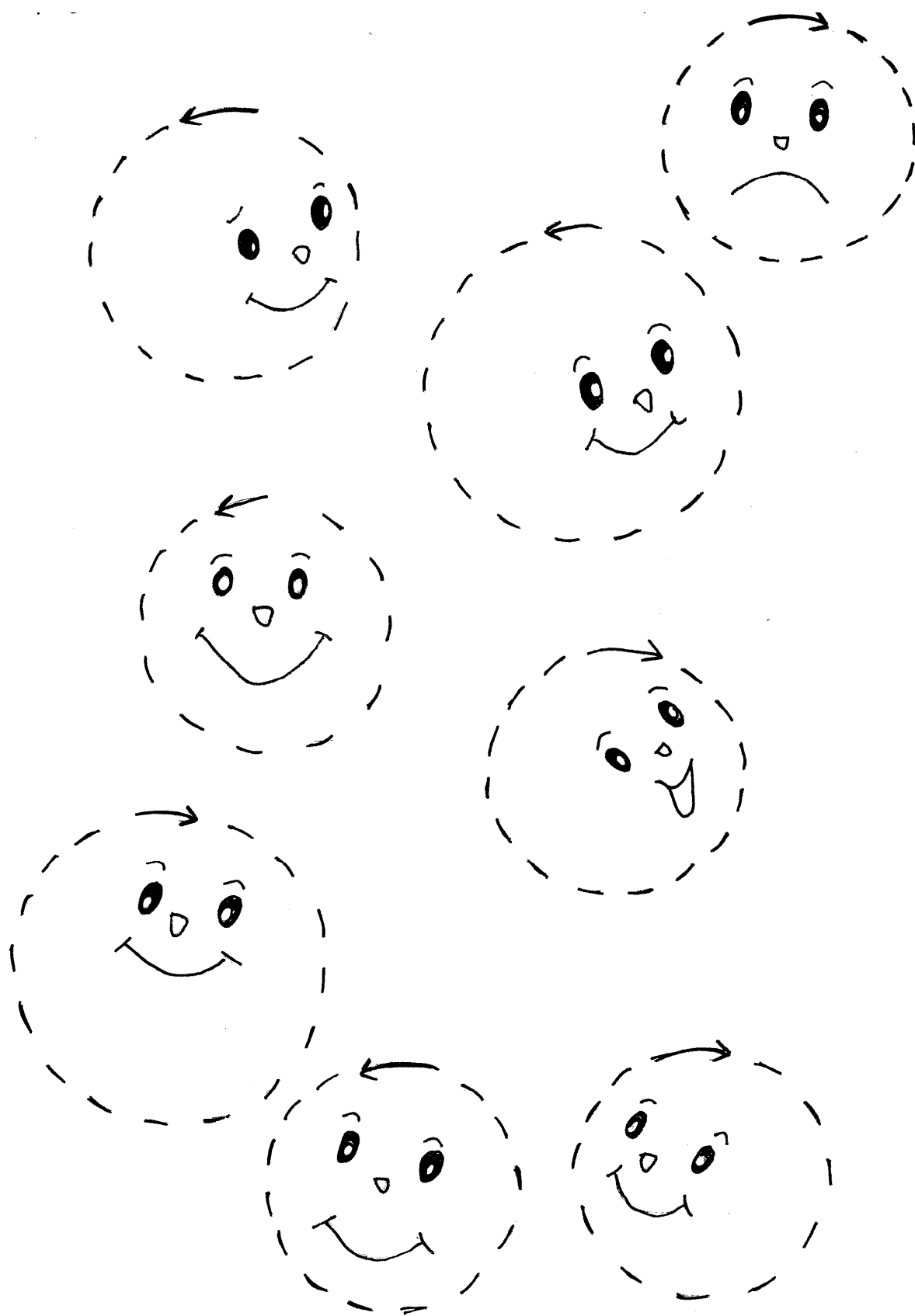
Obr. 4 Grafomotorický pracovní list: Běžel ježek kolem plotu - vertikální čáry shora dolů

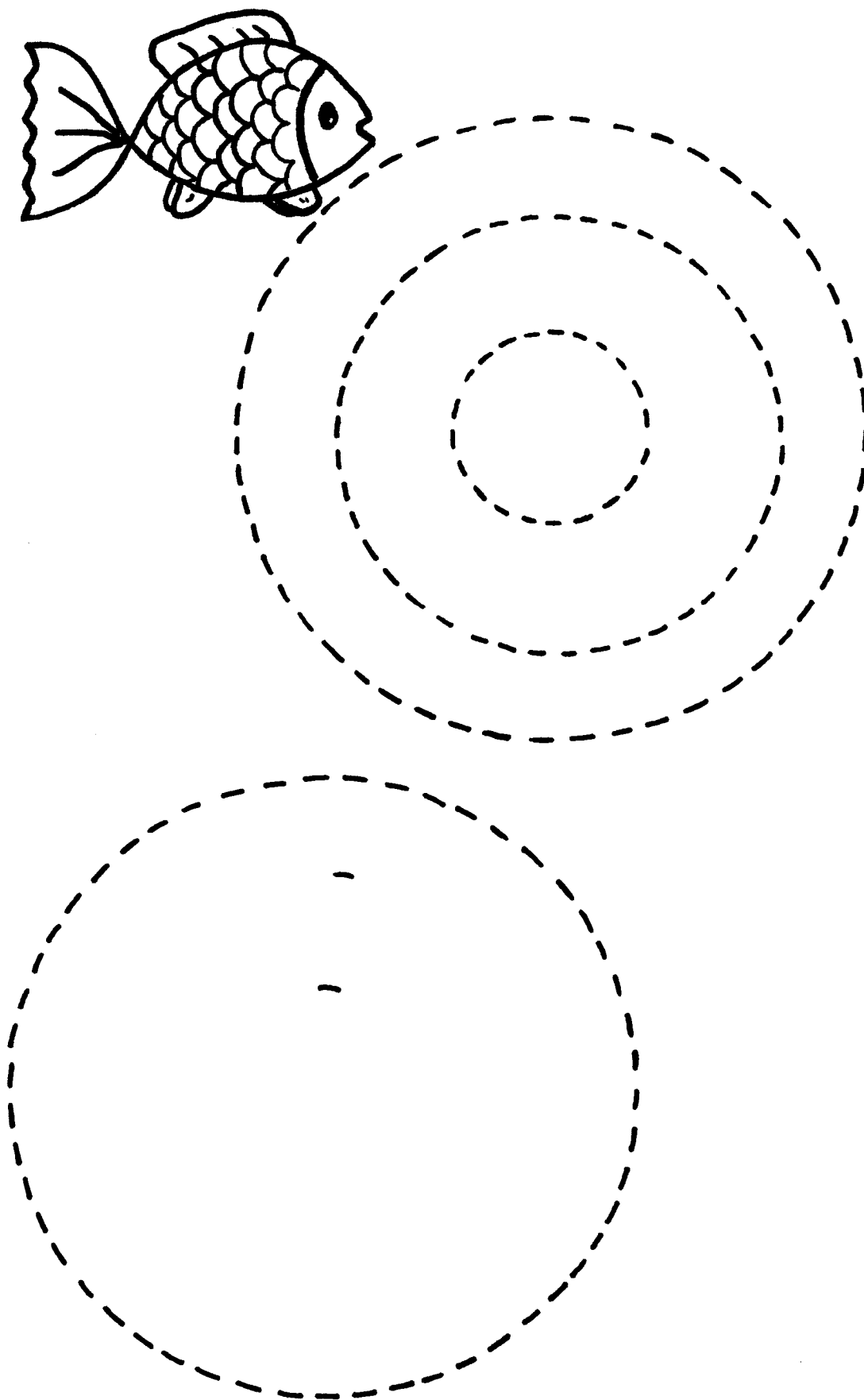
Obr. 5 Grafomotorický pracovní list: Vlačovičko leť! - vodorovné čáry zleva doprava

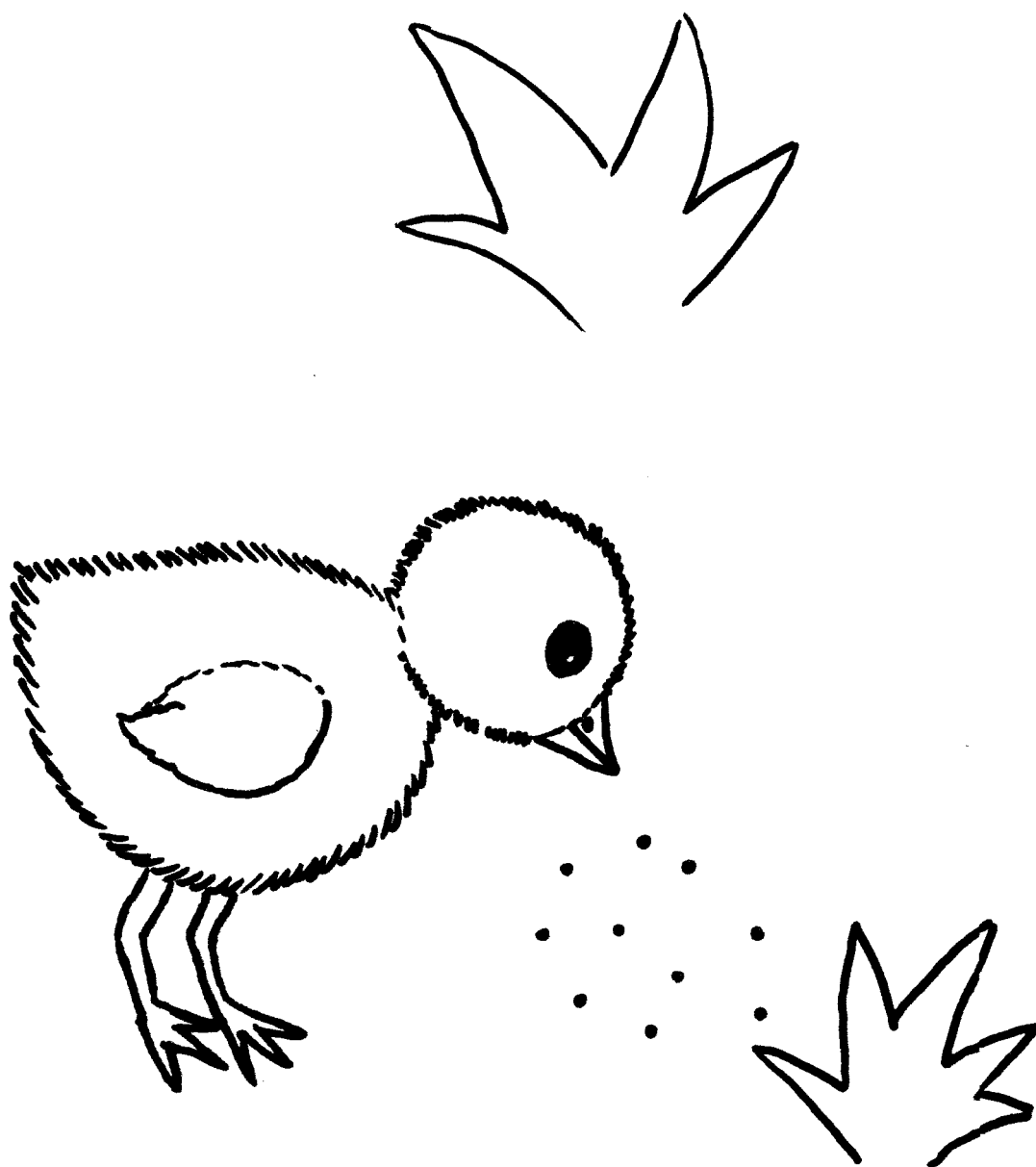
Obr. 6 Grafomotorický pracovní list: Čáp na komíně - vodorovné čáry zleva doprava

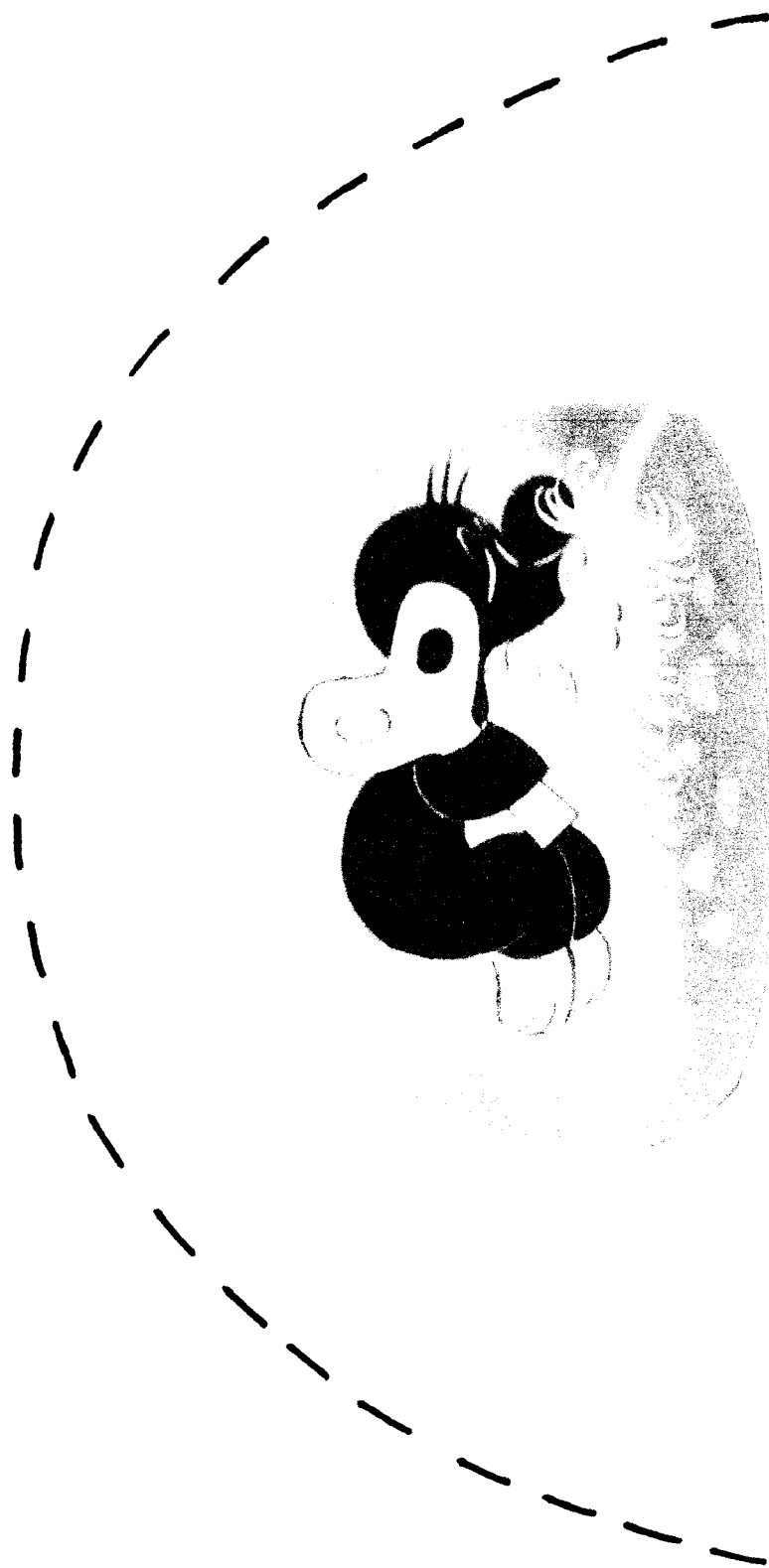
Obr. 7 Grafomotorický pracovní list: O koblížkovi - kruhy vlevo i vpravo

Obr. 8 Grafomotorický pracovní list: Kruhy na vodě - kruhy různých velikostí

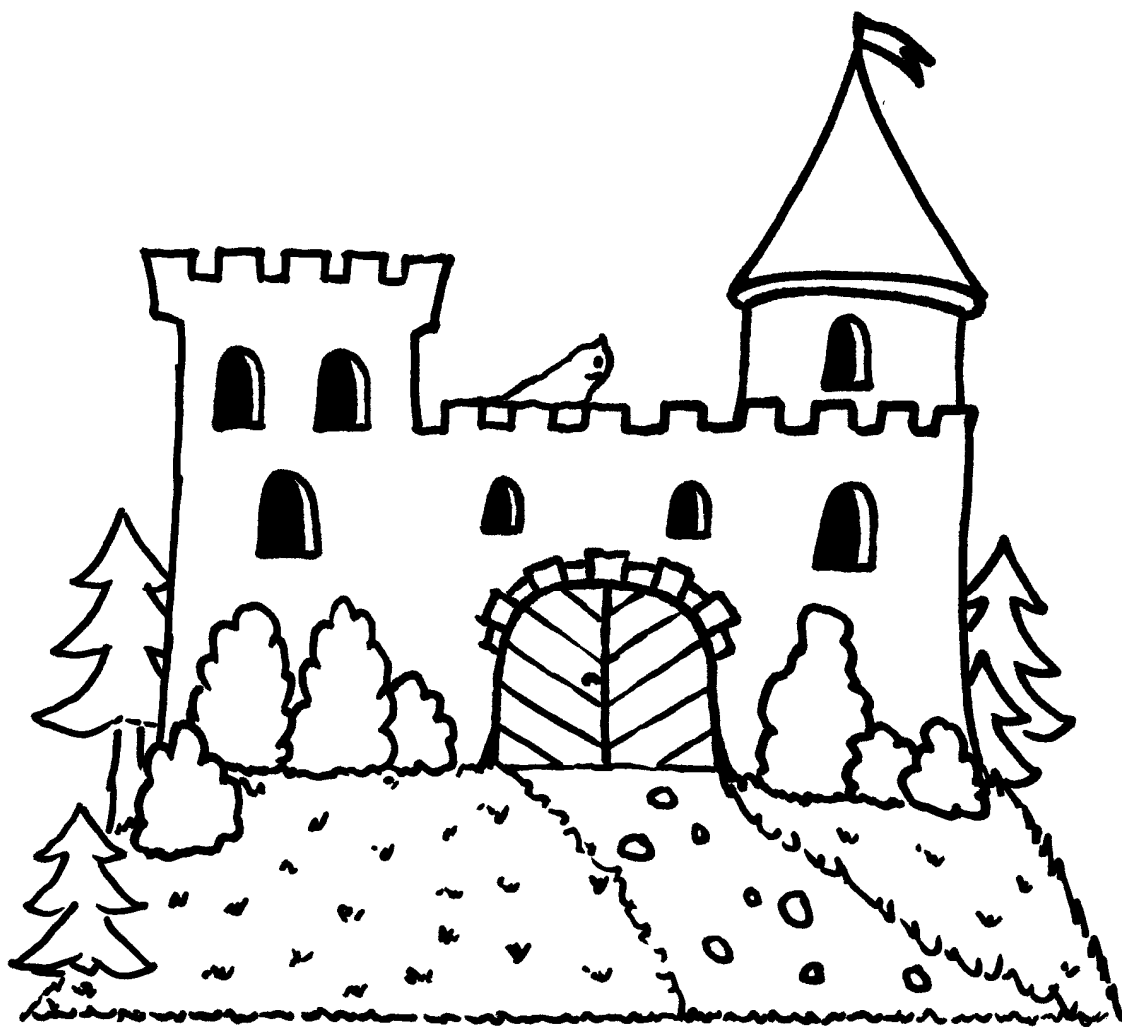
Obr. 9 Grafomotorický pracovní list: Kuřátko a obilí - tečky

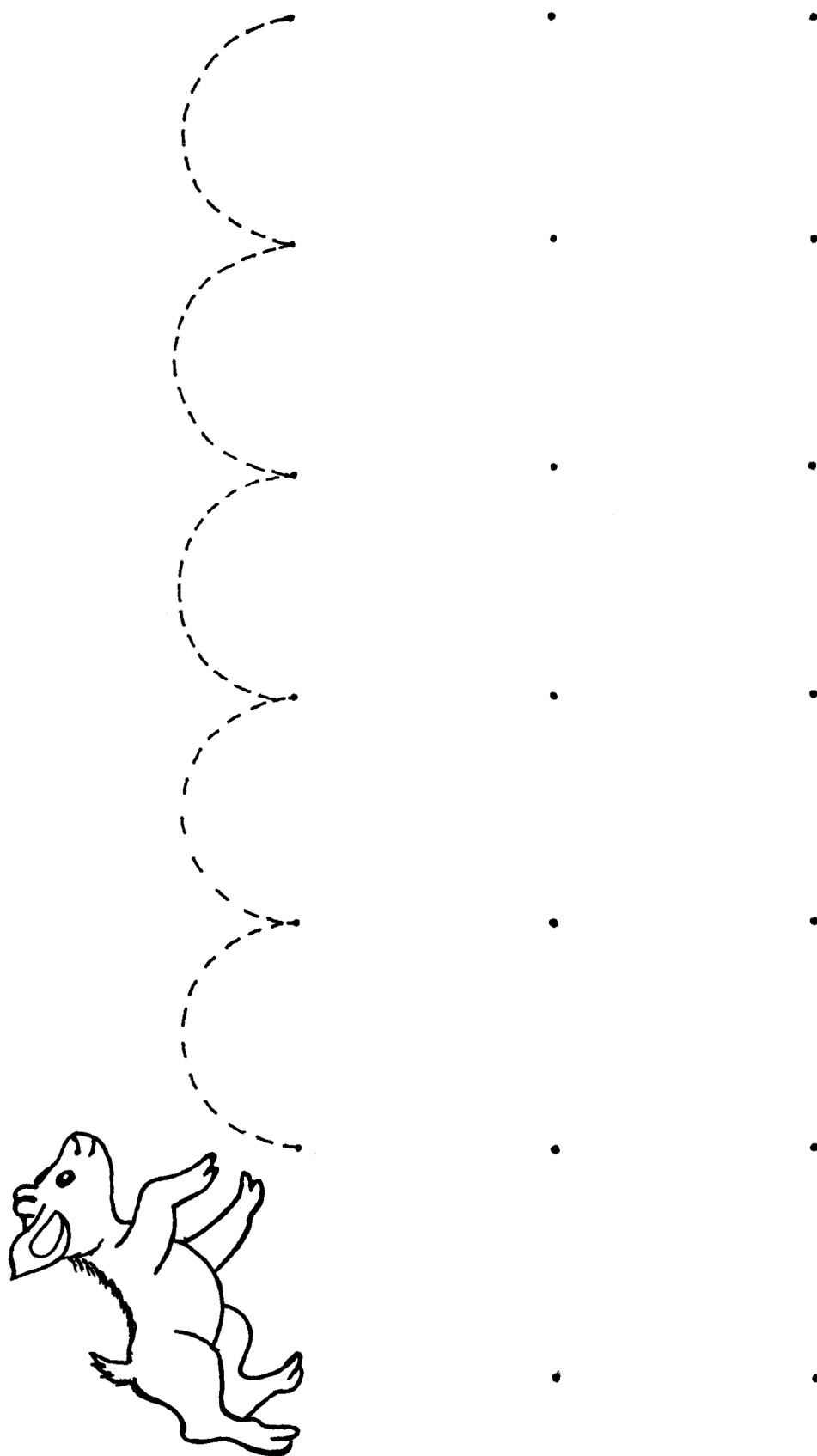
Obr. 10 Grafomotorický pracovní list: Krtěk a autíčko - horní oblouk

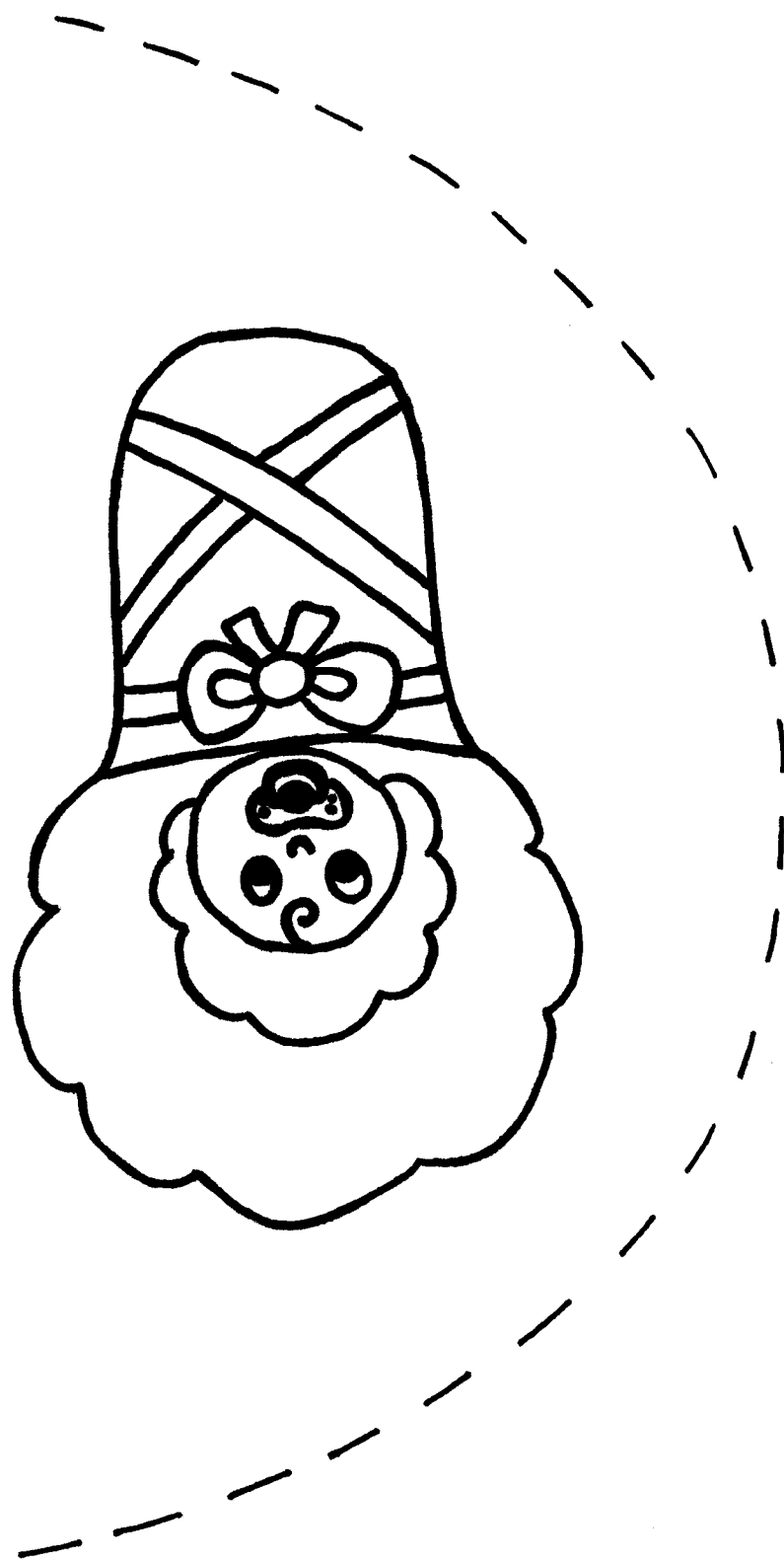
Obr. 11 Grafomotorický pracovní list: Krasobruslařka - vinutí

Obr. 12 Grafomotorický pracovní list: Na hradě prší - šikmé svislé čáry

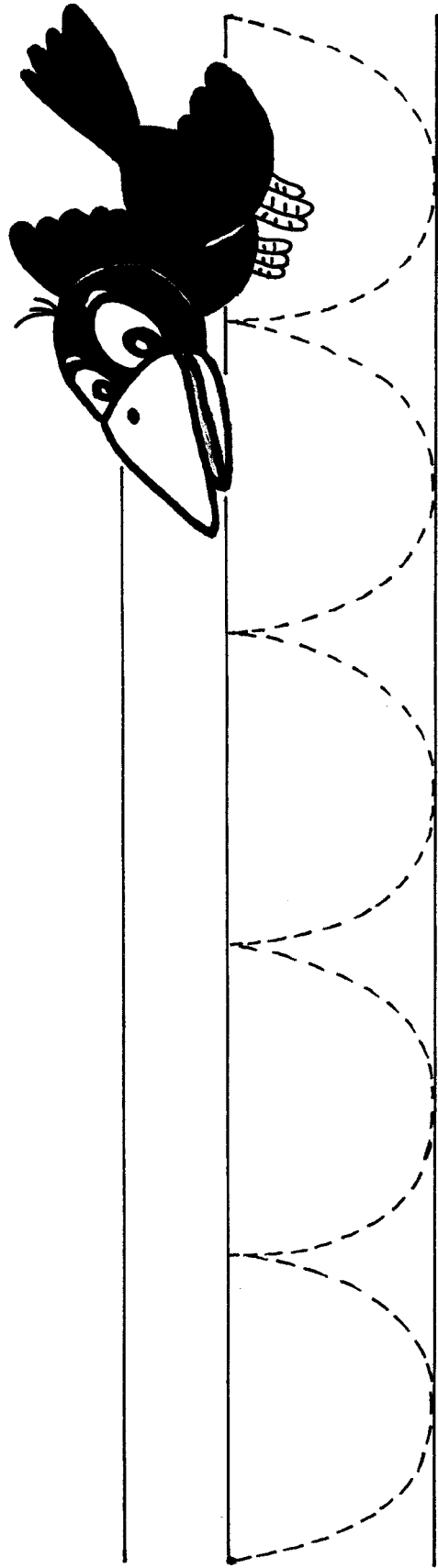

Obr. 13 Grafomotorický pracovní list: O kůzlátkách - vázaný horní oblouk

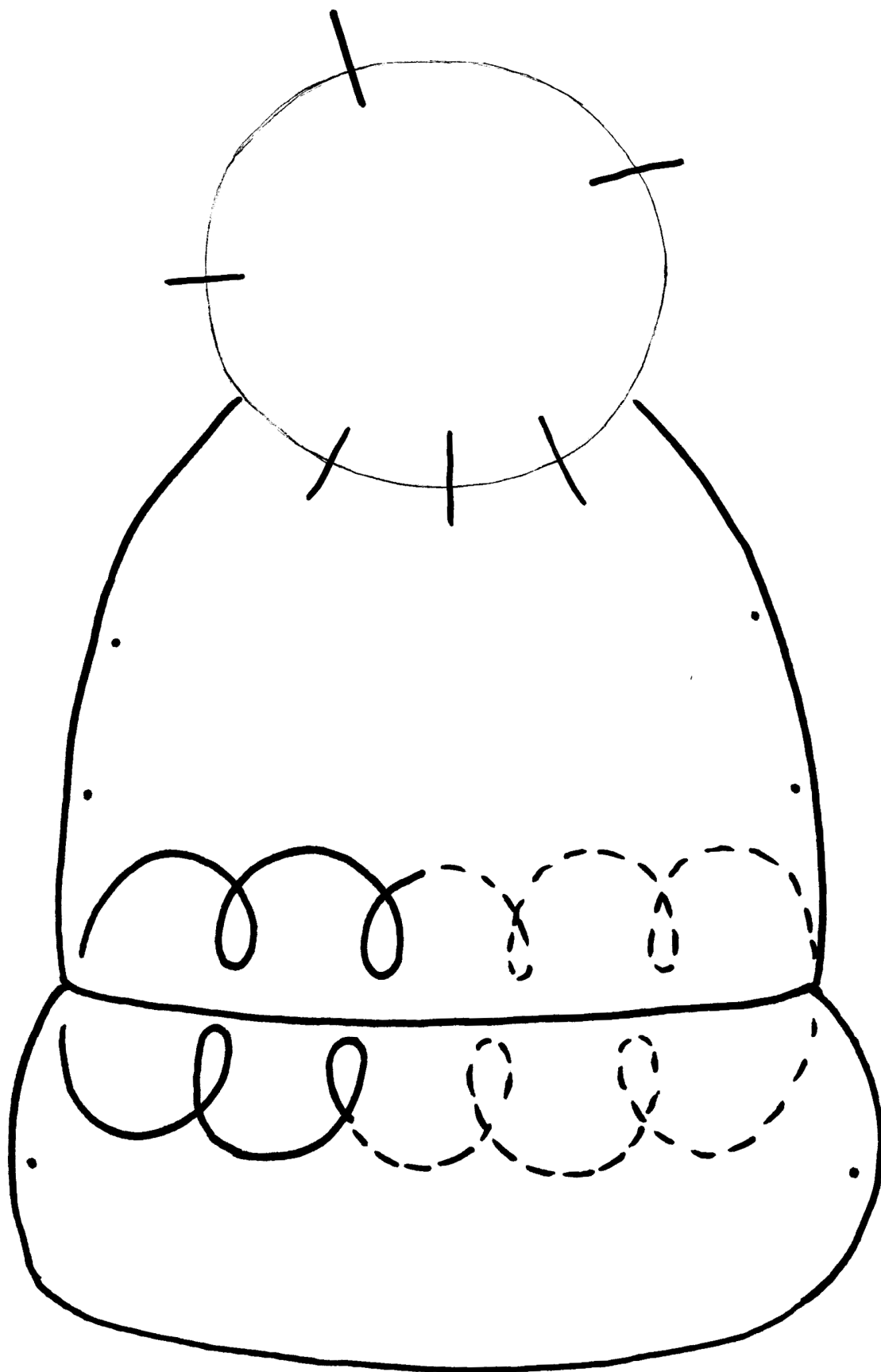

Obr. 14 Grafomotorický pracovní list: Kolíbám miminko - dolní oblouk

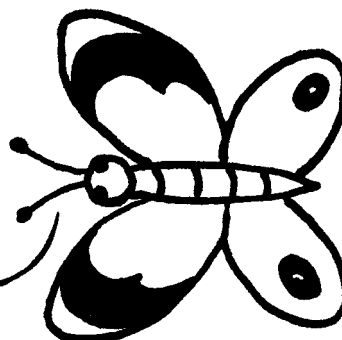
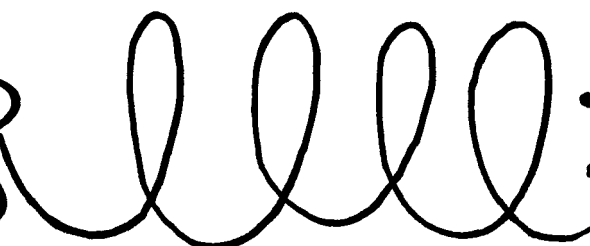
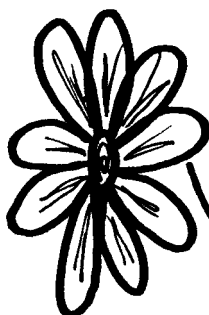
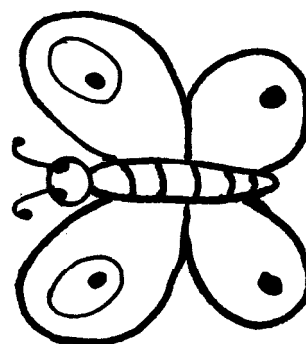
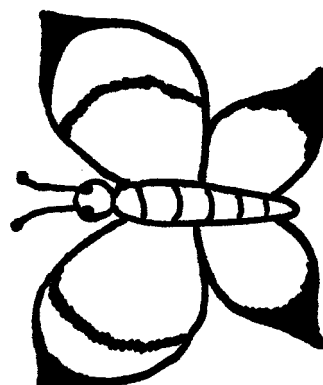
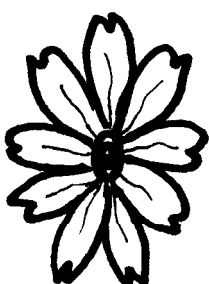
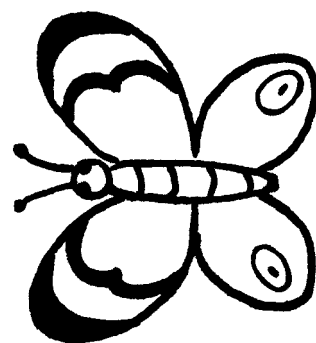
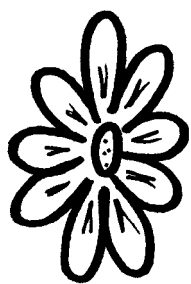
Vrána letí, My je máme,
něma' děti, neprodáme.

Obr. 15 Grafomotorický pracovní list: Vrána letí - vázaný dolní oblouk zleva doprava

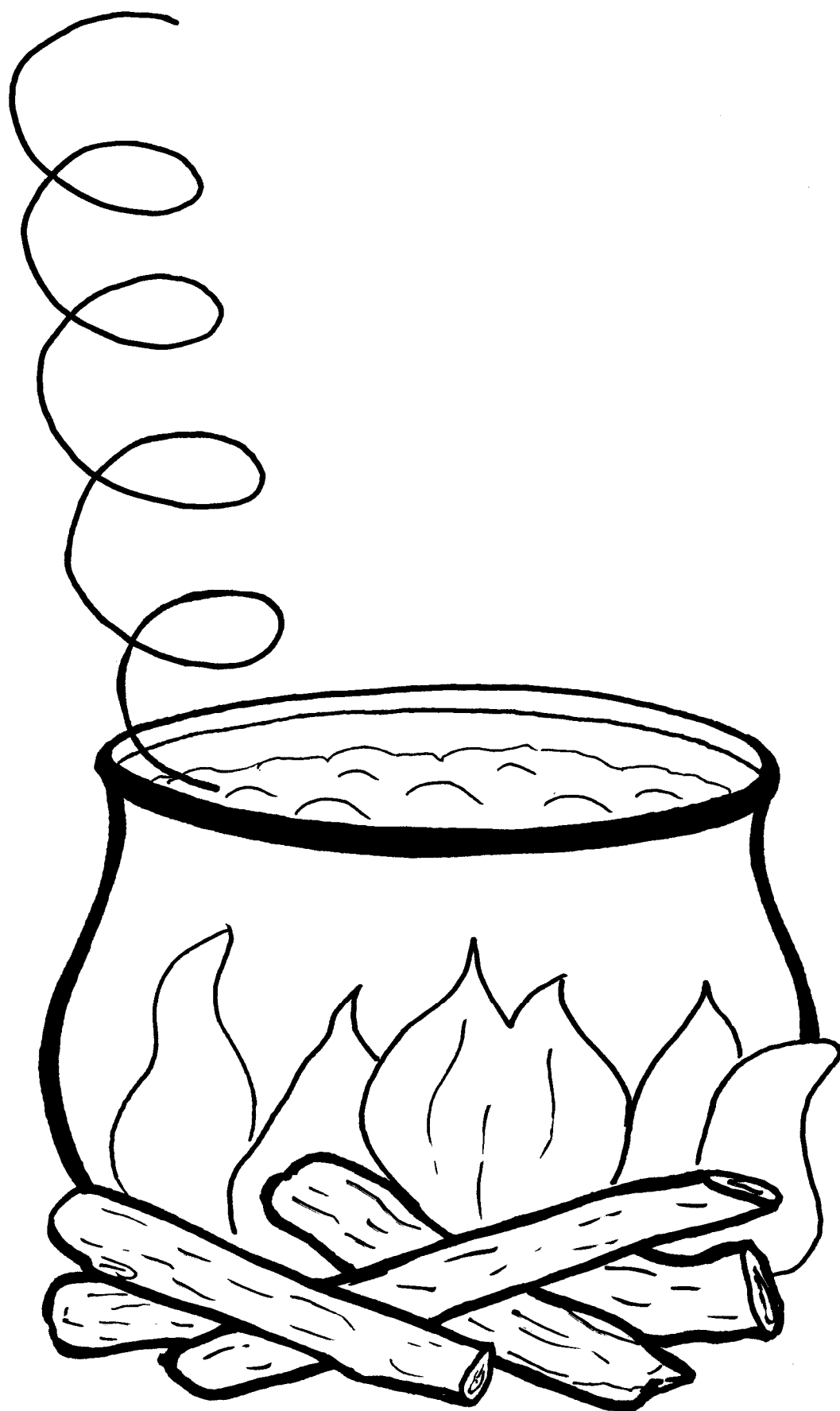
Obr. 16 Grafomotorický pracovní list: Pleteme čepici - horní a dolní klička

Obr. 17 Grafomotorický pracovní list: Let motýlka - vertikální smyčka

Obr. 18 Grafomotorický pracovní list: Horký čaj - vertikální smyčka

Obr. 19 Grafomotorický pracovní list: Lektvar - vertikální smyčka

Dotazník

Vážené paní učitelky mateřských škol,
prosím Vás o vyplnění krátkého dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce (studuji Učitelství pro mateřské školy na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci).

Dotazník je anonymní a jeho vyplnění Vám zabere jen několik minut.
Zvolenou odpověď, případně odpovědi, prosím, zakroužkujte.

Děkuji za Váš čas a spolupráci při vyplňování dotazníku. Jitka Vybíralová

1. Jaké je Vaše vzdělání? (při volbě odpovědi d, doplňte vzdělání)
 - a) střední pedagogická škola
 - b) jiná střední škola
 - c) studujete nebo jste absolventkou VŠ - učitelství pro MŠ
 - d) jiné.....
2. Jakou pracovní pozici zastáváte v mateřské škole?
 - a) ředitelka
 - b) učitelka
3. Jaká je délka Vaší praxe v mateřské škole?
 - a) 0 – 5 roků
 - b) 6 – 10 let
 - c) více než 10 let
4. S jakou skupinou dětí pracujete? (při volbě odpovědi d, doplňte věkové rozpětí)
 - a) 3 – 4 roky
 - b) 4 – 5 roků
 - c) 5 – 6 roků
 - d) věkově smíšená.....
5. Zařazujete do svých činností grafomotorická cvičení? (pokud zvolíte odpověď b, v dotazníku dále nepokračujte)
 - a) ano
 - b) ne
6. Jak často grafomotorická cvičení zařazujete? (při volbě odpovědi d, doplňte kolikrát)
 - a) méně než 1x týdně
 - b) 1x týdně
 - c) 2x týdně
 - d) vícekrát.....

7. Pracujete s grafomotorickými pracovními listy? (při volbě odpovědi b, v dotazníku dále nepokračujte)
- a) ano
 - b) ne
8. Grafomotorické pracovní listy zařazujete u dětí již ve věku:
- a) 3 – 4 roky
 - b) 4 – 5 roků
 - c) 5 – 6 roků
9. Jak často používáte pro rozvoj grafomotoriky pracovní listy? (při volbě odpovědi c, doplňte kolikrát)
- a) méně než 1x týdně
 - b) 1x týdně
 - c) vícekrát.....
10. Jaké používáte grafomotorické pracovní listy? (při volbě odpovědi d, uveďte jaké)
- a) pracovní listy z knih
 - b) tvoříte si vlastní pracovní listy
 - c) uplatňujete obě možnosti
 - d) jiné.....
11. Jakou organizační formu využíváte při práci s grafomotorickými pracovními listy nejčastěji?
- a) frontální
 - b) skupinovou
 - c) individuální

Děkuji za Vaši ochotu.

Příloha č. 3: Přivítání

Dobry den, dobry den,
dneska máme krásny den.

- ruce v bok a mírný podřep s otočení trupu do leva
- ruce v bok a mírný podřep s otočením trupu doprava
- stoj spatný, čelné kruhy pažemi

Dobry den, dobry den,
dneska zlobit nebudem.

- ruce v bok a mírný podřep s otočení trupu do leva
- ruce v bok a mírný podřep s otočením trupu doprava
- chůze na místě, paže povýš, otáčet zápěstím

Máme ruce na tleskání

- tleskání rukama

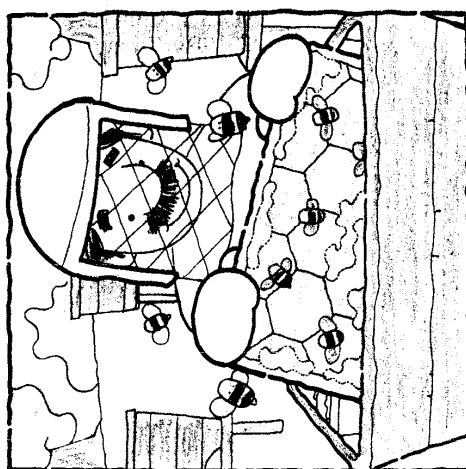
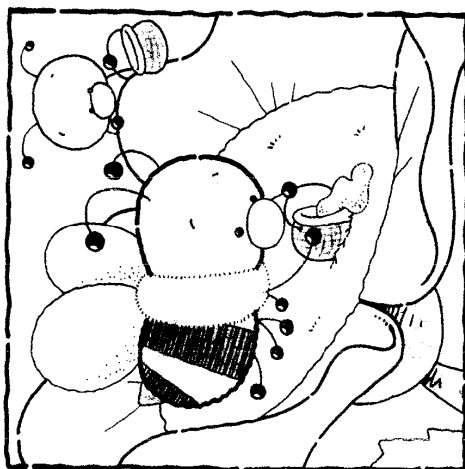
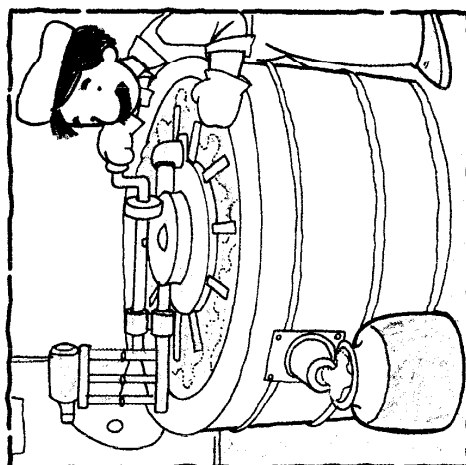
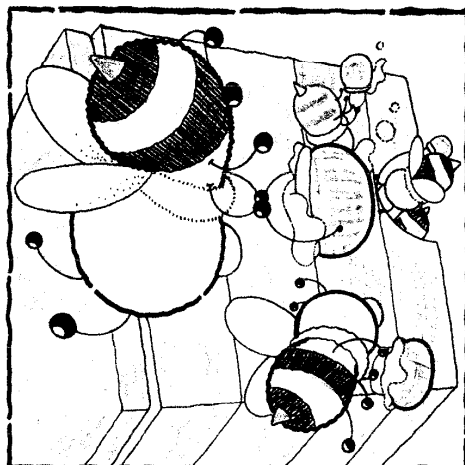
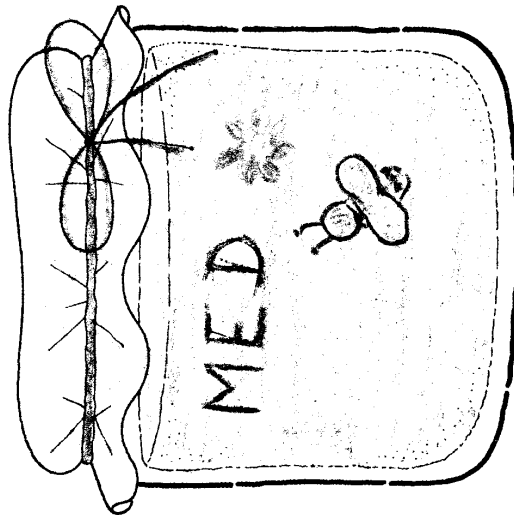
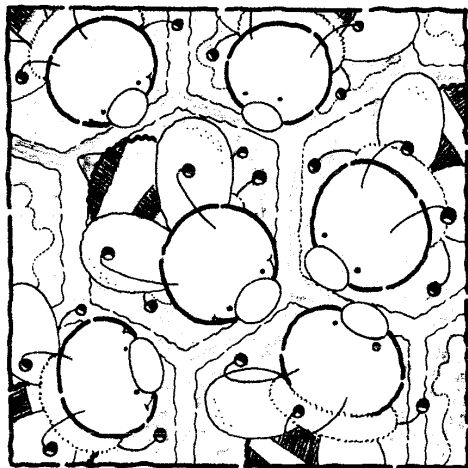
a nožičky na dupání.

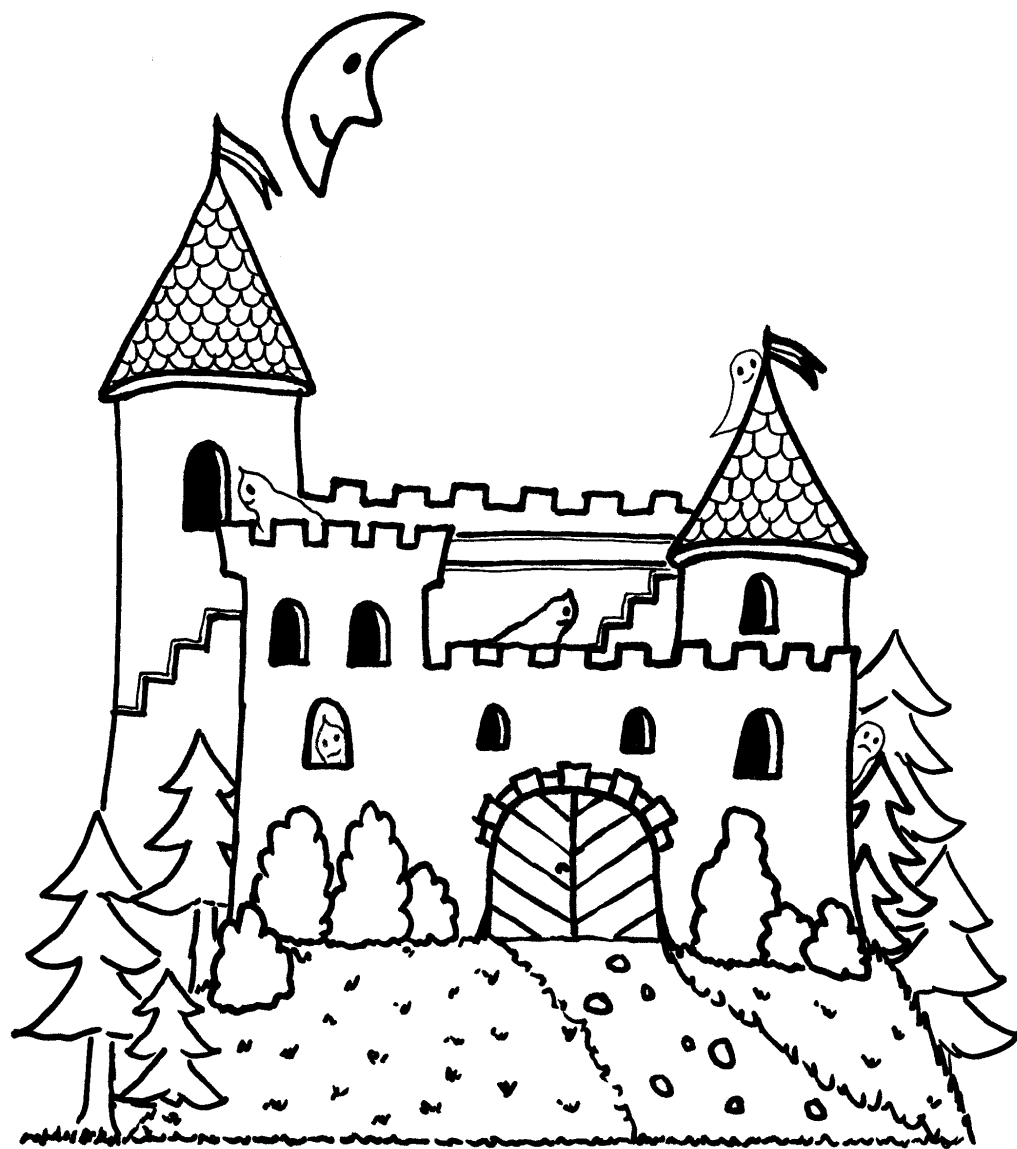
- dupání nohama

Dobry den, dobry den,
dneska zlobit nebudem.

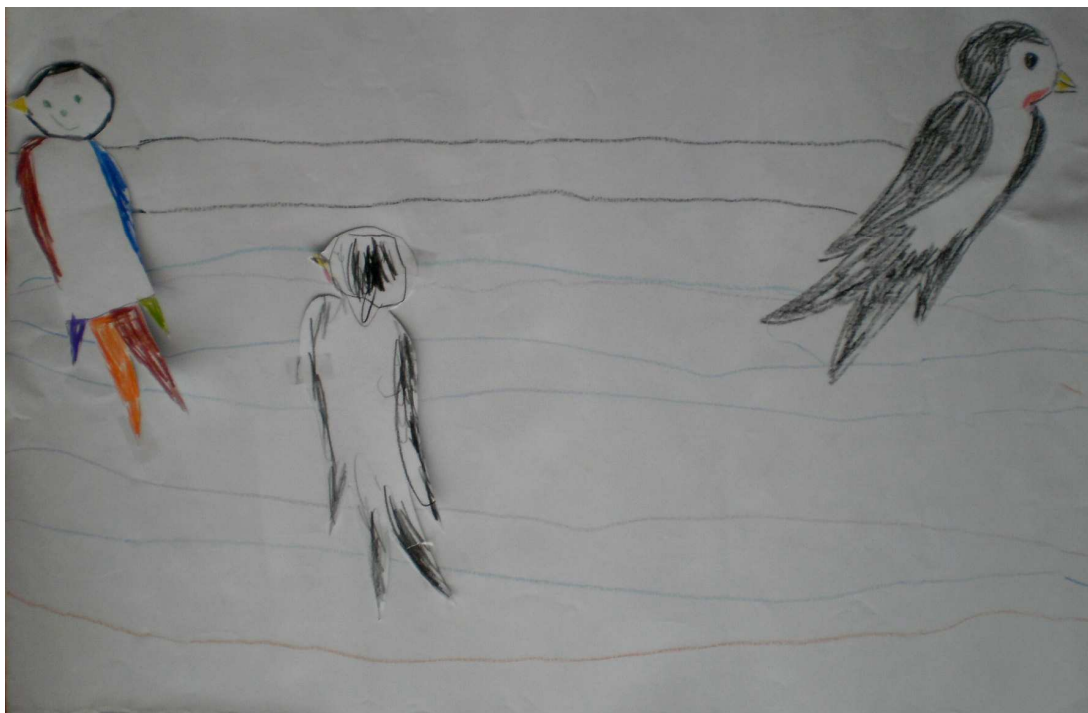
- ruce v bok a mírný podřep s otočení trupu do leva
- ruce v bok a mírný podřep s otočením trupu doprava
- chůze na místě, paže povýš, otáčet zápěstím

Příloha č. 4: Jak se dělá med

Příloha č. 6 Vlaštovičky na drátech

Zdroj: Vybíralová, (2012).

Příloha č. 7 Brusle

Zdroj: Vybíralová, (2012).

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jitka Vybíralová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Bartoňová
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Rozvoj grafomotoriky u dětí předškolního věku v návaznosti na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
Název v angličtině:	Development of Graphomotorics in Preschool Age Children in relation to the general education program of preschool education
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce s názvem Rozvoj grafomotoriky u dětí předškolního věku v návaznosti na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání se zabývá rozvojem grafomotoriky dítěte předškolního věku se zaměřením na tvorbu vlastních pracovních listů. Jednotlivé pracovní listy jsou rozšířeny a doplněny činnostmi, které je možné k určitému tématu využít.</p> <p>Teoretická část bakalářské práce se v první kapitole soustřeďuje na charakteristiku dítěte v předškolním věku, na jeho psychický vývoj. Další kapitola zmiňuje Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, podle něhož jsou děti v mateřských školách a školských zařízeních vzdělávány. V třetí kapitole je shrnut vývoj kresby a grafomotoriky, také správné návyky při grafomotorických činnostech a cvičeních.</p> <p>V praktické části jsou zpracované výsledky vyplývající z dotazníku. Poslední část obsahuje vlastní vytvořené pracovní listy. Ty jsou zpracovány jako součást krátkodobého projektu nebo samostatně, jen s doplněním možných činností, které souvisejí s daným tématem.</p>
Klíčová slova:	předškolní věk dětí, Rámcový vzdělávací program

	pro předškolní vzdělávání, grafomotorika, pracovní listy
Anotace v angličtině:	<p>The bachelor thesis Development of Graphomotorics in Preschool Age Children in relation to the general education program of preschool education deals with the development of graphomotorics in preschool age children oriented towards the creation of worksheets. Particular worksheets are extended and supplemented with activities which could be useful for a particular topic.</p> <p>The first chapter of the theoretical part of this thesis is focused on characterization of preschool age children and their mental development. The next chapter touches on the general education program of preschool education, which is currently used for education of children in kindergartens and other preschool educational institutions. The third chapter summarizes the progress of drawing and graphomotorics and also corrects habits during drawing and graphomotorics activities.</p> <p>The practical part elaborates results coming out of a questionnaire. The last part includes the created worksheets, elaborated as a part of a short-term project or individually, supplemented with possible activities related to a particular topic.</p>
Klíčová slova v angličtině:	preschool age children, general education program of preschool education, graphomotoric, the worksheets
Přílohy vázané v práci:	pracovní listy, dotazník, fotografie
Rozsah práce:	105 stran, z toho 25 příloh
Jazyk práce:	český